

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
DİN EĞİTİMİ BİLİM DALI

**DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI 4-6 YAŞ GRUBU KURAN KURSLARINDA
KULLANILAN MATERYALLERİN İNCELENMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

HATİCE SÜEDA YAVUZ

İstanbul, 2024

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE ve DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
DİN EĞİTİMİ BİLİM DALI

***DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI 4-6 YAŞ GRUBU KURAN KURSLARINDA
KULLANILAN MATERYALLERİN İNCELENMESİ***

Yüksek Lisans Tezi

HATİCE SÜEDA YAVUZ

Tez Savunma Jürisi

- Tez Danışmanı: Doç. Dr. EMİNE KESKİNER
- Üye: Doç. Dr. AYHAN ÖZ
- Üye: Dr. Öğr. Üyesi GÜLSÜM PEHLİVAN AĞIRAKÇA

İstanbul, 2024

ÖZET

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI 4-6 YAŞ GRUBU KURAN KURSLARINDA KULLANILAN MATERYALLERİN İNCELENMESİ

Bu çalışma 2013 yılından itibaren faaliyette olan Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarında kullanılan eğitim materyallerinin 4-6 yaş grubu çocukların gelişim özelliklerine ve okul öncesi materyalinde bulunması gereken özelliklere uygunluğunun incelenmesini ve teorik olarak incelenen bu materyallerin pratikte uygulanış biçimlerinin, verimliliğinin, olumlu ve olumsuz yönlerinin ortaya konmasını amaçlamaktadır. Bunun için öncelikle 4-6 yaş grubu çocukların gelişimleri özellikleri ve öğretim materyalinde bulunması gereken özellikler ele alınmıştır. Bu veriler ışığında 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları ana materyallerinden *Öğretici Kitabı 1-2* ve ek materyallerden *Hikâyeler ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti* incelendikten sonra İstanbul'da görev yapan 15 öğreticiyle mülakat gerçekleştirilmiştir.

Araştırma sonucunda materyallerin olumlu ve olumsuz yanları ele alınmış, teorik incelemede uygulanabilir bulunan ancak pratik incelemede uygulanmayan etkinliklerin mevcut olduğu belirlenmiştir. Bu alanda daha önce yapılan akademik çalışmaların incelenmesi sonucunda materyallerin güncellendiği tespit edilmiş ve kurslardaki eğitimin niteliğini artırmak adına bu çalışmada önerilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Diyanet İşleri Başkanlığı, 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu, Eğitim Materyali

ABSTRACT

EXAMINATION OF THE MATERIALS USED IN THE QURAN COURSES OF THE PRESIDENCY OF RELIGIOUS AFFAIRS FOR THE 4-6 AGE GROUP

This study examines the suitability of the educational materials used in the Presidency of Religious Affairs 4-6 Age Group Quran Courses, which have been in operation since 2013, with the developmental characteristics of 4-6 age group children and the features that should be included in preschool materials, and the practical application and efficiency of these materials, which are examined theoretically. Aims to reveal its positive and negative aspects. For this purpose, firstly, the developmental characteristics of children aged 4-6 and the features that should be included in the teaching material were discussed. In the light of these data, after examining the *Tutorial Book 1-2*, one of the main materials of the Quran Courses for 4-6 Ages Group, and the *Values Education Set with Stories and Activities*, one of the additional materials, interviews were conducted with 15 instructors working in Istanbul.

As a result of the research, the positive and negative aspects of the materials were discussed, and it was determined that there were activities that were found applicable in the theoretical examination but not implemented in the practical examination. As a result of the review of previous academic studies in this field, it was determined that the materials were updated and suggestions were included in this study to increase the quality of education in the courses.

Keywords: Presidency of Religious Affairs, Quran Course for 4-6 Age Group, Educational Material

ÖNSÖZ

2013 yılında uygulamaya geçirilen Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları projesi Türkiye'de resmi kanalla dinî eğitim verme açısından önemli bir boşluğu doldurmaktadır. Açıldığı yıldan bu zamana kadar pek çok akademik çalışmaya da konu olmuştur. İçeriğinin geniş olması araştırmacılara çalışma alanı sunmaktadır. Önceki çalışmalarda bu kursların öğretim programları, veli ve öğretici görüşleri, materyal incelemesi gibi konular ele alınmıştır. Ancak geçen yıllarda öğretim programları, uygulama esasları ve ek olarak kullanılan materyaller güncellendiğinden bu çalışmada 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarında kullanılan ana materyallerin yanı sıra Başkanlık tarafından tavsiye edilen ek materyallerden olan *Hikâyeler ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti*'nin 4-6 yaş grubu çocukların gelişim özelliklerine ve okul öncesi eğitimde kullanılan materyallerin niteliklerine uygunluğunun incelenmesi ve bu materyaller hakkında öğretici görüşlerine yer verilmesi amaçlanmıştır.

Çalışma süresi planlanan tarihten daha uzun sürmüştür. Bunda Covid-19 pandemisi ve 6 Şubat 2023 depremi gibi doğal afetlerin yanı sıra kişisel sebeplerin de etkisi mevcuttur. Tüm bu süreçte desteğini esirgemeyen kıymetli danışman hocam Doç. Dr. Emine Keskiner'e teşekkürü borç bilirim. Ayrıca akademik yazım konusunda kendisinden istifade ettiğim ve bu çalışmanın ana temelini oluşturan lisans bitirme tezimin danışmanı Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Polat hocama da müteşekkirim. Bu süreçte maddi manevi desteğini esirgemeyen aileme ve arkadaşlarıma da şükranlarımı sunarım.

Hatice Süeda YAVUZ

İstanbul, 2024

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT	ii
ÖNSÖZ.....	iii
İÇİNDEKİLER	iv
KISALTMALAR.....	vii
TABLolar LİSTESİ.....	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	ix
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Araştırmanın Amacı, Konusu ve Problemi.....	1
1.2. Araştırmanın Literatür Özeti	3
1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	7
1.4. Araştırmanın Yöntemi	8
1.4.1. Araştırma Deseni	8
1.4.2. Çalışma Grubu	8
1.4.3. Veri Toplama Süreci.....	8
1.4.4. Verilerin Analizi	9
2. OKUL ÖNCESİ EĞİTİM	10
2.1. Okul Öncesi Din Eğitimi	10
2.2. 4-6 Yaş Grubu Çocukların Gelişim Özellikleri.....	11
2.2.1. Bedensel Gelişim	12
2.2.2. Sosyal-Duygusal Gelişim	12
2.2.3. Bilişsel Gelişim.....	14
2.2.4. Dilsel Gelişim	15
2.2.5. Ahlaki Gelişim.....	15
2.2.6. Dinî Gelişim.....	16
2.3. Öğretim Teknolojileri ve Materyalleri	17

2.3.1. Okul Öncesinde Materyal Kullanımı ve Materyallerde Bulunması Gereken Nitelikler
18

2.4.	Okul Öncesi Etkinlik Çeşitleri.....	20
2.4.1.	Türkçe Etkinlikleri.....	20
2.4.2.	Sanat Etkinlikleri	21
2.4.3.	Drama Etkinlikleri	21
2.4.4.	Müzik Etkinlikleri.....	22
2.4.5.	Hareket Etkinlikleri.....	22
2.4.6.	Oyun Etkinlikleri	22
2.4.7.	Fen Etkinlikleri	23
2.4.8.	Matematik Etkinlikleri.....	23
2.4.9.	Erken Okuryazarlık Etkinlikleri.....	24
2.4.10.	Okul Dışı Öğrenme Etkinlikleri.....	24
3.	4-6 YAŞ GRUBU KURAN KURSLARINDA KULLANILAN MATERYALLERİ.....	26
3.1.	4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Öğretim Programları.....	26
3.2.	4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarında Kullanılan Materyaller.....	31
3.3.	Materyallerin İncelenmesi	35
3.3.1.	4-6 Yaş Grubu Öğretici Kitaplarının İncelenmesi	35
3.3.1.1.	Kazanımların İncelenmesi	35
3.3.1.2.	Etkinliklerin İncelenmesi.....	36
3.3.1.2.1.	Türkçe Etkinliklerinin İncelenmesi	36
3.3.1.2.2.	Sanat Etkinliklerinin İncelenmesi	40
3.3.1.2.3.	Drama Etkinliklerinin İncelenmesi	41
3.3.1.2.4.	Müzik Etkinliklerinin İncelenmesi	41
3.3.1.2.5.	Oyun Etkinliklerinin İncelenmesi	42
3.3.1.2.6.	Fen Etkinliklerinin İncelenmesi	42
3.3.1.2.7.	Matematik Etkinliklerinin İncelenmesi	42
3.3.1.2.8.	Okul Dışı Öğrenme Etkinliklerinin İncelenmesi.....	43

3.3.2.	Hikâyeler ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti'nin İncelenmesi	44
4.	MATERYAL İÇERİKLERİNE DAİR ÖĞRETİCİ GÖRÜŞLERİ.....	52
4.1.	Katılımcıların Demografik Bilgileri	52
4.2.	Kazanımlar ve Değerlere Dair Bulgular	53
4.3.	Etkinliklere Dair Bulgular	56
4.3.1.	Türkçe Etkinliklerine Dair Bulgular	56
4.3.2.	Sanat Etkinliklerine Dair Bulgular	59
4.3.3.	Drama Etkinliklerine Dair Bulgular	59
4.3.4.	Müzik Etkinliklerine Dair Bulgular	61
4.3.5.	Oyun Etkinliklerine Dair Bulgular	62
4.3.6.	Fen Etkinliklerine Dair Bulgular	62
4.3.7.	Okul Dışı Öğrenme Etkinliklerine Dair Bulgular	63
4.4.	Ayet ve Hadis Öğretimine Dair Bulgular	64
4.5.	Ek Materyallere Dair Bulgular	65
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME		68
KAYNAKLAR.....		73
EKLER.....		79

KISALTMALAR

Akt.:	Aktaran
Bkz.:	Bakınız
DİB:	Diyanet İşleri Başkanlığı
Hız.:	Hazreti
MEB:	Millî Eğitim Bakanlığı
TDV:	Türkiye Diyanet Vakfı

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: 2018 Yılı 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Programı	27
Tablo 2: 2022 Yılı 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Öğretim Programı.....	28
Tablo 3: 2023 Yılı 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Değerler Eğitimi ve Kur'an-ı Kerim Öğretim Programı	30
Tablo 4: Katılımcıların Çalışma Süreleri.....	52
Tablo 5: Katılımcıların Çalışma Yerleri.....	52
Tablo 6: Öğreticilerin Kazanımlar Hakkındaki Düşünceleri	53
Tablo 7: Öğreticilerin Müfredata Eklenmesini ve Müfredattan Çıkarılmasını İstediği Değerler.....	55
Tablo 8: Şiir Etkinliklerini Melodili Kullanabilen ve Kullanamayan Öğreticiler.....	57
Tablo 9: Hikâyeler ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti'ni Kullanan ve Kullanmayan Öğreticiler ..	65
Tablo 10: 2023-2024 Eğitim-Öğretim Yılı İçin Tavsiye Edilen Ek Materyal Listesi	81

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Öğretici Kitabı 1-2	31
Şekil 2: 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Etkinlik Kitabı 1-2	31
Şekil 3: 4-6 Yaş Grubu Etkinliklerle Elif-Bâ	32
Şekil 4: 4-6 Yaş Grubu Elif-Bâ-Öğretimi Etkinlik Örnekleri	32
Şekil 5: Hikâyeler ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti.....	33
Şekil 6: Köyde Bayram Hikâyesi Görseli	39
Şekil 7: Akıllı Karınca ile Bilge Ağaç Hikâyesi Görseli.....	39
Şekil 8: İki Makinist Hikâyesine Ait Bir Görsel.....	45
Şekil 9: Hikâyeler ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti'nden Bir Hikâyenin Ön ve Arka Yüzü	51

1. GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Amacı, Konusu ve Problemi

Okul öncesi dönemde eğitim 37-66 ay aralığını kapsamaktadır. Bu da yaklaşık olarak 3-5,5 yaş aralığına denk gelmektedir. Bu dönem kişiliğin oluştuğu, temel alışkanlıkların kazanıldığı, gelişimin en hızlı olduğu dönemdir. Okul öncesi eğitimde; çocukların beden, zihin ve duygu gelişimlerini desteklemek ve iyi alışkanlıklar kazanmalarını sağlamak amaçlanmaktadır. Çocukların toplumsal hayata uyum sağlamalarını desteklemek, onları ilkokula hazırlamak, şartları elverişsiz olan çevrelerden ve ailelerden gelen çocuklar için ortak bir yetiştirme alanı sunmak ve onların Türkçeyi doğru ve güzel konuşmaları sağlamak okul öncesi eğitimin diğer amaçlarındandır (Millî Eğitim Bakanlığı, 2024, s. 2). Bu minvalde okul öncesi din eğitimi de önemlidir. Alanında uzman pedagoglar ve din eğitimcileri, dinî eğitimin erken yaşlarda verilmesi gerektiğini belirtmektedir (Selçuk, 1991, s. 106). Çünkü bireylerin sahip olduğu dinî inançlarının temeli erken çocukluk döneminde atılmaktadır (Oruç, 2014, s. 16). Bu dönemde verilen iyi bir din eğitiminin bireyin sağlıklı bir din anlayışına sahip olmasında etkili olduğu söylenebilir.

Okul öncesinde din eğitimi önemli olmasına rağmen Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı anaokullarında dinî eğitim verilmemekte, çocuklarının dinî eğitim almasını isteyen aileler özel kurumlara yönelmektedir. Resmî kurum olarak okul öncesi din ve değer eğitimindeki boşluk Diyanet İşleri Başkanlığı (DİB) tarafından açılan 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarıyla doldurulmaya başlanmıştır. 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları ilk olarak 2013-2014 öğretim yılında Ankara, İstanbul, İzmir, Adana, Diyarbakır, Erzincan, Gaziantep, Samsun, Kayseri ve Rize olmak üzere toplam on ilde pilot uygulama olarak hizmete başlamış olup 2014-2015 yılından beri Türkiye genelinde eğitim faaliyetlerine devam etmektedir (Korkmaz, 2018, s. 327).

Okul öncesinde din eğitimi önemli olduğu kadar materyal kullanma da önemlidir. Materyaller etkili bir eğitim öğretim ortamı hazırlayarak çocukların kazanımlara daha kolay ulaşmasını sağlamaktadır. Materyal kullanımı çocukların ilgi ve dikkatlerini çekerek öğrenme sürecinde harcanan zamanı kısaltmakta ve öğrenilenlerin kalıcı olmasına olanak sağlamaktadır. Materyaller soyut kavramları somutlaştırmakta, farklı duyu organlarına hitap ederek çoklu öğrenme ortamı oluşturmakta ve çocukların yaratıcı düşünme ile problem çözme becerilerini geliştirmektedir. Ayrıca çocukların bilişsel, sosyal-duygusal ve bedensel gelişimlerini desteklemektedir (Memiş, 2015, ss. 24, 25).

4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarıyla alakalı daha önce çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Yapılan bu çalışmalarda bu kursların öğretici yeterlikleri, veli beklentileri, öğretim programı ve kazanımlar kapsamında kursların farklı problemleri dile getirilmiştir. Son dönemde kurslarda kullanılan eğitim materyallerine dair de çeşitli çalışmalar yapılmakla beraber kurslarda kullanılan ek materyallerden biri olan "*Hikâyeler ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti*"nin değerlendirilmediği tespit edilmiştir. 2018 yılında hazırlanan 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Öğretim Programı'nda yer alan değerlere paralel olarak hazırlanan bu setin, bahsi geçen değerlerle birlikte incelenmesi önemli görülmüştür. Dolayısıyla bu çalışmada; 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarında kullanılan ders materyallerinin çocukların bedensel, sosyal-duygusal, zihinsel, dilsel, ahlaki ve dinî gelişim özelliklerine ve okul öncesi materyallerinde bulunması gereken niteliklere uygun olup olmadığını inceleyip değerlendirmek amaçlanmaktadır. Bu bilgiler doğrultusunda da Kur'an kurslarında kullanılan ana materyallerde işlenen değerler eğitimi

alanının ve ek materyallerden *Hikâyeler ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti*'nin değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca öğretici görüşleri doğrultusunda pratikte kurs öğrencilerinin bu materyallerden ne derece istifade ettiklerini belirlemek de amaçlanmaktadır. Böylelikle konuyu hem teorik hem de pratik açıdan ele almak suretiyle gerek sahada çalışanlara gerekse okul öncesi din eğitimi alanındaki akademik çalışmalara katkı sunmak hedeflenmektedir.

Bu çalışmada öncelikle 4-6 yaş grubu çocuklarının bedensel, sosyal-duygusal, zihinsel, dilsel, ahlaki ve dinî gelişimleri ile okul öncesi materyallerinde bulunması gereken özellikler ele alınmıştır. Ardından Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarında kullanılan materyaller gelişimsel ve materyal kriterleri açısından çocuklara uygunluğu incelenmiştir. Sonrasında uygulamada materyallerden ne şekilde istifade edildiğini ve çocuklar tarafından ilgi çekici bulunup bulunmadığını tespit etmek için de Kur'an Kursu öğretmenleriyle mülakat gerçekleştirilmiştir.

Çalışmanın ana problemi 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarında kullanılan "*Kur'an Kursları Öğretici Kitabı 1-2*" ve "*Hikâyeler ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti*" başlıklı materyallerdeki etkinliklerin materyal hazırlama ilkeleri ve materyalleri kullanan öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda çocukların gelişim özelliklerine uygun olup olmadığı sorusudur. Bu ana probleme binaen oluşturulan alt problem cümleleri şunlardır:

- 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarında kullanılan materyaller, materyal hazırlama tekniklerine uygun mudur?
- 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu materyallerindeki etkinlikler bu yaş grubu çocuklarının bedensel gelişim özelliklerine uygun mudur?
- 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu materyallerindeki etkinlikler bu yaş grubu çocuklarının sosyal-duygusal gelişim özelliklerine uygun mudur?
- 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu materyallerindeki etkinlikler bu yaş grubu çocuklarının zihinsel gelişim özelliklerine uygun mudur?
- 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu materyallerindeki etkinlikler bu yaş grubu çocuklarının dilsel gelişim özelliklerine uygun mudur?
- 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu materyallerindeki etkinlikler bu yaş grubu çocuklarının ahlaki gelişim özelliklerine uygun mudur?
- 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu materyallerindeki etkinlikler bu yaş grubu çocuklarının dinî gelişim özelliklerine uygun mudur?
- 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu öğretmenleri, kullanmaları tavsiye edilen materyalleri bu yaş grubu çocukların gelişim özellikleri açısından nasıl değerlendirilmektedir?
- 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu öğretmenleri, kullanmaları tavsiye edilen materyalleri materyal hazırlama ilkeleri açısından nasıl değerlendirmektedir?
- 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu öğretmenlerine göre çocuklar hazırlanan materyalleri ilgi çekici bulmakta mıdır?

1.2. Araştırmanın Literatür Özeti

Bu çalışma için yapılan literatür taramasında alana dair birçok çalışmanın yapıldığı görülmüştür. İlgili literatür iki ana başlıkta gruplandırılmıştır: 4-6 yaş grubu çocukların gelişim özellikleriyle ilgili literatür ve 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarıyla ilgili literatür.

4-6 yaş grubu çocukların gelişim özelliklerini inceleme kapsamında okul öncesi dönem din eğitimi üzerine kaleme alınan çeşitli eserlere başvurulmuştur. Bu konuda yazılan ilk eserler arasında Mualla Selçuk'un *Çocuğun Eğitiminde Dini Motifler* ve Yurdagül Konuk'un *Okul Öncesi Çocuklarda (5-6 Yaş) Dini Duygunun Gelişimi ve Eğitimi* başlıklı kitapları gelmektedir. İki eser de Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları'ndan çıkmıştır. Selçuk, kitabında din öğretiminin psikolojik temelleri başlığı altında gelişimle ilgili tanımlamalar yapmış ve zihinsel ve duygusal yönden çocukların dinsel hazırooluşlarını ele almıştır. Daha sonra din eğitim ve öğretiminde çocuk merkezli yaklaşımları belirtmiştir. Yurdagül Konuk ise kitabında dinin mahiyetini ve din eğitiminde ailenin önemini anlattıktan sonra anne ve çocuklarının katıldığı anket çalışmasına göre Allah ve ibadet gibi kavramların çocuklar tarafından nasıl algılandığına yer vererek ilahî sevgi ve korku konuları üzerinde durmuştur.

Zeynep Nezahat Özeri'nin *Okul Öncesi Din ve Ahlâk Eğitimi* ile Cemil Oruç'un *Okul Öncesi Dönemde Çocuğun Din Eğitimi* başlıklı kitaplarına da başvurulmuştur. DEM Yayınları'ndan çıkan bu iki eser alana dair yazılan önemli eserler arasındadır. Zeynep Nezahat Özeri, 3-6 yaş çocuğunun motor, dil, duygusal ve sosyal gelişim özelliklerini inceledikten sonra okul öncesi eğitim programlarının nasıl olması gerektiğini, okul öncesi eğitimin tarihçesini, amaçlarını, ilkelerini ele almıştır. Cemil Oruç ise okul öncesi dönemin tarihçesini ele almış, okul öncesi dönemin gelişim özelliklerini ve temel kavramlarını belirtmiş ve din eğitiminin konularıyla din eğitiminde gözetilmesi gereken ilkeleri ayrıntılı olarak ele almıştır.

Ali Baz Bilici tarafından hazırlanan "0-6 Yaş Grubu Çocuklarda Dini Gelişim Süreci ve Din Eğitimi" başlıklı doktora tezinin ilk bölümünde okul öncesi dönemde din eğitiminin gerekliliği açıklanmış ve ilk çocukluk döneminde gelişim süreçleri ele alınmıştır. İkinci bölümde ilk çocukluk döneminde öğrenmenin nasıl gerçekleştiği ve çocukların kavramları algılayış biçimleri açıklanmıştır. Son bölümde ise zihinsel gelişim özelliklerine göre dinî inanç esaslarının eğitime yer verilmiştir.

4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarına dair pek çok kitap, tez ve makaleye rastlanılmıştır. Konumuzun sınırları gereği burada tez konumuzla doğrudan ilgili olduğu düşünülen çalışmalar ele alınacaktır. Bunların başında Mehmet Korkmaz'ın *4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarında Din Eğitimi (Sorunlar ve Çözüm Önerileri)* kitabı gelmektedir. 2019 yılında Kimlik Yayınları'ndan çıkan bu kitapta, Türkiye'nin her bölgesinden toplam 430 öğreticiyle yapılan anket sonuçlarına göre kurslardaki sorunlar ve çözüm önerileri dile getirilmiştir. Korkmaz bu çalışmada sorunları öğrenci, eğitim programı, materyal, mekân, öğretici yeterlikleri, veliler ve kurumsal işleyiş olarak sınıflandırmıştır. Materyallerle ilgili olarak çalışma sonucunda materyallerin biçim ve içerik yönünden yeterli olmadığı sonucuna varılmıştır.

Davut Doğan'ın "Diyanet İşleri Başkanlığı Kur'an Kursları Öğretim Programı (Okul Öncesi Dönemi) Dini Bilgiler-1 Öğrenme Alanı Kazanımları Üzerine Değerlendirme" başlıklı makalesinde ise 4-6 yaş gelişim özellikleri ele alınmış ve 2014 yılında hazırlanan 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Öğretim Programı'ndaki Dinî Bilgiler-1 ünitelerindeki kazanımlar, gelişim özellikleri doğrultusunda değerlendirilmiştir.

Cemal Tosun ve Fatma apcıoğlu'nun "4-6 Yaş Kur'an Kursları Öğretim Programlarının İncelenmesi" başlıklı makalesinde öncelikle 4-6 yaş dönemi dinî gelişim özellikleri açıklanmış, 2014 yılında 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları için hazırlanan öğretim programı ile 2 öğretici kitabında bulunan etkinlikler; Piaget, Kohlberg, Erikson, Elkind, Goldman ve Fowler tarafından geliştirilen dinî gelişim kuramları çerçevesinde incelenmiştir.

İsmail Bulut ve Bekir Sarı tarafından hazırlanan "Kur'an Kursları Öğretici Kitabındaki Etkinlik Uygulamalarının Öğretici Görüşleri Doğrultusunda İncelenmesi" başlıklı makalede Amasya'da görev yapan 51 öğreticiyle 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları ana materyallerinden olan etkinlik ve öğretici kitaplarının verimliliği ve karşılaşılan sorunlar hakkında görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüşme sonucunda öğrencilerin farklı yaş gruplarına sahip olmasından dolayı öğreticilerin etkinliklerin tamamını uygulayamadığı belirlenmiştir.

Mehmet Korkmaz ve Hacer Çayan Yobaş'ın birlikte hazırladığı "4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarında Değer Öğretiminde Hikâye Kullanımına İlişkin Nitel Bir Araştırma" başlıklı makalede eğitimde hikâye kullanımının önemi ve uygulama aşamasına dair 14 Kur'an kursu öğreticisiyle görüşme yapılmıştır. Görüşme yapılan öğreticilerin Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları'na ait hikâye kitaplarını kullandıkları belirlenmiştir. Ancak bazı öğreticilerin bu kitapların öğrenci seviyesine uygunluk bakımından yetersiz kaldığını düşündükleri ifade edilmiştir.

Zeynep Yüksel tarafından hazırlanan "4-6 Yaş Kur'an Kursu Öğretim Programının Duyuşsal Öğrenme Açısından Değerlendirilmesi" başlıklı makalede materyallerdeki değerler eğitimi ve Kur'an-ı Kerim öğretimine dair etkinlikler duyuşsal açıdan incelenmiştir.

Zehra Gelici, "4-6 Yaş Kur'an Kursu Etkinlik Kitaplarının Hikâye İçeriği ve Resimleme Özellikleri Açısından İncelenmesi" başlıklı makalesinde çocuk kitaplarında resmin önemine ve resimlemede dikkat edilecek hususlara değindikten sonra 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu ana materyallerinde geçen hikâyeleri içerik ve resimleme bakımından incelemiştir. İnceleme sonucunda "Filli Kazağı Paylaşmak" başlıklı hikâyenin materyalden çıkarılması gerektiği, "Kuş Sarayları" ve "Akıllı Karınca ile Bilgin Ağaç" başlıklı hikâyede metin-resim uyumunun gözatılmadığı, "Minik Pirinç Hikâyesi"nde kullanılan görsellerin soluk renkli olduğu belirlenmiştir.

Bekir Sarı'nın "Kur'an Kursları Öğretici Kitabındaki Uygulamaların İncelenmesi" başlıklı yüksek lisans tezinde kurslarda ana materyal olarak kullanılan öğretici kitaplarındaki pandomim, boyama, hikâye, şiir gibi etkinlikler ele alındıktan sonra bunlarla ilgili öğreticilerle görüşme gerçekleştirilmiştir. Etkinliklerin yeterli olduğu ancak ikinci defa kursa kayıt yaptıran çocuklar için etkinliklerin tekrar niteliğinde olduğu ve bu durumun çocukların sıkılmasına yol açtığı belirlenmiştir. Materyaldeki etkinliklerin yaş gruplarına göre sınıflandırılması önerilmiştir. Ayrıca müfredat konularının çok yoğun olduğu ve sadeleştirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Yasemin Ateşmen'in "4-6 Yaş Kur'an Kurslarında Değerler Eğitimi ve Din Öğretiminde Yararlanılan Materyallerin İncelenmesi" başlıklı yüksek lisans tezinde değer kavramı ele alınmış, değer öğretme yaklaşımlarına değinilmiş ve 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları ana materyallerinden etkinlik kitapları ile ek materyallerden *Masal Kitabım*, *Tahin ile Pekmez Öğrenci Seti*, *Peygamberimizin Arkadaşları* ve *Cikciki'nin Sevinci* başlıklı materyaller içerik, üslup ve görsellik bakımından incelenmiştir. İncelenen ek materyallerin genelinde 4-6 yaş aralığı çocukların kavrama düzeylerine uygun olduğu ve dilinin sade

olduğu ancak bazılarında mecazlı ifadelere ve deyimlere yer verildiği belirlenmiştir. *Kur'an Kursları Etkinlik Kitabı*'nda ise çocukların gelişimsel açıdan ihtiyaç duymadığı kazanımlara yer verildiği ifade edilmiştir.

Serkan Şensoy'un "4-6 Yaş Kuran Kursu Öğreticilerinin Öğretim Yöntem ve Teknikleri Konusundaki Görüşleri" başlıklı yüksek lisans tezinde okul öncesi dönem gelişim özellikleri ele alınmış, Kur'an Kursu öğretim programında kullanılan yöntemler incelenmiş ve bu yöntem ve tekniklere ilişkin öğretmenlerle görüşme gerçekleştirilmiştir.

Merve Gürmeşe'nin "4-6 Yaş Kur'an Kursu Öğretim Programındaki (2018) Kazanımların Çocukların Gelişim Düzeyi Açısından İncelenmesi" başlıklı yüksek lisans tezinde 4-6 yaş dönemi çocukların gelişim özellikleri ele alınmış ve 2018 yılında yayınlanan öğretim programındaki değerler eğitimi ile Kur'an-ı Kerim öğretimine dair kazanımlar incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda kazanımların çoğunun 4-6 yaş arası çocukların gelişim özelliklerine uygun olduğu ancak uygun olmayan kazanımların bulunduğu ve adalet değerinin özellikle 4 yaş için uygun olmadığı belirlenmiştir.

Mücahide Dayan'ın "4-6 Yaş Kur'an Kursları Öğretim Programının Dini Bilgiler-1 Öğrenme Alanının Kazanımlar Açısından Değerlendirilmesi" başlıklı yüksek lisans tezinde Kur'an Kursları öğretim programı incelenmiş, 4-6 yaş dönemi gelişim özellikleri ele alınmış ve iki bölümden oluşan değerler eğitiminin yalnızca ilk bölümündeki değerler ve kazanımları değerlendirilmiştir. Çalışmada etkinlik ve kazanımların uyumlu olduğu ancak bazı kazanımların özellikle 4 yaş grubu çocuklarına uygun olmadığı, farklı yaş gruplarının aynı kazanımlara göre eğitim almasının sorun teşkil ettiği dile getirilmiştir.

Elif Sayar'ın "4-6 Yaş Kuran Kursu Öğreticilerinin Değerler Eğitiminde Drama Yönteminin Kullanımına İlişkin Görüşleri (İzmir İli Örneği)" başlıklı yüksek lisans tezinde değerler eğitiminde kullanılan drama yönteminin aşamaları ve çeşitleri ele alınmış, 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu materyallerindeki drama etkinliklerinden "Bilge Kuş Draması", "Haksız Hakkı Draması", "Rüzgâr ve Güneş Draması", "Ensar ve Muhacir Draması" ile "Minik Tohumun Büyüme Draması" başlıklı etkinlikler incelenmiş ve bu bağlamda öğretici görüşlerine başvurulmuştur. Görüşmeler sonucunda öğretmenlerin drama etkinliklerini uyguladıkları çünkü çocukların zevk aldığı, dramaların çocukların sosyal-duygusal, bedensel ve bilişsel gelişimlerini desteklediği belirlenmiştir. Ancak 4 yaş grubuyla drama uygulamasının zor olduğu belirtilmiştir.

Ayşe Sancak'ın "Okul Öncesi Din Eğitimi Açısından 4-6 yaş Kur'an Kursları Öğretici Kitabı (1-2) Değerlendirilmesi" başlıklı yüksek lisans tezinde 4-6 yaş çocukların gelişim özellikleri ele alındıktan sonra kurslarda kullanılan ana materyallerden öğretici kitaplarının kazanım ve etkinlikleri incelenmiştir. İnceleme sonucunda kazanım ve etkinliklerin 4-6 yaş aralığına genellenmesinin uygun olmadığı, adalet değerinin işlenmesi konusunda sıkıntılar meydana geldiği belirlenmiştir. Ayrıca müfredata aile sevgisi ve temizlik konularının eklenmesi gerektiği, ibadetler için ayrı bir bölüm oluşturulması gerektiği dile getirilmiştir. Materyallerde etkinliklerin görsel açıdan yetersiz kaldığı, etkinliklerde yer alan bazı ayet ve hadislerin 4-6 yaş grubu çocukların gelişim özelliklerine uygun olmadığı sonucuna varılmıştır.

Sümeyye Zırh'ın "Diyaret İşleri Başkanlığı Yayınları 4-6 Yaş Hikâye ve Kitaplarının Biçim, İçerik ve Görseller Açısından İncelenmesi" başlıklı yüksek lisans tezinde 4-6 yaş grubu çocukların gelişim özellikleri ve çocuk hikâye kitaplarında bulunması gereken özellikle ele alındıktan sonra Diyanet İşleri Başkanlığı Çocuk Yayınları bünyesindeki materyallerden *Kukla Misket*'ten iki, *Havuç Kurdu Bi Di*

*Ki'*den iki, *Kıtır ile Pıtır*'dan iki, *Benim Güzel Kelimelerim*'den iki ve bu çalışmada da incelenecek olan *Hikâyeler ve Etkinliklerle Değerleri Eğitimi Seti*'nden sekiz hikâye biçim ve içerik yönünden incelenmiştir. İnceleme sonucunda hikâye kitaplarının puntolarının ve görsellerinin 4-6 yaş grubu çocuklarına uygun olduğu, kitaplarda işlenen konuların çocukların bilişsel gelişimlerine uygun olduğu belirlenmiştir.

Sümeysra Uzun'un "Okul Öncesi Dönem Din Eğitimi (İslam Dini) Programlarının Karşılaştırmalı Değerlendirilmesi Türkiye ve Amerika Örnekleri" başlıklı yüksek lisans tezinde öncelikle okul öncesi eğitim programı, okul öncesi dönemde din eğitimi ve gelişim alanları gibi teorik bilgilere yer verilmiştir. Daha sonra da Amerika'daki IQRA Vakfı'nın okul öncesi İslam eğitim programı ile Türkiye'de Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Öğretim Programı amaç, kazanım, materyal, öğretim süreci ve içerik gibi nitelikler bakımından karşılaştırılmıştır.

Sümeysra Uzun'un "Okul Öncesi Din Eğitiminde program Geliştirme Süreçlerinde İlke ve Yaklaşımlar" başlıklı doktora tezinde ise okul öncesi eğitim yaklaşımları İslam ve Hristiyan dinleri kapsamında incelenmiş ve 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları öğretim programı ile Amerika'da bulunan okul öncesi öğretim programları karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. Bu veriler doğrultusunda öğretmenlerle okul öncesi eğitim programında din eğitiminin yeri, okul öncesi eğitim yaklaşımlarının din eğitimiyle ilişkisi, okul öncesi din eğitimi programının sahip olması gereken ilkeler, programın amaç ve kazanımları, program içeriği, din eğitimine yönelik öğretim yöntemleri ve programın değerlendirilmesi hakkında mülakat gerçekleştirilmiştir. Mülakatlar sonucunda katılımcıların öncelikle Allah'ı, kitabı, peygamberi tanımaya ve sevmeye, adab-ı muaşeret kurallarını öğretmeye dayalı kazanım ve etkinliklerin yer alması gerektiği konusunda hemfikir oldukları belirtilmiştir. Kazanımların çocukların merak duygularını öne çıkaracak şekilde düzenlenmesi gerektiği ve böylece çocuklarda davranış değişikliğinin sağlanacağı dile getirilmiştir. Kazanımların ve etkinliklerin bilgi odaklı ve didaktik olmaması gerektiği, adalet gibi soyut konuların gözden geçirilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Betül Aşkın'ın "DİB 4-6 Yaş Öğretim Programının Değerlendirilmesi ve Program Çıktılarının Analizi" başlıklı doktora tezinde okul öncesi eğitim ve din eğitimi ile bu eğitimleri veren kurumlar ele alınmış, kurslarda ana materyal olarak kullanılan etkinlik ve öğretici kitapları içerik ve biçimsel açıdan incelenmiş ve bu bağlamda öğretmenlerle görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler sonucunda materyaller ve kazanımlarla ilgili sorulan sorularda öğretmenlerin kararsız kaldığı belirtilmiş ve buna dayanarak kazanım ve etkinliklerin öğretmenlerin beklentilerini karşılamadığı yorumu yapılmıştır. Kazanımların çocukların gelişim alanlarına eşit olarak dağılmadığı ve bazı etkinliklerin 4 yaş grubu çocuklara uygun olmadığı ifade edilmiştir. Materyallerin zenginleştirilmesi gerektiği de belirtilmiştir.

Bu çalışmaların yanı sıra 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Öğretim Programı'na ya da öğretici ve veli görüşlerine dair pek çok çalışma da literatürde yer almıştır. Bunlardan bazıları alt başlık olarak materyal incelenmesine de yer verildiği için bu çalışmalar literatür incelemesi kapsamına alınmıştır. Sevde Çınar'ın "Diyanet İşleri Başkanlığına Bağlı 4-6 Yaş Kur'an Kurslarında Din Eğitimi (Sivas Örneği)" başlıklı yüksek lisans tezi, Ayşegül Gün'ün "Veli ve Öğretici Görüşleri Doğrultusunda 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Eğitimi: Samsun İli Örneği" başlıklı makalesi, Salih Aybey'in "4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarının Eğitim-Öğretim Faaliyetleri ve Problemleri (Zonguldak İli Örneği)" başlıklı makalesi, İbrahim Kurt'un "Velilerin 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarından Memnuniyet Düzeyleri ve Beklentileri Üzerine Bir Araştırma (Ankara Örneği)" başlıklı yüksek lisans tezi, Samet Yağcı'nın

“Öğreticilere Göre Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursları (İzmir İli Örneği)” başlıklı yüksek lisans tezi, Serkan Türkmen’in “4-6 Yaş Grubu Çocuklara Yönelik Kur’an Kurslarında Karşılaşılan Sorunlar (Gaziantep İli Örneği)” başlıklı yüksek lisans tezi, Hatice Bayka’nın “Öğretici ve Veli Görüşleri Açısından Kur’an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu)’nın Değerlendirilmesi” başlıklı yüksek lisans tezi, Emine Balbay’ın “4-6 Yaş Kur’an Kurslarının Öğretici Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Diyarbakır ve Batman Örneği)” başlıklı doktora tezi bu çalışmalardandır.

Yine bu çalışmalardan olan Muhammet Fatih Genç’in “Diyanet İşleri Başkanlığı’na Bağlı 4-6 Yaş Grubu Kur’an Kurslarında Din Eğitimi” başlıklı makalesinde materyallerde yer alan 4-6 yaş grubu çocukların gelişim özelliklerine uygun olmayan etkinliklerin müfredattan çıkarılması, şiir ve şarkıların Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından bestelenmesi gerektiği ifade edilmiştir. Ayfer Betül Urdoğan’ın “Okul Öncesi Kur’an Kursu Öğretim Programının Program Geliştirme Açısından Değerlendirilmesi” başlıklı yüksek lisans tezinde, Tuğba Öztürk’ün “Veli ve Öğretici Görüşleri Doğrultusunda 4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursunda Verilen Eğitimin Yaşa Göre Yarattığı Etkiler” başlıklı yüksek lisans tezinde ve Kevser Tüfekçi’nin “Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Kuran Kursları Eğitiminin Öğretici ve Veli Görüşlerine Göre İncelenmesi” başlıklı yüksek lisans tezinde materyallerin yetersiz olduğu ve bazı etkinliklerin 4 yaş grubu çocuklarına uygun olmadığı, bireysel farklılıklara dikkat edilmeden 4-6 yaş arasındaki çocukların gelişim özelliklerinin bir bütün olarak ele alınıp etkinliklerin bu yönde tasarlanmasının sorun teşkil ettiği sonucuna varılmıştır.

İncelenen ve yararlanılan literatür kapsamında 4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursları hakkında program incelemesi, veli ve öğretici görüşleri, kazanım değerlendirmesi gibi pek çok çalışma yapıldığı görülmüştür. Bahsi geçen çalışmalardan farklı olarak bu tezde ise 4-6 Yaş Grubu Kur’an Kurslarında kullanılan ana materyallerin ve ek materyallerden bir setin geniş kapsamlı ve detaylı incelenmesi hedeflenmekte ve uygulamada bu materyallerin öğrencilere katkısına dair öğretmenlerle görüşülmesi amaçlanmaktadır.

1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

2018 yılında hazırlanan öğretim programına göre 4-6 Yaş Grubu Kur’an Kurslarının ana materyalleri “Kur’an Kursları Öğretici Kitabı 1-2”, “Kur’an Kursları Etkinlik Kitabı 1-2”, “Etkinliklerle Elif-Bâ” ve “Elif-Bâ Öğretimi Etkinlik Örnekleri”dir. Bunların dışında Başkanlığın önerdiği çeşitli ek materyaller de mevcuttur. Bu çalışma ise ana materyal olan “Kur’an Kursları Öğretici Kitabı 1-2” ve ek materyaller olan “Okul Öncesine Yönelik Hikâyeler ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi” materyalleriyle sınırlı tutulmuştur. Çalışmada “Kur’an Kursları Etkinlik Kitabı 1-2”ye yer verilmemiştir. Çünkü uygulanması istenen drama, hikâye, şarkı gibi etkinlikler ve yönergeleri öğretici kitabında verilmiş; etkinlik kitabında boyama sayfaları, kuklalar, resimler gibi öğreticinin etkinlikleri uygularken kullanacağı ek sayfalara yer verilmiştir. Yani etkinlik kitapları, öğretici kitaplarının ekleri olarak hazırlanmıştır (4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursları Etkinlik Kitabı 1, 2021, s. 5; 4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursu Etkinlik Kitabı 2, 2021, s. 5). Çalışma kapsamını daraltmak adına kurslarda kullanılan “Etkinliklerle Elif-Bâ” ve “Elif-Bâ Öğretimi Etkinlik Örnekleri” materyalleri ise Kur’an-ı Kerim’i öğretmek üzere hazırlandıkları için çalışmamızın kapsamı dışında kaldıklarından incelenmemiştir. Başkanlık tarafından tavsiye edilen ek materyallerden olan “Okul Öncesine Yönelik Hikâyeler ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi” setinde ise çalışma kapsamını daraltmak adına yalnızca hikâyeler incelenmiş, etkinlik incelemesine yer verilmemiştir.

1.4. Araştırmanın Yöntemi

Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarında kullanılan eğitim materyallerinin incelendiği ve bu materyallerin pratikte kullanımına dair öğretici görüşlerinin alındığı bu çalışma üç bölümden oluşmaktadır.

Çalışmanın teorik zeminini oluşturan ve okul öncesi din eğitimi, 4-6 yaş grubu çocukların gelişim özellikleri ve öğretim materyali konularının ele alındığı ilk bölümde doküman incelemesi yöntemine başvurulmuştur. Araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizi olan bu yöntemle elde edilen bilgiler derlenerek analiz edilmiştir (A. Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 189).

Çalışmanın ikinci bölümünde söz konusu eğitim materyalleri doküman incelemesi yöntemiyle elde edilen bilgiler ışığında incelenmiştir. Çalışmanın son bölümünde ise Kur'an kursu öğretmenleriyle yarı yapılandırılmış görüşme gerçekleştirilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme, önceden hazırlanmış sorular ışığında araştırmayı detaylandırmak için ek soruların da sorulmasına imkân tanıyan bir yöntemdir (A. Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 130).

1.4.1. Araştırma Deseni

Bu çalışmada nitel araştırmalarda sıklıkla kullanılan olgubilim (fenomenoloji) deseni kullanılarak 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarında görevli öğretmenlerle kurslarda kullanılan materyallerin pratikte nasıl uygulandığı, çocuklara katkısı ve verimliliği üzerine mülakat gerçekleştirilmiştir. Başlıca veri toplama aracı görüşme olan olgubilim deseni, farkında olunan ancak derinlemesine bilgi sahibi olunmayan olgulara odaklanarak araştırma yapmaya imkân tanımaktadır (A. Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 66,68).

1.4.2. Çalışma Grubu

Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları eğitim materyallerinin uygulamada işlevselliğini belirlemek için İstanbul'da görev yapmakta olan 15 Kur'an kursu öğreticisiyle yarı yapılandırılmış mülakat görüşmesi yapılmıştır.

1.4.3. Veri Toplama Süreci

4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları eğitim materyallerinin incelendiği bu çalışmada saha araştırması için yarı yapılandırılmış mülakat formu hazırlanmıştır. Mülakat sorularına Ek 1'de yer verilmiştir.

Diyanet İşleri Başkanlığı Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nden öğretmenlerle mülakat gerçekleştirmek için izin alınmıştır (Bkz. Ek 2). Bu aşamadan sonra İstanbul'da görev yapmakta olan 15 Kur'an kursu öğreticisine ulaşılarak mülakat için izin istenmiştir. Gönüllü olarak yapılan bu mülakatlar Mart 2021 ile Ekim 2023 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Bu süreçte 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Öğretim Programı güncellenmiş olsa da öğretmenlerle yapılan görüşmeler 2018 yılında yayınlanan öğretim programı çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Görüşme yapılan tarih aralığında ülke genelinde pandemi ve deprem felaketleri yaşandığı için görüşmeler ZOOM platformu üzerinden yarım saati geçmeyecek şekilde düzenlenmiştir. Daha sağlıklı bir mülakat görüşmesi gerçekleşmesi için

katılımcılardan izin alınarak görüşmeler ses kaydına alınmıştır. Ayrıca isimlerin gizli kalacağı ve Ö1, Ö2 şeklinde kodlama yapılacağı katılımcılara bildirilmiştir.

Mülakat soruları içerisinde şarkılarla ilgili bir soru bulunmaktadır. 2019-2020 Eğitim-Öğretim Yılı Uygulama Esasları'nda öğretmenlerin kullanabilecekleri bir link verilmiştir. 2020-2021 Eğitim-Öğretim Yılı Kur'an Kursları Uygulama Esasları'nda bu linke yer verilmediği gözlemlenmiştir. Bu çalışmada kullanılan mülakat formu önceden hazırlandığı ve çeşitli sebeplerle de araştırma süreci uzadığı için geçen her yılda programlar güncellenince işlevini yitiren uygulamalarla karşılaşılsa da ilgili sorunun görüşme soruları arasından çıkarılmaması uygun görülmüştür.

1.4.4. Verilerin Analizi

Gerçekleştirilen mülakatlar ses kaydına alınmıştır. Tüm mülakatlar bitince ses kayıtları Word dosyasında deşifre edilmiştir. Deşifre esnasında öğretmenlerin cevapları soru soru ayrılmıştır. Bu sorular daha sonra etkinlik çeşitlerine göre gruplandırılmıştır. Buna göre temelde 4 tema üzerinden içerik yönünden değerlendirilmiştir: kazanımlar ve değerler, etkinlikler, ayet ve hadisler, ek materyaller.

2. OKUL ÖNCESİ EĞİTİM

Okul öncesi eğitim, 0-72 ay çocukların tüm gelişimlerini toplumun kültürel değerleri doğrultusunda yönlendiren, duygularının gelişimini ve algılama gücünü artırarak akıl yürütme sürecinde ona yardımcı olan ve yaratıcılığını geliştiren, kendini ifade etmesini ve öz denetimlerini kazanmasını sağlayan sistemli bir eğitim sürecidir (Yılmaz, 2003, s. 13).

Psikolog ve pedagoğ Yavuzer'e göre çocuk eğitimine yönelik temel hususlardan biri, çocuğun okul öncesi eğitim kurumlarına neden gitmesi gerektiğidir. Okul öncesi eğitimin amaçlarından biri çocuğun kendi kişiliğine karşı olumlu tutum geliştirmesidir. Okul öncesi eğitim kurumunda kendini mutlu ve huzurlu hisseden çocuk, ilkokula daha olumlu duygularla başlamaktadır. Okul öncesi eğitim çocuğa kendini tanımayı, yeteneklerinden haberdar olmayı ve akranlarından farklı olan özelliklerini görmeyi öğretmektedir. Ayrıca okul öncesi eğitim kurumu, çocukta var olan yeteneklerin gelişmesine yardımcı olmaktadır. Bunun yanı sıra kuralların en etkili öğretildiği yer okul öncesi eğitim kurumlarıdır. Bu açıdan çocukların disipline edilmesi yanı sıra ben merkezci anlayışın kırılması ve paylaşmayı öğretme noktasında bu kurumlar çok etkilidir. Çocuk, okul öncesi eğitim kurumlarında kendi hakkını korurken başkalarının hakkına zarar vermemeyi öğrenmektedir. Yapılan araştırmalar okul öncesi eğitim kurumuna giden çocuğun, gitmeyen çocuğa göre ilkokulda daha sosyal ve girişken olduğunu göstermektedir (Yavuzer, 1997, s. 210,211). Okul öncesi eğitim kurumlarının en önemli faydalarından biri de uzmanlar eşliğinde çocuklara daha iyi bir sosyal gelişim alanı sağlamak ve çocukların sorunlarına çözümler bulmaktır (Yavuzer, 1982, s. 35).

Gelişimde bireysel farklılıklar söz konusudur; her bireyin doğuştan var olan özellikleri ve çevreden kazandıkları etkiler farklıdır (Erken, 2003, s. 7). Kısacası anne-baba veya çocukta sorumlu kişiler için okul öncesi dönemde çocuğun bilişsel, sosyal-duygusal, ahlaki ve dinî gelişiminde onu desteklemek ve ona iyi bir eğitim vermek son derece önemlidir (B. Yıldırım, 2015, s. 23). Bu durum göz önüne alındığında aileler çocuklarını bir okul öncesi kuruma göndermeye yönelmektedir. Çünkü bu kurumlarda çocuklar akranlarıyla birlikte belirli bir program çerçevesinde eğitim görmekte; çocukların bilişsel, sosyal-duygusal ve ahlaki gelişimleri desteklenmektedir. Bazı aileler ise çocuklarının gittiği okul öncesi kurumlarında dinî eğitim almalarını da istemektedir. Nitekim her okul öncesi kurumunda dinî gelişim desteklenmemektedir. Din eğitimine önem veren aileler bu eğitimi verebilecek okul öncesi kurum arayışına girmektedir.

2.1.Okul Öncesi Din Eğitimi

Okul öncesi eğitimin amaçlarından biri çocuğun ahlak gelişimini desteklemek yani çocuğun kendi iç denetimine göre hareket eden bir birey olmasını sağlamaktır (Özeri, 2014, s. 181). Din eğitimi ise din kültürünün verilmesi ve çocuğa dinî kişilik kazandırılmaya çalışılması demektir (Bilgin, 1981, s. 474). Din eğitiminin amacı; bireyi inanç, ibadet ve ahlak değerleri içinde yetiştirmek ve bireyin hem kendisi ve çevresi ile uyum içinde olmasını hem de Allah'ın buyruklarına uygun bir hayat yaşamasını sağlamaktır (Özeri, 2014, s. 181).

Hayat boyu öğrenme sürecinin en önemli evresinin ilk beş yaş olduğu ve en yoğun öğrenmenin bu dönemde görüldüğü söylenmektedir. Yapılan araştırmalarda 4-6 yaş arasında öğrenilen bilgilerin

insanın hayatında kalıcı olduğu belirlenmiştir (B. Yıldırım, 2015, s. 23). İnsanın hayatı boyunca öğreneceğı bilgilerin üçte ikisi bu dönemde öğrenilmektedir. İşte bu yüzden bazı eğitimciler din eğitime de küçük yaşlarda başlanması gerektiğini düşünmektedirler. Çocuğun küçük yaşlarda din eğitimiyle kazandığı bilgiler ileriki yaşlarda düşünce ve davranışlarını etkilemektedir (Ay, 2013, s. 567).

Modern pedagoji öncesinde de klasik dönem İslam âlimleri çocukların küçük yaştan itibaren eğitilmesinin önemine dikkat çekmişlerdir. Örneğin İslam eğitimcilerinden biri olan İbn Miskeveyh'e göre erken dönemlerde başlanılan eğitimle insanın kötü huyları kazanmasına engel olunmaktadır (Altıntaş, 2016, s. 168). Klasik dönem İslam eğitimcilerinden Gazzâlî'ye göre çocuğun küçükken duyduğu sözler kalbine yerleşmektedir (el-Gazzali, 1977, s. 169). Önemli İslam âlim ve filozoflarından olan İbn-i Sina'ya göre ise çocuk kabiliyetlerle doğar ancak bunların geliştirilmesi gerekmektedir. Bu hususta İbn-i Sina, çocuk eğitilirken tabiatına uygun bir eğitim verilmesini önemsemektedir (Yavuz, 1987, s. 112). İslam âlimleri, çocuğun eğitim ve öğretiminde iki temel kaideye önem vermişlerdir: Birincisi çocuğun gelişim safhaları dikkate alınıp her safhanın özelliğine uygun bilgi ve davranışların tedricî olarak çocuğa verilmesidir. İkincisi ise her çocuğun kendine has farklı özellikleri olduğunun unutulmaması ve çocuklara buna uygun olarak bilgi ve davranış kazandırılmasıdır (Hökelekli, 1993, s. 358).

Eğitim ailede başlamakla birlikte, çocuğun gerek genel eğitiminde gerekse dinî eğitiminde ailenin desteklenmesi gerekmektedir. Bu noktada okul öncesi kurumlara önemli görevler düşmektedir. Konunun sınırlılığı gereği burada çocuklara din eğitimi veren resmî kurumlar üzerinde durulacaktır. Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde her yıl yaz aylarında Kur'an kursları düzenlenmektedir. Ancak bu kurslar yaklaşık iki ay sürmektedir. Bu süre aileler tarafından yeterli görülmemektedir. Nitekim çocuklarının dinî eğitim de almasını isteyen ailelerin çocukları 4-5 yaşlarına geldiğinde din eğitimi de veren okul öncesi kurum arayışına girdiğı görülmektedir. Bu noktada Diyanet İşleri Başkanlığı'nın 2013 yılında başlatmış olduğı 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları projesi önemli bir ihtiyaca karşılık vermektedir. Kurslarda çocukların yaşlarına uygun çeşitli faaliyetlerle yürütölmeye çalışılan din eğitimi ile çocukların dini eğlenerek öğrenmesi ve daha kalıcı bir eğitim verilmesi amaçlanmaktadır. Burada öğreticilerin rolü oldukça önem arz etmektedir. Öğreticinin çocuktaki kabiliyetleri gözetmesi (Bilgin, 1997, s. 126), sorularını ciddiye alması (Bilgin, 1997, s. 139), çocuğa dürüstlük ve cömertlik gibi erdemleri öğretmesi (Bilgin, 1997, s. 152), ona yumuşaklıkla muamele etmesi (Bilgin, 1997, s. 171) ve her bakımdan çocuğa örnek olması gerekmektedir (Bilgin, 1997, s. 174). Bu kapsamda 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları projesinin başarısı büyük ölçüde öğreticilerin başarısına bağlıdır, denilebilir. Öğreticilerin başarılı olmasında önemli faktörlerden biri kullanılan materyallerdir. Materyal seçiminde ve kullanımında öncelikle dikkat edilmesi gereken husus ise çocukların gelişim özellikleridir. Bu doğrultuda aşağıda öncelikle 4-6 yaş grubu çocukların gelişim özellikleri üzerinde durulacaktır.

2.2. 4-6 Yaş Grubu Çocukların Gelişim Özellikleri

Bu çalışmanın konusu 4-6 yaş grubuyla sınırlı olduğı için bu bölümde bu yaş aralığındaki çocukların bedensel, sosyal-duygusal, bilişsel, dilsel, ahlaki ve dinî gelişim özellikleri kısaca ele alınacaktır. Gelişim alanlarının birbiriyle etkileşim içinde olmaları sebebiyle bir bütünlük içinde değerlendirilmesi gerekmektedir (Erken, 2003, s. 6).

2.2.1. Bedensel Gelişim

Bedensel gelişim, bir sistem olarak, insanın beden yapısını oluşturan, iskelet, kas, sinir, salgı, solunum, dolaşım, lenf, sindirim, boşaltım, üretim gibi bütün alt sistemlerinin büyümesini ve olgunlaşmasını kapsamaktadır (Başaran, 2000, s. 40). Erken çocukluk döneminde erkekler kızlara göre daha uzun ve ağırdır (Aytekin, 2021, s. 59). Bu dönemde çocuklar çok hareketlidir ve beden hareketlerini rahatlıkla yönetebilmektedir (Yavuzer, 1997, s. 201,202). Bu dönemde takla atmak, tahterevalliyeye binmek gibi büyük kas becerileriyle birlikte makas tutmak yapboz yapmak gibi küçük kas becerileri gelişmeye devam etmektedir (Siyez, 2019, s. 48). 3 yaşındaki bir çocuk hoplama, zıplama, atlama gibi büyük kas becerilerini kazanmaktadır. İlerleyen yaşlarda kasların güçlenmesiyle birlikte tek ayak üzerinde zıplama becerileri de gelişmektedir. Bunun yanı sıra 4 yaşında insana benzeyen figürler çizebilen bir çocuk 5 yaşında kalem kullanarak düzgün şekiller çizebilmekte, 6 yaşında ise fermuar ve düğme ilikleme, ayakkabı bağcığı bağlama gibi küçük kas becerilerini kullanabilmektedir (Demircan ve Saçan, 2021, s. 11,12).

2.2.2. Sosyal-Duygusal Gelişim

Sosyal gelişim, kişinin sosyal uyarıcıya karşı duyarlılık geliştirmesi, grubunda ya da kültüründe başkalarıyla geçinebilmesi, onlarla uyumlu olabilmesidir (Yavuzer, 1982, s. 13). Duygusal gelişim, dış dünyanın bireyin iç dünyasına etki etmesi sonucu yaşanan duygusal durumlar olarak tanımlanmaktadır (Meydan ve Soylu, 2021, s. 477). 4-6 yaş dönemi, çocukların sosyal-duygusal öğrenme çağıdır (Selçuk, 1991, s. 74).

Okul öncesi dönemde çocuk çevresinden çok etkilenmektedir. Bazen bu etkiler çocuk üzerinde yaşamı boyunca silinmeyecek izler bırakabilmektedir (Selçuk, 1991, s. 66). 4-6 yaş arası çocuklar sadece anne ve babasından bir şeyler öğrenmemektedir. Yeni arkadaş çevreleri edinmekte ve bunlarla iletişim, çocuğun karakterini etkilemektedir. Bununla birlikte 4-6 yaş çocukları artık deneme-yanılma yöntemiyle pek çok şeyi tecrübe etmekte ve öğrenmektedir (Köylü, 2004, s. 140). Arkadaş edinmek kadar okul da çocuk için yeni bir sosyal çevredir. Kişilik gelişiminde okul ve okul dışı arkadaş çevresinin önemi büyüktür. Çocuk başkalarıyla paylaşmayı, yarışmayı, yardımlaşmayı, sorumluluk almayı, kurallara uymayı, kazanmayı, kaybetmeyi ve pek çok davranışı arkadaşlık ilişkileri ve oyunlar sayesinde öğrenmektedir. Bu yüzden arkadaş çevresi çok önemlidir (Bilici, 2014, s. 19).

Sosyal-duygusal gelişimde olumlu duygu olarak en temel duygu sevgidir. Sevgi duygusu sayesinde çocuklar başkalarıyla sağlıklı iletişim kurabilmektedir (Meydan ve Soylu, 2021, s. 480). Sevgi duygusu çocuğun doğduğu andan itibaren muhtaç olduğu bir duygudur. Yeterli sevgi ve ilgi gören çocuk mutlu olmakta ve çocuğun güven duygusu gelişmektedir (Dam, 2017, s. 63). Bunun yanında olumsuz duygu olarak korku duygusu da çocuklarda sıklıkla görülen bir duygudur. Çocuklukta var olan korkuların ergenlikte de devam ettiği belirtilmektedir (Meydan ve Soylu, 2021, s. 482). Çocuklarda görülen korkuların büyük kısmının hatalı eğitimden kaynaklandığı tespit edilmiştir (Ay, 1987). Korkunun temelinde güvensizlik duygusu vardır. Çocuklar karanlıktan, hayal gücüyle ürettiği yaratıklardan, hayaletlerden, canavarlardan korkmaktadır. (Dam, 2017, s. 63). Çocuklarda sevgi ve korku duyguları da anne-baba ve eğitimcilerin yönlendirmesiyle ortaya çıkmaktadır. Çocuk eğitiminin özünün güvenli bağlanma ve çocuğun kendini güvende hissetmesi olduğu belirtilmektedir. Aile içinde bir sıkıntı varsa

çocuğun sosyal-duygusal gelişimi düzgün olmamaktadır. Çocuğun özellikle anne ile olan iletişimi, sosyal-duygusal gelişimde çok önemlidir (Kurt, 2017, s. 19). Bu dönemde çocukların yardımlaşma ve paylaşma duygusu da gelişmektedir (Ay, 1987, s. 17).

Sosyal-duygusal gelişimlerine bağlı olarak 4-6 yaş arası dönemde çocukların gelişim özellikleri şöyledir: 4 yaşındaki bir çocuk inatçıdır, istediği bir şey olmadığı takdirde ebeveynleriyle ve oyun arkadaşlarıyla tartışmaktadır (Yavuzer, 1997, s. 206,207). Konuşmada, davranışta, kişisel ilişkilerinde aşırıya kaçabilmektedir. Örneğin küfredebilmekte, vurmakta, tekmelemekte, başkalarına karşı kendini ispatlamak için etrafındakilere buyruk verip kurallara karşı çıkabilmektedir (Ay, 1987, s. 17). Hareketlerinin ve sözlerinin hiçbir ölçüsü ve sınırı yoktur (Özeri, 2014, s. 32). Açık sözlüdür. Kendi isteği doğrultusunda hareket etmek istemektedir (Özeri, 2014, s. 34). Sosyalleşmeye başlamak ve her ne kadar iyi geçinemese de arkadaşlık kurmak bu evrede çok önemlidir (Ay, 1987, s. 17). 4 yaş çocuğu kararsızdır ve başladığı bir işi yarım bırakıp başka bir işe girişebilir. Anne-babayı veya öğretmenini taklit bu yaştan en belirgin özelliklerinden bir diğeridir (Özeri, 2014, s. 36).

5 yaş çocuğu ise başladığı işi bitirir, dikkatli ve kararlıdır (Doğan, 2014, s. 206). Çocuğun kendine güveni artmakta, çevresiyle ve kişisel ilişkilerinde daha uyumlu olmaktadır. Yaptığı işi planlayarak yapmaktadır (Ay, 1987, s. 19). Bu yaş çocuklarının iyi bir gözlemci oldukları bilinmektedir. Etrafını iyi gözlemlemekte ve 4 yaşında olduğu gibi sürekli soru sormaya devam etmektedir (Tosun ve Çapçioğlu, 2015, s. 710). 5 yaş çocuğu çevresindeki yetişkinler gibi davranmayı tercih etmektedir (Özeri, 2014, s. 41). Küçükleri ve hayvanları koruyabilir, arkadaşlarını kendi seçebilir ve onlarla uyum içinde oyun oynayabilir (Kurt, 2017, s. 18). Cinsiyet kavramı bu yaşta gelişmiştir ve artık tercihleri cinsiyet ayrımına göre olmaktadır. Kızlar kız arkadaşıyla, erkekler erkek arkadaşıyla oynamak istemektedir. Aynı şekilde kızlar evcilik oynarken erkekler savaş, dövüş, polis oyunları oynamayı tercih etmektedir (Özeri, 2014, s. 45).

6 yaş çocukları 4 ve 5 yaşlara göre daha dengesiz ve olumsuz bir profil çizmektedir (Yavuzer, 1997, s. 225). Bu yaşta çocuk otoriteye karşı çıkmakta ve büyüklerin dikkatini çekme, beğenilme arzusu artmaktadır (Yavuz, 1987, s. 36,37). Bu yaş okula hazırlık yaşı olduğu için ebeveynin desteği çok önemlidir. Ebeveyn ve öğretmen ortak hareket ederek çocuğun daha başarılı olmasını sağlayabilirler (Yavuzer, 1997, s. 229).

Gelişim psikolojisi alanında çalışmalarıyla bilinen psikolog Eric Erikson'un, Psikososyal Gelişim Kuramı'na göre insanın gelişimi ömür boyu devam etmektedir. Bu kurama göre insan, yaşamı boyunca sekiz gelişim evresinden geçmektedir. Bu gelişim evrelerinden olan "girişimciliğe karşı suçluluk duygusu", 3-6 yaşlarında kendini göstermektedir. Bu dönemde çocuklar çevrelerini keşfetme konusunda daha istekli olmaktadır. Bu girişken tavırlar aileler tarafından bastırıldığında ise çocuklar hem bu dönemde hem de ileriki dönemlerinde suçluluk hissetmektedirler (Akbay, 2019, ss. 127-129).

Özetle 4-6 yaş grubu çocuklar çevresindeki insanlarla iletişim kurarak ve sorular sorarak hayatı öğrenmeye devam etmektedirler. Bu dönemde yardımlaşma ve paylaşma duygusu gelişmekte; sevgi, öfke ve korku duyguları öne çıkmaktadır. Bu yaşlarda eğitilmeyen duygular ileriki yaşlarda çocukların sosyal hayatını olumsuz etkilemektedir. Bu kapsamda çocukların aile ve çevreyle ilişkisi çok önemlidir. Çocukların sosyal-duygusal açıdan sağlıklı büyüebilmesi için etrafındaki insanların örnek davranışlar sergilemesi ve çocuğun sorularına dikkatlice cevap vermeleri gerekmektedir.

2.2.3. Bilişsel Gelişim

Bilişsel ya da zihinsel gelişim; doğumdan başlayarak çevreyle etkileşimi ve çevrenin anlaşılmasını sağlayan bilginin edinilmesi, kullanılması, saklanması, yorumlanarak yeniden düzenlenmesi ve değerlendirilmesi aşamalarındaki tüm zihinsel süreçleri içine alan bir kavramdır (Gözüm, 2018, s. 70). Bilişsel gelişim alanında çalışmalarıyla bilinen psikolog Jean Piaget'nin kuramına göre 4-6 yaş arası dönem, "işlem öncesi" dönem şeklinde adlandırılır. Bu dönemde çocuk ben merkezidir (Konuk, 1994, s. 71). Kendisini dünyanın merkezinde zannetmektedir (Tosun ve Çapçioğlu, 2015, s. 708). Çocuğun ben merkezci olması bencilliğinden değil empati özelliğinin yani başkalarının yerine kendini koyarak düşünme kabiliyetinin henüz gelişmemiş olmasından kaynaklanmaktadır. Çocuk zamanla sosyal ortamlara girip arkadaş çevresi edindikçe empatiyi öğrenmektedir (Özeri, 2014, s. 191).

4-6 yaş aralığındaki çocukların zihinsel becerileri tam olarak gelişmemiştir. Örneğin şekli değişen bir nesnenin tamamen değiştiğini ifade etmektedirler. Yani bir kaptaki su daha büyük bir kaba boşaltıldığında bu suyun aynı su olduğunu kavrayamamakta ve artık büyük kaptaki suyun miktarının azaldığını söylemektedirler (Özeri, 2014, s. 50,51). 4-6 yaş aralığındaki çocuklar nesnelerin dikkat çekici özelliklerine odaklanmakta (Kol, 2011, s. 6), nesneleri tek bir boyuta göre sınıflamaktadırlar (H. Kaya, 2018, s. 20). Bu dönemdeki çocuklar oyunlarında oldukça yaratıcıdır (Yavuzer, 1997, s. 207). Mülkiyet kavramları pek gelişmemiştir. Özellikle 4 yaşındaki çocuklar gördükleri her eşyanın kendisine ait olduğunu sanmaktadır. Bunun sonucu olarak arkadaşının oyuncaklarını kendi evine götürmek istemektedir Erken çocukluk dönemi denilen 4-6 yaş aralığındaki çocukların zaman ve mekân algısı henüz gelişmemiştir. Canlı-cansız varlık ayrımı tam gelişmemiştir. Rahatlıkla oyuncaklarıyla konuşup dertleşebilmektedirler. Zihin dünyaları karmaşık olduğu için duygularını ve düşüncelerini oyunla ifade etmeye çalışmaktadırlar. Hayal gücü çok gelişmiş olduğu için hayalle gerçekliği karıştırmaktadırlar (Ay, 1987, ss. 17-19). Soyut kavramları somut nesnelerle ilişkilendirmektedirler (Konuk, 1994, s. 71).

Bu dönemde çocukların hızlı bir dil ve zihin gelişimi vardır. Dolayısıyla sürekli öğrenmek istekleri vardır ve bu konuda yardıma muhtaçtırlar (Ay, 1987, s. 19). Soru sorma 4 yaşta en yüksek seviyededir (Yavuzer, 1997, s. 206). Çocuğun sorduğu sorulara samimi bir şekilde cevap verilmeli, cevap çocuğun tecrübe ve anlayışına göre olmalıdır (Selçuk, 1991, s. 81). Çocukların sorularına cevap verirken dikkat edilecek bir diğer nokta ise onların diğer sorularına da kapı aralamaktır yani soracağı soruların önü kesilmemelidir. Ayrıca cevaplarken o anda çocuğun ne öğrenmek istediği göz önünde bulundurulmalıdır. Eğer sorularına cevap verilmezse çocuklarda öğrenme isteği körelebilmektedir (Özeri, 2014, s. 182).

Son olarak 4-6 yaş arası çocukların zihinsel becerileri tam gelişmediğinden anlayamayacakları şeyleri onlara öğretmeye çalışmanın faydasız olduğu unutulmamalıdır (Yavuzer, 1997, s. 221). Bu bakımdan öğreticilerin didaktik veya zihinsel bilgi aktarımı yerine rol model olma tekniğinden yararlanarak çocuklara iyi örnek olmaları, çocukların öğrenme sürecini hızlandırmada daha etkilidir (Tosun ve Çapçioğlu, 2015, s. 710).

Özetle 4-6 yaş arası çocukların zihinsel becerileri tam olarak gelişmediğinden yetişkin bir insan gibi düşünememektedirler. Soyut anlamlı kelimeleri anlayamamaktadırlar. Benmerkezcidirler, her şeyin kendi istedikleri gibi olmasını istemektedirler. Nesneleri sınıflandırabilme yetenekleri yaşları ilerledikçe

artmaktadır. Dolayısıyla bu yaşlarda verilen eğitimin çocukların bilişsel gelişimlerine uygun olması gerekmektedir.

2.2.4. Dilsel Gelişim

Dil gelişimi, çocuğun dili anlama ve iletişim kurma sürecidir (Ercan, 2021, s. 309). 4-6 yaş aralığındaki çocuklar duygu ve düşüncelerini somut bir şekilde rahatça ifade edebilmektedirler (Çelik, 2019, s. 47). 4 yaş çocuğunun dil gelişimi oldukça ilerlemiştir. Neredeyse bir yetişkin gibi konuşmaktadır (Yavuzer, 1997, s. 208). Ayrıca aşırılıkların olduğu bir yaş olduğu için bu çocuklar uygunsuz ifadelerden, argo kelimelerden hoşlanılmaktadırlar (Özeri, 2014, s. 33). 5-6 yaş çocuğunun dil becerileri ise 4 yaşa göre daha gelişmiştir (Yavuzer, 1997, s. 225). Bu yaş çocukları bazı sözcüklerin eş ve zıt anlamlarını bilmekte, cümlelerinde bağlaçlar kullanmakta, özneye uygun fiil kullanmakta, anne ve babasının telefon numaralarını doğru söylemekte, uzun cümleler kurmaya çalışmaktadır (Kurt, 2017, s. 16,17). Kısaca 4-6 yaş grubu çocuklarının dil becerileri yıldan yıla artmaktadır.

2.2.5. Ahlaki Gelişim

Ahlak gelişimi; kişilerin adalet algısı, doğru ve yanlış kavramlarına dair algıları ile ahlaki konulara dair davranışlarında meydana gelen değişimlerdir (Özgün, 2021, s. 262). Ahlak eğitimi bu dönemde çok önemlidir çünkü 6-7 yaşlarında ahlak gelişiminin büyük ölçüde tamamlandığı ifade edilmektedir (Özeri, 2014, s. 196). Ayrıca bu dönemde kazanılan ahlaki kişiliğin ömür boyu devam ettiği belirtilmektedir (Kurt, 2017, s. 27). İbn-i Sina'ya göre çocuğun ilk eğitimi ahlak eğitimidir (Dodurgalı, 1995, s. 156). Okul öncesi dönemde ahlak eğitimi için iyi mesajlar içeren çeşitli oyunlar oynatılması, şarkılar söylenmesi veya çizgi film izletilmesi önerilmektedir (Özeri, 2014, s. 197). Hikâye dinlemekten hoşlanan bu yaş dönemi çocuğuna ahlaki değerlerle ilgili hikâyelerin okunmasının da çocuğun ahlak gelişimine katkı sağladığı belirtilmektedir (İpşirli, 2011, s. 35).

Piaget bilişsel gelişimlerine bağlı olarak çocukların ahlaki açıdan sırayla 3 aşamadan geçtiğini belirtmektedir. Ona göre 4-6 yaş grubu çocukları ilk aşama olan ahlak öncesi dönemdedir. Çünkü bu dönemdeki çocukların oyunlarında kural olmadığından ahlaktan da bahsedilememektedir (Aşlamacı, 2022, s. 82). Ona göre bu yaştaki çocuklar neyin iyi neyin kötü olduğunu kavrayamamaktadır. Ancak Piaget'den sonra gelen ve Neo-Piagetçiler ve Post-Piagetçiler olarak literatüre giren bazı araştırmacılar Piaget'e gelen eleştirileri ve bireysel farklılıkları göz önünde bulundurarak farklı teoriler ortaya koymuştur (Özgüngör, 2021, s. 274). Bu teoriler daha çok dinî gelişimle alakalıdır. Neo-Piagetçiler tezlerini Piaget'in Bilişsel Gelişim Kuramı'ndan ziyade Kohlberg'in Ahlaki Gelişim Teorisi'ne dayandırmıştır. (Uzun, 2022, s. 32). Post-Piagetçiler ise Piaget'in iddiasının aksine çocukların düşünce yapılarının bir yetişkinden farkı olmadığını savunarak bilgi ve deneyimlerinin artmasıyla bilişsel gelişimlerinin bir yetişkinin seviyesine ulaşacağını belirtmişlerdir. (Uzun, 2022, s. 35,36).

Ahlak eğitimcisi ve psikolog Lawrence Kohlberg, Piaget'in çalışmalarına dayanarak ahlak gelişimini gelenek öncesi, geleneksel ve gelenek ötesi olmak üzere üç düzeye ayırmıştır. Gelenek öncesi düzeyde kişi, olayları sonuçlarına göre değerlendirmektedir. Yani ceza verilen davranış suç, ödül getiren davranış iyidir. Kohlberg bu düzeyi de iki evreye ayırmıştır. Gelenek öncesi düzeyin birinci evresi olan ceza ve itaat eğiliminde dışardan dayatılan kurallara dikkate alınmaktadır (Bacanlı, 2003, s. 74,75). İkinci evresi

olan saf çıkarıcı eğilimde ise Kohlberg, çocuğun ahlaki davranışları sergilemedeki arka planına bakmaktadır. Bir çocuk yalan söylüyorsa bunun sebebi nedir, öğretmen sınıfta yokken kopya çekiyorsa bunu yapmaya iten sebep nedir gibi sorular üstünde durmaktadır (Kurt, 2017, s. 27,28).

Özetle 4-6 yaş arası dönemde çocukların ahlak gelişimlerinin büyük oranda tamamlandığını belirtenler dikkate alındığında okul öncesi dönemde çocukların ahlaki eğitimlerinin ihmal edilmemesi gerekmektedir. Ahlaki değerler içeren hikâye, şarkı ve oyun gibi etkinliklerin uygulanması tavsiye edilmektedir.

2.2.6. Dinî Gelişim

Dinî gelişim, çocuğun kutsal diye nitelendirdiği şeyle ilişkilerinden kaynaklanan tecrübelerinin bir yorumu veya kişinin çocukluktan itibaren dinî hayatının, basitten kemâle doğru geçirmiş olduğu değişim süreci olarak tanımlanabilmektedir (Şener ve Çınar, 2016, s. 610). 4-6 yaş, dinî duygunun şekillenmeye başladığı dönem olarak kabul edilmektedir. Selçuk'a göre 4 yaşından itibaren çocuk dinî eğitime hazırdır (Selçuk, 1991, s. 108). Etrafında gördükleri kişi ve nesnelerin biri tarafından yaratıldığını ve kendisini de bir yaratan (Allah) olduğunu kavramaya hazırdır (Doğan, 2014, s. 207). Bu açıdan çocuğun ilk öğreneceği dinî kavramlardan biri Allah'tır.

Çocuklar zihin yapıları gereği Allah'ı çok farklı şekilde tasavvur ve tahayyül etmektedirler (Selçuk, 1991, s. 110). Bu Allah tasavvuru genelde çocuğun iyiliği ve istekleri için çalışan (Köylü, 2004, s. 140,141), aksakallı ve dindar yaşlı bir insan şeklinde olabilmektedir (Nas, 2018, s. 309). Bu dönemde görülen ben merkezilik özelliğinden dolayı çocuklar Allah'ı bu şekilde yani sadece kendi istek ve dileklerini yerine getirmeye hazır olan biri olarak görmektedir (Arıcı, 2020, s. 225). Allah'ı insan şeklinde tasavvur etmelerinin temel sebebi bu dönemde görülen antropomorfik düşünce özelliğidir (Çanakçı, 2018, s. 69). Çocukların Allah tasavvurunda çevresindeki kişilerin ve aile fertlerinin dine karşı tutum ve davranışları da etkili olmaktadır (Selçuk, 1991, s. 110).

Okul öncesi dönemde dinî gelişim, diğer gelişim alanlarından ayrı düşünülememektedir (Okumuş, 2020, s. 210). Çocukta dinî duygunun gelişmesi zihni ve ruhi gelişimine bağlıdır. Bu sebeple çocuğun dinî duygu ve gelişimi diğer gelişim özellikleriyle birlikte ele alınmalıdır (Tosun ve Çapçioğlu, 2015, s. 708). 4-6 yaş arası dönemde dinin bilgi yönünden ziyade duygu yönüne ağırlık verilmelidir (Köylü ve Oruç, 2020, s. 149).

Sosyal-duygusal gelişim açısından sevgi, bağlanma ve güven, dinî duygu gelişiminin temel unsurlarıdır (Türk, 2014, s. 149). Küçük yaşlardan itibaren birine bağlanma ve güvenme ihtiyacı hisseden çocuk, önce anne ve babasına daha sonra da Allah'a bağlanmakta ve O'na güvenmektedir (Türk, 2014, s. 150,151). Dolayısıyla ilk çocukluk döneminde aileyle sevgi bağının kurulamaması Allah inancını da etkilemektedir. 4-6 yaş döneminde oyun hem eğlenme hem öğrenme aracıdır (Tosun ve Çapçioğlu, 2015, s. 710). Çocuk dinî fikirlerle oyun anlayışı içinde tanıştırılmalıdır. Seccade, cami figürlü yapbozlar, namaz kılan çocukların bulunduğu boyama kitabı gibi hediyeler bu amaç için kullanılabilir (Tavukçuoğlu, 2002, s. 59). Dinî bilginin temellerinin atıldığı bu dönemde çocuk anne ve babasını taklit ederek ibadetlere yönelmektedir (Bilgili, 2005, s. 137). Bunu da oyun anlayışı içinde gerçekleştirmektedir. Örneğin anne-babası namaz kılarken çocuklar üzerlerine atlayıp bunu oyun haline getirmektedir. Bu gibi durumlarda Hz. Peygamber bu davranışı gösteren torunlarına hoşgörülle

yaklaşmış, onların keyfini kaçırmamak için secdeleri uzatmış, namazda kendisi ile oynamalarına izin vermiştir (Kurt, 2017, s. 26).

Bilişsel gelişim açısından 4-6 yaş grubu çocuklar soyut olan dinî kavramları, bu kavramlar somutlaştırıldığı takdirde daha kolay anlayabilmektedir (Tosun ve Çapçioğlu, 2015, s. 710). Örneğin peygambere imanı diğer inanç esaslarına göre daha kolay kavrayabilmektedirler çünkü peygamber somut bir kavramdır (Çelik, 2019, s. 68). Bu dönemde çocuklarda yeni şeyler öğrenme isteği ve dinle ilgili sorular sorma yatkınlığı yüksektir (Türk, 2014, s. 154). Ancak zihin yapıları gereği bazı dinî ifadeleri (örneğin Allah'ın el-Alîm ve el-Kadir gibi sıfatlarını) anlamakta güçlük çekmektedir (Çoban, 2016, s. 141).

Dil gelişimi açısından dinî kalıp ve ifadelerin öğrenilmesi bu yaşlarda önemlidir. İslam'ın şartı, imanın şartı, otuz iki farz gibi birtakım dinsel öğeleri şarkı haline getirerek öğretmek çocukta öğrenmeyi kolaylaştıracaktır (Tosun ve Çapçioğlu, 2015, s. 710). Ahlaki gelişim açısından ise bu yaş grubu çocuklarının dinî hikâyelerden etkilendikleri tespit edilmiştir (Ay, 1987, s. 20). Paylaşma, hoşgörü, yardımseverlik gibi ahlaki erdemler hikâye tarzında çocuklara anlatıldığında etkili olmaktadır (Özeri, 2009, s. 94).

Kısaca 4 yaşından itibaren çocuklar dinî eğitime hazır hale gelmektedir. Bu yaştan itibaren tüm gelişim alanlarının birbirleriyle bağlantılı olduğu göz önünde tutularak çocuklara dinî eğitim; bedensel, sosyal-duygusal, bilişsel, dilsel ve ahlaki gelişim özelliklerine uygun olarak verilmelidir.

Çalışmanın bundan sonraki kısmında araştırmanın esasını oluşturan öğretim materyalinin ne olduğu, okul öncesinde materyal kullanımı, okul öncesi eğitim materyallerinde bulunması gereken nitelikler ve okul öncesi etkinlik çeşitleri üzerinde durulacaktır.

2.3. Öğretim Teknolojileri ve Materyalleri

Öğretim teknolojileri; öğretimi daha işlevsel, daha bireysel ve daha hızlı yapmak amacıyla geleneksel eğitim araçlarının yanında kitle iletişim araçlarının kullanılmasıdır (Ültay, 2016, s. 7). Materyal ise eğitimsel kazanımlar hedefleyen araç gereçlerdir (Tekmen, 2016, s. 42) ve bunlar; çocuklara farklı bakış açıları kazandırmak, gelişim alanlarını desteklemek, öğrenme sürecini kolaylaştırmak, soyut kavramları somutlaştırmak amacıyla kullanılmaktadır (Tekmen, 2016, s. 47). Yanpar'a göre öğretim materyali, hedefleri gerçekleştirmek amacıyla araçlardan faydalanarak yapılan ders sunum içerikleridir (Yanpar, 2005, s. 9). Uşun'a göre ise öğretim materyali öğrencinin öğrenmesi, öğretmenin ise etkin bir öğretme hizmeti sağlayabilmesi için hazırlanan öğrenme-öğretme yardımcılarıdır (Uşun, 2006, s. 7).

Öğretim materyali eğitimin niteliğini artırmada önemli bir öğedir (Yanpar, 2005, s. 10). İyi hazırlanmış materyal öğrencinin öğrenme isteğini artırmakta, öğrenciyi güdülemekte ve unutmayı azaltmaktadır (Özdemir, 2010, s. 11). Ayrıca materyal, öğretim sürecini etkin kılmakta ve eğitimin kalitesini artırmaktadır (Uşun, 2006, s. 84). Öğretim ortamında yeterli ve amaca uygun materyal olmaması durumunda ise öğrenme ortamı verimsizleşmekte ve hedef davranışlar istenilen seviyede kazanılamamaktadır (Özdemir, 2010, s. 30).

Edgar Dale tarafından hazırlanan yaşantı konisine göre öğrenme işlemine katılan duyu organlarının sayısı arttıkça öğrenme düzeyi de artmaktadır. En iyi öğretim somuttan soyuta ve basitten karmaşığa

doğru olandır. Yapılan araştırmalara göre de insanlar okuduklarının %10'unu, işittiklerinin %20'sini, gördüklerinin %30'unu, hem görüp hem işittiklerinin %50'sini, söylediklerinin %70'ini, yapıp söylediklerinin %90'ını hatırlamaktadır (Uşun, 2006, s. 81,82). Dolayısıyla öğretim materyalleri çoklu öğrenme ortamı sunarak farklı öğrenme stillerine sahip olan öğrencilere yardımcı olmaktadır (Yalın, 2012, s. 82).

Eğitimde kullanılan ve çoklu öğrenme ortamı sunan araç-gereçler hitap ettikleri duyu organlarına göre sınıflandırılmıştır. Buna göre araç-gereçler; görsel, işitsel, görsel-işitsel ve teknoloji destekli araç-gereçler olmak üzere dört başlık altında incelenmektedir. Kitap, dergi, gazete, resim ve fotoğraf, pano, yazı tahtası, levha, afiş, şerit, grafik, şema, harita ve küre, kroki, gerçek nesne, model ve numune, projektör gibi materyaller görsel araç-gereçler başlığı altında ele alınmaktadır. Radyo, CD, plak, teyp gibi materyaller de işitsel araç-gereçler başlığı altında incelenmektedir. Görsel-işitsel araç-gereçler başlığı altında kukla, eğitsel gezi, video, kamera, hareketli filmler gibi materyaller ele alınmaktadır. Teknoloji destekli araç-gereçler ise internet başta olmak üzere televizyon ve video gibi materyalleri kapsamaktadır (Sarıtış, 2013, ss. 57-59).

Tüm bunlardan yola çıkarak materyal kullanımının eğitimin verimi açısından önemli olduğunun altı çizilmelidir. Ancak eğitimde materyalin kullanımı önemli olduğu kadar doğru materyal kullanımı da önemlidir. Dolayısıyla materyal tasarımında dikkat edilmesi gereken noktalara değinmek gerekmektedir.

2.3.1. Okul Öncesinde Materyal Kullanımı ve Materyallerde Bulunması Gereken Nitelikler

Okul öncesi eğitimde kullanılan materyaller çocukların gelişimsel özelliklerini destekleyen ve öğrenme ortamlarını zenginleştiren araçlardır. Bu araçlar sayesinde çocukların yaratıcılıkları gelişebilmekte, öğrenmeleri kolaylaşabilmektedir (Atik Kara, 2022, s. 189,190). Bunların gerçekleşebilmesi için de okul öncesinde kullanılan materyallerin birtakım niteliklere sahip olması gerekmektedir:

- 1) Hedef belirlenmelidir.
- 2) Hedef kitlenin özellikleri tespit edilmelidir.
- 3) İçerik yönünden değerlendirilmesi yapılmalıdır.
- 4) Materyal hazırlanırken biçimsel özelliklere dikkat etmek gerekmektedir (Dönmez Usta, 2016, s. 65,66).

Bu nitelikler ele alınacak olursa; ilk olarak materyal içeriklerinin, öğretim programında belirlenen ve çocuğa kazandırılması istenen hedef davranışlar ve kazanımlar doğrultusunda olmasına dikkat edilmelidir (Özdemir, 2010, s. 19). Çünkü eğitimin amacı istedik davranışları çocuğa kazandırmaktır. Materyal içeriği kazanımlara uygun olmadığında sağlıklı bir eğitim sürecinden söz edilememektedir. Ayrıca materyallerde çocuğa kazandırılmak istenen önemli unsurlar, çocuğun dikkatini çekecek ve en basit yoldan ulaşılacak şekilde hazırlanmalıdır (Kandaz, 2016, s. 26).

İkinci olarak okul öncesinde kullanılan eğitim materyallerinin çocuğun gelişim özelliklerine uygun olması gerekmektedir (Kandaz, 2016, s. 26). Çocuğun gelişim düzeyine uygun olmayan materyaller çocuğun ilgisini çekmemekte dolayısıyla öğrenme sürecini güçleştirmektedir (Tekmen, 2016, s. 49). Bu

yüzden 3-4 yaş grubu çocuğuna sunulacak materyal ile 5-6 yaş çocuğuna sunulacak materyal farklı olmalıdır (Kandaz, 2016, s. 28).

Üçüncü olarak materyalde basit, sade ve anlaşılabilir bir dil kullanılmalıdır. Gereksiz bilgilere yer verilmemelidir (Z. Kaya, 2006, s. 93). Fazla ayrıntı olduğu takdirde öğrencinin dersi anlamlandırması güçleşmektedir (Özdemir, 2010, s. 19). Ayrıca fazla ayrıntı, öğrencinin dikkatini dağıtıp merak duygusunu ve motivasyonunu düşürebilmektedir. Ancak materyalin öğrencinin dikkatini çekmeyecek seviyede bir basitlikte olmamasına da dikkat edilmelidir (S. Deniz, 2020, s. 54). Çünkü fazla ayrıntıda olduğu gibi fazla basitlikte de öğrencinin merak duygusu kaybolabilmekte ve derse ilgisi azalabilmektedir.

Materyal anlamlı ve işlevsel olmalıdır. Böyle olduğu takdirde daha kolay öğrenme gerçekleşir. Materyalde işlenecek konular bilinenden bilinmeyene, basitten karmaşığa, somuttan soyuta gidecek şekilde düzenlenmelidir (Kandaz, 2016, s. 26). Materyal gerçek hayatı yansıtmalı, öğrencinin gerçek hayatı ve öğretim ortamı arasında köprü kurabilecek şekilde düzenlenmelidir (Özdemir, 2010, s. 20,21).

Çoklu Zekâ Kuramı'nı ileri süren Gardner'a göre her birey farklı öğrenme stillerine ve zekâ türüne sahiptir. Zekâ türlerini sekiz başlık altında sınıflandıran Gardner'a göre kimi bireyin görsel zekâsı daha gelişmiştir, kiminin sosyal zekâsı, kiminin ritmik zekâsı (Demirel, Başbay ve Erdem, 2006, s. 14). Dolayısıyla eğitim materyalinden tam fayda sağlanabilmesi için her bir konu bol ve farklı etkinliklerle desteklenmelidir. Eğitim materyali öğrencinin birden fazla duyusuna hitap ettiği takdirde kalıcı öğrenme gerçekleşmiş olmaktadır (Z. Kaya, 2006, s. 28). Okul öncesi dönem çocuklarının konuyu daha iyi kavrayabilmesi için bol örnek sunmak şarttır (Kandaz, 2016, s. 26).

Son olarak okul öncesi materyal tasarımında biçimsel özelliklere dikkat edilmelidir. Biçimsel özelliklerden biri olan boyut, bir görseldeki nesne hakkında bilgi vermektedir. Fakat bir nesnenin boyutu ancak çevresinde bulunan nesnelerin boyutuyla karşılaştırıldığında anlam kazanmaktadır. Yani bilinmeyen bir nesnenin boyutu hakkında doğru karar verebilmek için bu nesnelerin yanında bilinen nesnelere yer verilmelidir. Ayrıca nesnelerin boyutları birbiriyle tutarlı olmalıdır.

Biçimsel özelliklerden renk, materyal tasarımında önemli bir boşluğu doldurmaktadır. Renklerin kullanımına bağlı olarak materyalin etkinliği değişmektedir. Renklerin kullanımında uyum çok önemlidir. Bu uyum için kırmızı, sarı ve turuncudan oluşan sıcak renklerle mavi, yeşil ve mordan oluşan soğuk renklerin dengeli kullanılması gerekmektedir. Turuncu-sarı, sarı-yeşil, yeşil-mavi, mavi-mor, mor-kırmızı ve kırmızı-turuncu uyumlu renklerdir. Uyumlu renklerin bir araya geldiklerinde birbirlerinin gücünü kırmakta ve zayıf görünmektedir. Kırmızı-yeşil, sarı-mor ve mavi-turuncu ise bütünüleyici renklerdir. Bütünüleyici renklerin bir araya geldiklerinde birbirlerinin gücünü artırmaktadır. Diğer yandan kırmızı en çok hatırlanan renk, mavi en az dikkat çeken renk ve sarı ise bir görselde ilk bakılan renktir. Dolayısıyla bir materyalde hatırlanması istenilen öge için kırmızı, dikkat çekilmesi istenilen öge için ise sarı renk tercih edilmelidir. Ayrıca bir materyalin okunabilir olması için en iyi renk seçimi sarı zemin üzeri siyah yazıdır (Yalın, 2012, ss. 109-113).

Kısaca okul öncesi eğitim materyalinin belirtilen hedefe yönelik olması, hedef kitlenin gelişim özelliklerine uygun olması, sade ve anlaşılır olup işlevsel olması ve çeşitli etkinliklerle desteklenmesi gerekmektedir. Bu sayede eğitim niteliği artmaktadır. Ayrıca renk ve boyut gibi biçimsel özelliklere de dikkat edilmelidir.

2.4.Okul Öncesi Etkinlik Çeşitleri

Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) Okul Öncesi Eğitim Programı'na göre okul öncesi dönemde etkinlik çeşitleri on başlık altında toplanmaktadır. Bunlar: Türkçe, sanat, drama, müzik, hareket, oyun, fen, matematik, erken okuryazarlık ve okul dışı öğrenme etkinlikleridir. Eğer birden fazla etkinlik, temel özellikleri bozulmadan bir araya getirilmişse buna bütünleştirilmiş etkinlik denilmektedir. (Millî Eğitim Bakanlığı, 2024, s. 89).

2.4.1. Türkçe Etkinlikleri

Türkçe etkinlikleri, çocukların Türkçeyi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamak ve iletişim becerilerini güçlendirmek için planlanan etkinliklerdir. Bu etkinlikler kapsamında hikâye, şiir, bilmece, parmak oyunu gibi etkinlikler yapılmaktadır (Millî Eğitim Bakanlığı, 2024, s. 94,95).

Hikâyeler okul öncesi dönem etkinliklerinin başında gelmektedir. Hikâyeler sayesinde çocuklar yaşamın değişik yönlerini öğrenmekte, kendilerini tanımakta, kişiliklerini, anadilini ve yaratıcı düşüncüyü geliştirmektedir. Soyut kavramlar hikâyeler sayesinde somutlaştırılabilmektedir (Şirin, 1998, s. 215,216). Çocuk kitaplarında bir tema olmalıdır. Sevgi-saygı, dürüstlük, aile ve çevre sevgisi, inançlara bağlılık gibi temalar çocukların dikkatini çekmektedir (Şirin, 1998, s. 211). Çocukların dikkati çabuk dağıldığı için çocuk yayınlarında kısa cümleler kullanılmalı, ayrıntılı tasvirlerden ve süslü kelimelerden uzak durulmalıdır. Cümleler tek özne ve tek yüklemden oluşmalıdır. Olaylar canlı olmalı, beklenmedik şekilde sonuçlanmalıdır (Çakmak Güleç ve Geçgel, 2012, s. 60). Ayrıca olaylar mantıklı bir şekilde birbirine bağlı olmalıdır. Her metinde olduğu gibi bu hikâyelerde de giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinin olmasına dikkat edilmelidir. Çocuklar hikâye kahramanlarıyla kendini özdeşleştirebilmelidir. Kahramanı çocuk olan hikâye kitapları çocukların dikkatini daha çok çekmektedir çünkü çocuklar kendi yaşatılarının başlarından geçen olayları dinlemeyi sevmektedirler (Çakmak Güleç ve Geçgel, 2012, ss. 238-240). Ayrıca hikâye okunurken çocukların hikâyenin resimlerini görmesi gerekmektedir (Alpöge, 2003, s. 194). Resim ve metnin arasında kopukluk olmamalıdır. Resimlerde parlak ve canlı renkler kullanılmalıdır (Şirin, 1998, s. 153). Her sayfanın dörtte üçünün resme, dörtte birinin yazıya ayrılması uygundur (Şirin, 1998, s. 214).

Şiirler okul öncesi dönemde konuşma becerisinin gelişmesi için oldukça önemlidir (Baş, 2015, s. 35). Çocuklar canlı, hareketli, ahenkli, vezin ve uyağı olan şiirleri sevmektedir. Şiirdeki vezin, çocukların aradıkları ahenk duygusunu vermektedir. Uyaklar, söz oyunları ve ses tekrarları ritim duygusunu beslemektedir. Çocuk şiirlerinde olaylar, düşünceler betimlemeler açık, sade ve anlaşılır olmalıdır. Şiirler bir beyitten ya da bir dörtlükten oluşmalıdır. Şiirlerde işlenen temalar-aile ve yurt sevgisi, yardımlaşma, sevgi ve saygı gibi-çocuklara uygun olmalıdır. Mısraların kısa ve cümle düzeninin kurallı olması gerekmektedir. İşlenen konular çocukların yaşantılarıyla ilişkili olmalıdır (Şirin, 1998, ss. 107-110). Çocuklara şiir ezberletme çabasına girilmemelidir. Önemli olan çocukların şiiri sevmesidir. Çünkü severlerse dinleme ve okuma istekleri artacak ve okuma alışkanlığı kazanacaklardır (Alpöge, 2003, s. 196).

Özetle dil gelişimi açısından önemli olan Türkçe etkinlikleri kapsamında ele alınan hikâyeler kısa cümlelerden oluşmalıdır. Hikâyelerde bir tema olmalı ve giriş, gelişme, sonuç bölümleri belirgin olmalı,

kullanılan resimler canlı ve parlak renkte olmalıdır. Şiirler ise sade ve anlaşılır olmalı, bir beyit ya da dörtlükten oluşmalıdır. Şiirde vezin ve uyağa dikkat edilmelidir.

2.4.2. Sanat Etkinlikleri

Sanat etkinlikleri; çocukların duygusal olarak rahatlamaolarını, kendilerini ifade edip öz güvenlerinin ve iletişim becerilerinin gelişmesini, küçük kas motor becerilerinin güçlenmesini sağlayan etkinliklerdir. Bu etkinlikler kapsamında artık materyallerden üç boyutlu ürün elde etme, hamur yoğurma, kesme, yapıştırma, boyama gibi etkinlikler yapılmaktadır (Millî Eğitim Bakanlığı, 2024, s. 94).

Sanat etkinlikleri çocukların görsel algılarına ve bilişsel gelişimlerine katkı sağlamaktadır. Örneğin hamurdan üç boyutlu nesneler yaparken bilişsel olarak nesneyi zihninde canlandırması gerekmektedir. El-göz koordinasyonu sağlayan sanat etkinliklerinde kullanılacak malzemeler çocukların gelişim özelliklerine uygun olmalıdır (Artut, 2017, ss. 116-121).

2.4.3. Drama Etkinlikleri

Drama etkinlikleri; çocukların yaparak yaşayarak öğrenmelerini sağlayan, bütüncül gelişimlerini destekleyen, önceden belirlenmiş amaçları olan ve olayları sözel ya da sözel olmayan iletişim yöntemleriyle ifade etmeye dayanan etkinliklerdir (Millî Eğitim Bakanlığı, 2024, s. 91). Fiziksel olarak çocukların aktif olduğu drama etkinlikleri onların bedensel gelişimlerine katkı sağlamaktadır. Canlandırma kendini ifade etme olanağı sunduğu için çocukların dil gelişimlerini de desteklemektedir. Drama etkinlikleri çocukların birlikte rol oynayarak duygularının farkına varmasına, empati yapmalarına olanak sağlayarak sosyal-duygusal gelişimlerine katkı sağlamaktadır. Dramalarda çocuklar hayali bir olayı canlandırma ya da bir nesneyi gerçek amacı dışında kullanma becerilerini elde etmektedirler. Bu sayede yaratıcı düşünme becerileri gelişerek bilişsel gelişimleri desteklenmektedir (Eti, 2020, ss. 34-47).

Drama grupla yapılan bir etkinliktir. Çocuklar deneyimlerini birlikte yaşamaktadır. Sonuçtan ziyade süreç odaklıdır. Çünkü sonuç odaklı çalışmalar çocukların hayal gücünü sınırlayabilmektedir. Dramada bir metne bağlı kalma zorunluluğu yoktur. Drama hayali bir dünyada oluşturulmaktadır. Çocukların hayal dünyası çerçevesinde ilerler. Drama canlandırmaya dayalıdır. Canlandırma sürecinde çocuklar kendilerinden bir parça katarlar. Dolayısıyla bir drama kaç kere tekrar edilirse edilsin her seferinde farklı bir canlandırma ortaya çıkmaktadır. Drama etkinlikleri bir öğretici tarafından yürütülmelidir (Adıgüzel, 2020, ss. 5-7).

Çocuklar için yazılan eğitici drama senaryolarında diyalogların çok fazla uzun olmaması gerekmektedir. Nasihatçi bir tutuma sahip olan senaryolar çocukların ilgisini çekmemektedir (Yalçın ve Aytaş, 2002, ss. 194-196). Özellikle okul öncesine yönelik yapılan eğitici dramalarda öğretmen yönetici durumundadır. Önce ortamı dramaya uygun hale getirmesi daha sonra ise oyun süreci içinde çocukları yönlendirmesi gerekmektedir. Yönlendirme biçimi emredici değil özendirici ve davet edici olmalıdır. Ayrıca süreç içinde çocukların birbirini rahatsız etmesine müsaade edilmemelidir (Önder, 2003, s. 394).

2.4.4. Müzik Etkinlikleri

Müzik etkinlikleri; öğrenmeyi ve algılamayı kolaylaştıran, çocukların gelişim özellikleri destekleyen, duygu ve düşüncelerini şarkı, ritim, hareket ve basit vurmalı çalgılarla ifade etmesine olanak sağlayan etkinliklerdir. Çocuk şarkıları, ezgili bilmece ve tekerleme müzik etkinliklerindendir. Bu etkinlikleri yaparken çocuklar zevk alarak akıcı ve doğru konuşma becerisi kazanmaktadır (Millî Eğitim Bakanlığı, 2024, s. 97).

Çocukların sosyalleşmesi ve kendilerini ifade edebilmesi için müzik çok önemlidir (Arslan, 2003, s. 291). Okul öncesi dönemde bir çocuk hareketli kısa şarkıları kolayca ezberleyebilmekte ve ritme ayak uydurabilmektedir. Şarkılar aracılığıyla kelime dağarcıkları gelişmektedir (Kopar ve Arpa, 2020, s. 88). Bu sayede çocukların dil gelişimleri ve anlama-anlatma becerileri gelişmektedir. Bu nedenle okul öncesi dönemde öğretilecek şarkıların yapısı ve sözleri çocuklara uygun olmalıdır. Şarkılarda işlenen konular çocukların anlayabileceği düzeyde olmalıdır (Arslan, 2003, s. 295). Şarkıların çocuklarda sevgi, saygı, sorumluluk, işbirliği, hoşgörü, yardımlaşma gibi değerleri geliştirebilecek içerikte olması gerekmektedir (Yıldız, 2019, s. 36). Ayrıca ritimle birlikte çocuklar birtakım bedensel aktiviteler sergilemektedir. Dolayısıyla bu aktiviteler çocukların bedensel gelişimlerine de katkı sağlamaktadır (Kopar ve Arpa, 2020, s. 91).

2.4.5. Hareket Etkinlikleri

Hareket etkinlikleri; çocukların bedensel, bilişsel ve sosyal-duygusal gelişimlerini destekleyen ve temel hareket becerilerinin kazanılmasını sağlayan etkinliklerdir. Hareket etkinlikleri çocukların büyük kas becerilerinin, denge ve hareket becerilerinin gelişmesini içeren etkinliklerdir (Millî Eğitim Bakanlığı, 2024, s. 99).

Hareket etkinlikleri; yer değiştirme hareketleri, nesne kontrolü gerektiren hareketler ve dengeleme hareketleri olarak sınıflandırılmıştır. Atlama, koşma, sekme, sıçrama, yuvarlanma, tırmanma gibi hareketler yer değiştirme hareketlerindendir. Top sürme, tutma, yakalama, fırlatma, topa ayakla vurma gibi hareketler nesne kontrolü gerektiren hareketlerindendir. Eğilme, dönme, esneme, itme, çekme, duruş, oturuş gibi hareketler de dengeleme hareketlerindendir (Engin ve Ayan, 2019, s. 152).

Etkinliklerin çocukların bireysel farklılıklarına ve benlik algılarını pekiştirecek düzeyde olmasına dikkat edilerek planlanması gerekmektedir. Etkinlik alanının da çocukların gelişim özelliklerine uygun olarak ve temel hareket becerilerini destekleyecek şekilde düzenlenmesi gerekmektedir. Top, ip, hulo hop, kova, kürek gibi malzemeler hareket etkinliklerinde kullanılabilecek malzemelerdendir (Millî Eğitim Bakanlığı, 2024, s. 99).

2.4.6. Oyun Etkinlikleri

Oyun etkinlikleri; çocukların öğrenme deneyimlerini geliştiren, duygu ve düşüncelerini ifade etmelerine olanak sağlayan, gelişim alanlarını destekleyen etkinliklerdir. Oyun etkinliklerinin üç çeşidi vardır: Çocukların tamamen kendi ilgi ve isteklerine göre oynadıkları yapılandırılmamış oyun etkinlikleri, öğretmen ve çocuklar tarafından başlatılıp çocuklar tarafından sürdürülen yarı yapılandırılmış oyun

etkinlikleri ve kuralların başkası tarafından oluşturulduğu ve çocukların katılım sağladığı, geleneksel çocuk oyunlarını içeren yapılandırılmış oyun etkinlikleri (Millî Eğitim Bakanlığı, 2024, s. 96,97).

Okul öncesi dönem çocuklarının hareket etme isteği oyunla karşılanmaktadır. Bedensel gelişime katkı sağlayan oyun vasıtasıyla çocukların kas ve iskelet sistemleri güçlenmekte, büyük ve küçük kas becerileri gelişmektedir. Çocukların dünyayı keşfetmesine ve merak duygularını gidermesine yardımcı olan oyun etkinlikleri, çocukların problem çözme, sınıflandırma, kavram kazanımı gibi becerileri geliştirerek bilişsel gelişimlerine katkı sağlamaktadır. Oyun etkinlikleri çocukların sıra bekleme, paylaşma, yardımlaşma, kurallara saygı gösterme gibi davranışları öğrenmelerine dolayısıyla sosyal-duygusal gelişimlerine katkı sağlamaktadır. Mutluluk, sevgi, paylaşma, güven, sorumluluk gibi duygular oyunlar sayesinde kazanılmaktadır. Yine çocuklara kendilerini ifade edebilme, yeni sözcükler kazanma, soru sorma gibi beceriler kazandırarak dil gelişimini desteklemektedir. (Pehlivan, 2014, ss. 21-31).

Okul öncesi dönemde verilmek istenen eğitimin, eğitimsel aktiviteler yoluyla yapıldığı takdirde daha kalıcı olduğu söylenebilir (Kurt, 2017, s. 26). Hem İslam eğitimcileri hem de modern eğitimciler çocukların oyunla eğitilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. İslam eğitimcilerinden Gazzâlî çocuklara oyun oynamaları için müsaade edilmesi gerektiğini, çocuk oyundan uzaklaştırılır ve derse yoğunlaşması istenirse çocuğun zekâsının kaybolacağını, derse ilgisinin azalacağını ve oyun oynamak için çeşitli hilelere başvuracağını belirtmektedir (el-Gazzali, 1977, s. 168). Modern eğitimcilerden J.J. Rousseau oyunun, çocuğun içgüdülerini geliştirdiğini belirtmektedir. Froebel oyunu çocukluk dönemindeki gelişim olarak tanımlamıştır. Maria Montessori ise öğrenmenin en iyi yolunun oyun olduğunu, öğretmen gözetiminde oynanan oyunların çocukların sosyal-duygusal ve bilişsel gelişimine katkı sağladığını belirtmiştir (Aksoy, 2020, s. 23). Reggio Emilia da oyunun çocuklar için doğal öğrenme kaynağı olduğunu belirtmiştir (Başal, 2020, s. 143).

2.4.7. Fen Etkinlikleri

Fen etkinlikleri; çocukları dikkat etmeye, soru sormaya, merak etmeye, gözlem yapmaya, araştırmaya, incelemeye ve keşfetmeye yönlendiren etkinliklerdir. Fen etkinlikleriyle çocuklar ilk elden deneyim kazanmaktadır. Bu etkinlikler çocukların; gözlem yapma, sınıflandırma, karşılaştırma yapmalarını sağlayarak bilişsel gelişimlerini, çevreye karşı doğru tutum becerileri kazandırarak ve iletişim kurmalarına olanak sunarak sosyal-duygusal ve dil gelişimlerini desteklemektedir.

Fen etkinlikleri kapsamında doğa yürüyüşleri, mutfakta besin hazırlama, varlıklar hakkında bilgilendirme, icatlar yapma, fenle ilgili hikâyeler okuma, panolar hazırlama, belgesel izleme, doğal ve doğal olmayan malzemeleri inceleme gibi etkinlikler yapılabilir (Millî Eğitim Bakanlığı, 2024, s. 98,99).

2.4.8. Matematik Etkinlikleri

Matematik etkinlikleri; çocukların sahip oldukları kavramsal bilgilerle yeni bilgiler arasında bağ kurmalarına yardımcı olan, bilişsel gelişimlerini destekleyen, matematiksel sorgulama becerilerini geliştirmeyi amaçlayan etkinliklerdir. Bu etkinlikler sayesinde okul öncesi dönem çocukları çevrelerindeki örüntüleri fark edebilmekte, nesneleri sınıflandırabilmekte, problem çözme ve akıl yürütme becerilerini geliştirebilmektedir. Matematik etkinlikleri kapsamında karşılaştırma,

sınıflandırma, sıralama, eşleme, ölçme, uzamsal algı, geometrik şekiller ve grafik çalışmaları gibi etkinlikler yer almaktadır (Millî Eğitim Bakanlığı, 2024, s. 91).

Okul öncesi dönem çocukları matematik etkinliklerinde problem çözerken, kendi cevaplarını ifade ederken ve sembolleri öğrenirken aynı zamanda dil gelişimleri desteklenmektedir (Bilgener ve Özel, 2019, s. 3). Matematik etkinlikleri uygulanırken çocukların bilişsel gelişimleri göz önünde bulundurulmalı ve basitten karmaşığa, somuttan soyuta doğru bir sıra izlenmelidir. Matematik etkinliklerinde yapboz, blok, sayı ve şekil kartları, abaküs gibi malzemeler kullanılmaktadır (Akıncı Coşgun, 2019, s. 282,283).

2.4.9. Erken Okuryazarlık Etkinlikleri

Erken okuryazarlık etkinlikleri; okul öncesi dönem çocuklarının yazma becerilerini geliştirerek onları ilkokula hazırlamaya yardımcı olan etkinliklerdir. Bu etkinlikler onların sözel dil, sözcük dağarcığı, görselleri ayırt etme, harf ve yazı farkındalığı gibi becerileri kazanmasını amaçlamaktadır. Bu etkinlikler okuma, yazma, dinleme ve konuşma süreçlerini kapsayan etkinliklerdir.

Benzerlik ve farklılıkları ayırt etme, kelime bilgisi ve nesneler arasında bağlantı kurma gibi becerileri sağlayan erken okuryazarlık etkinlikleri çocukların bilişsel gelişimlerini desteklemektedir. Aynı şekilde el-göz koordinasyonu sağlama ve kalem tutma gibi becerileri sağlayan bu etkinlikler bedensel gelişimi desteklemektedir. Bu etkinlikler kapsamında yer-yön ilişkisini kavrama, verilen şeklin aynısını yapma, tekerleme ve bilmece söyleme, özelliği anlatılan nesneyi bulma, görsel yorumlama, çizgi çalışmaları gibi çalışmalar yapılmaktadır (Millî Eğitim Bakanlığı, 2024, s. 92,93).

2.4.10. Okul Dışı Öğrenme Etkinlikleri

Okul dışı öğrenme etkinlikleri; sınıf içinde yapılması zor veya olanaksız uygulamaları gerçekleştirmeye imkân tanıyan, çocukların eğitim programı dahilindeki kazanımları edinmelerini sağlayan etkinliklerdir. Bu etkinlikler alan gezileri ya da açık alanda yapılan etkinliklerden ziyade okul dışında yapılan her türlü etkinliği kapsamaktadır. Dolayısıyla park, bahçe, müze ve hatta dijital ortamlarla sanal müzeler de okul dışı öğrenme etkinlikleri kapsamına girmektedir.

Okul dışı öğrenme etkinlikleri, çocukların yaparak yaşayarak öğrenmelerini, öğrenmeyi kalıcı hale getirmeyi ve öğrenilenlerin yaşamla ilişkilendirilmesini amaçlamaktadır. Okul öncesi dönem çocuklarının gelişimleri açısından önemli olan bu etkinliklerin öncesinde, uygulama esnasında ve sonrasında dikkat edilmesi gereken kurallar bulunmaktadır. Etkinliğe gidilmeden önce ailelerden ve yetkili makamlardan izin alınmalı, çocuklara gidilecek yer önden tanıtılmalıdır. Böylece çocukların daha iyi gözlem yapmasına olanak sağlanmalıdır. Etkinlik sırasında öğretmen, çocuklara sorular sorarak öğrenmeleri gerekenlere dikkat çekmelidir. Etkinlik sonrasında ise çocuklarla konuşarak etkinliğin geribildirimini alınmalıdır (Millî Eğitim Bakanlığı, 2024, s. 100).

Özetle Türkçe etkinlikleri; çocukların Türkçeyi doğru ve güzel bir şekilde kullanmalarını sağlamak ve iletişim becerilerini geliştirmek amacıyla yapılan etkinliklerdir. Hikâye, şiir, bilmece ve tekerleme bu tür etkinliklerdendir. Sanat etkinlikleri; kesme, boyama, yapıştırma, atık malzemelerden ürün elde etme gibi çocukların küçük kas becerilerini destekleyen etkinliklerdir. Drama etkinlikleri; çocukların

yaparak ve yaşayarak öğrenmelerini sağlayan, bütüncül gelişimlerini destekleyen etkinlikleridir. Drama ve kukla gösterileri bu etkinlik türündendir. Müzik etkinlikleri; çocukların duygu ve düşüncelerini ritim, şarkı, hareket ve basit vurmalı çalgılarla ifade etmelerine imkân tanıyan etkinlikleridir. Hareket etkinlikleri; zıplama, atlama, sıçrama, top yuvarlama, itme, çekme gibi bedensel, bilişsel ve sosyal-duygusal gelişime destek veren etkinliklerdir. Bu etkinlikler; yer değiştirme hareketleri, nesne kontrolü gerektiren hareketler ve dengeleme hareketleri olmak üzere üç çeşittir. Oyun etkinlikleri; çocukların bedensel, sosyal-duygusal, dil ve bilişsel gelişimlerini destekleyen etkinliklerdir. Oyun etkinliklerinin yapılandırılmış, yapılandırılmamış ve yarı yapılandırılmış olmak üzere üç çeşidi vardır. Fen etkinlikleri, çocukların deney ve gözlem yaparak çevreyi keşfetmelerine olanak sağlayan etkinlikleridir. Doğa gezileri ve mutfakta besin hazırlama bu etkinliklerdendir. Matematik etkinlikleri; sınıflandırma, karşılaştırma, sıralama, problem çözme gibi çocukların bilişsel gelişimlerini destekleyecek etkinliklerdir. Erken okuryazarlık etkinlikleri; çocukları ilkokula hazırlamaya yardımcı olacak okuma, yazma, dinleme ve konuşmaya yönelik etkinlikleri kapsamaktadır. Okul dışı öğrenme etkinlikleri kapsamına okul dışında yapılan kazanım temelli etkinlikler girmektedir.

3. 4-6 YAŞ GRUBU KURAN KURSLARINDA KULLANILAN MATERYALLER

Eğitimde materyal kullanımı önemlidir. Materyal kullanımı öğrenimde kalıcılık sağlamaktadır. Ne kadar kaliteli materyal kullanılırsa eğitim niteliği de o kadar artmaktadır. Bu minvalde Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarında da çeşitli materyaller kullanılmaktadır.

Çalışmanın ana konusunu teşkil eden bu bölümde 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları öğretim programları incelenecek, müfredat hakkında bilgi verilecek, kurslarda kullanılan eğitim materyalleri tanıtılıp etkinlikler 4-6 yaş grubu çocukların gelişim özelliklerine ve materyallerde bulunması gereken niteliklere göre incelenecektir. Ardından kurslarda kullanılması tavsiye edilen ek materyallerden *Hikâyeler ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti*'nin hikâyeleri yine gelişim ve materyal özelliklerine göre incelenecektir.

3.1. 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Öğretim Programları

4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarında takip edilen öğretim programı 2014 yılında okul öncesi öğretmenleri, Kur'an kursu öğreticileri, akademisyenler, yayıncılar ve pedagogların katıldığı bir komisyon tarafından hazırlanmıştır. Programın uygulamadan gelen geribildirimler doğrultusunda güncellendiği görülmektedir. İlk güncelleme 2018'de yapılmış, 2022 ve 2023 yıllarında güncellemelere devam edilmiştir. Güncellemeler esnasında programdan bazı değerler çıkarılmış, yeni değerler ve alanlar eklenmiştir. Son yapılan güncellemeyle değerler eğitimi ile Kur'an-ı Kerim eğitimi için iki farklı öğretim programı hazırlanmıştır.

2018 yılında öğretim programının güncellenmesiyle birlikte kursa uyum süreci etkinlikleri düzenlenmiş, sonuçtan ziyade süreç odaklı bir değerlendirmenin esas alınması gerektiği üzerinde durulmuş, aile katılımının önemine vurgu yapılmış ve Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları ve Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları dışında Millî Eğitim Bakanlığı okul öncesi eğitim programına göre hazırlanan materyallerin de kullanılabileceği belirtilmiştir (Diyanet İşleri Başkanlığı, 2018, s. 7,8). Aile katılımını desteklemek amacıyla velilere eğitimler verilmesi planlanmıştır. Bu çalışmada 2018 yılında hazırlanan öğretim programı esas alındığı için 2014 yılında hazırlanan öğretim programına ayrıca değinilmemiştir.

Tablo 1: 2018 Yılı 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Programı

KURSA UYUM SÜRECİ	DİNİ BİLGİLER		KUR'AN-I KERİM	
	DİNİ BİLGİLER- 1	DİNİ BİLGİLER-2	KUR'AN-I KERİM-1	KUR'AN-I KERİM-2
	Dua, Şükür ve Özür Dileme	Allah'ı Seviyorum	Besmele, Kelime-i Tevhid ve Kelime-i Şهادet Ezber	Amentü Duası Ezber
	Sevgi ve Merhamet	Peygamberimi Seviyorum	Başarı Duası Ezber	
	Saygı	Kitabımı Seviyorum	Sübhâneke Duası Ezber	Nâs Suresi Ezber
	Sorumluluk	İnsanları Seviyorum	Salli-Barik Duaları Ezber	Felak Suresi Ezber
	Yardımlaşma	Kâinatı Seviyorum	İhlas Suresi Ezber	İhlas Suresi Ezber
	Sabır	Dinimi Seviyorum	Kevser Suresi Ezber	Kevser Suresi Ezber
	İyilik	Dini Mekânlarımızı Seviyorum	Tahiyyat Duası Ezber	Fatiha Suresi Ezber
	Doğruluk ve Dürüstlük	Vatanımı Seviyorum	Rabbena Duaları Ezber	Ayetü'l-Kürsi Ezber
	Adalet	Bayramlarımızı Seviyorum	Fatiha Suresi Ezber	

2018 yılındaki programda çocukların bilişsel, duygusal ve psikomotor yönden gelişimlerini dikkate alan bir öğretim programı yaklaşımı benimsenirken, 2022 yılında bu yaklaşım biraz daha genişletilerek çocukların bilişsel, sosyal-duygusal, dil, motor ve öz bakım becerileri yönünden gelişimlerini dikkate alan bir öğretim programı anlayışına geçilmiştir (Diyanet İşleri Başkanlığı, 2022, s. 6). 2022 yılı program güncellemesinde eğitim faaliyetleri Dini Bilgiler, Değerler Eğitimi, Kur'an-ı Kerim, Tamamlayıcı Kazanım, Beslenme ve Temizlik olmak üzere beş alana ayrılmıştır (Diyanet İşleri Başkanlığı, 2022, s. 10). Dini bilgiler alanında İslam dinine ait Kelime-i Tevhid, Kelime-i Şهادet ve İslam'ın şartları gibi temel bilgiler, Allah'ı Tanıyorum, Peygamberimizi Tanıyorum, Kitabımı Tanıyorum, Dua, Namaz, Oruç, Dinî Mekânlarımızı Tanıyorum konuları yer almaktadır (Diyanet İşleri Başkanlığı, 2022, ss. 13-18). Tamamlayıcı kazanımlar alanında renkler, geometrik şekiller, boyut, miktar, yön/mekân/konum,

sayılar, duyular, duygular, zıt kavramlar, zaman ve semboller yer almaktadır (Diyanet İşleri Başkanlığı, 2022, ss. 39-45).

Tablo 2: 2022 Yılı 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Öğretim Programı

KURSA UYUM SÜRECİ	DİNİ BİLGİLER ALANI	DEĞERLER EĞİTİMİ ALANI	KUR'AN-I KERİM ALANI	TAMAMLAYICI KAZANIMLAR	BESLENME VE TEMİZLİK ALANI
	Temel Bilgiler	Saygı	Besmele Ezber	Renkler	
	Allah'ı Tanıyorum	İş Birliği	Başarı Duası Ezber	Geometrik Şekiller	
	Peygamberimi Tanıyorum	Doğruluk ve Dürüstlük	Sübhâneke Duası Ezber	Boyut	
	Kitabımı Tanıyorum	Sorumluluk	Salli-Barik Duaları Ezber	Miktar	
	Dua	Yardımlaşma/ Paylaşma	Rabbena Duaları Ezber	Yön/ Mekân/ Konum	
	Namaz	Empati	Kevser Suresi Ezber	Sayılar	
	Oruç	Adalet	İhlas Suresi Ezber	Duyular	
	Dini Mekânlarımızı Seviyorum	Adab-ı Muaşeret	Fatiha Suresi Ezber	Duygular	
		Sabır	Tahiyyat Duası Ezber	Zıt Kavramlar	
		Sevgi/ Merhamet	Nas Suresi Ezber	Zaman	
		Milli/ Dini Değerler	Felak Suresi Ezber	Semboller	
			Fatiha Suresi, Bakara Suresi 1-5. Ayetler, Bakara Suresi 285-286. Ayetler, Haşr Suresi 22-24. Ayetler, Yasin Suresi, Mülk Suresi, Nebe Suresi Okuma		

2023 yılında güncellenen programda ise dini bilgiler alanı altında yer alan dua, namaz, oruç gibi temel dini bilgiler için ayrı bir başlık açılmadığı; tamamlayıcı kazanımlar ile beslenme ve temizlik alanlarına yer verilmediği gözlemlenmiştir. Bu programa göre kurslarda Kur'an-ı Kerim ve temel dini bilgiler ğretimi yanında milli birlik ve beraberlik bilincinin geliştirilmesi, sevgi, saygı ve dostluk bağlarının güçlendirilmesi, vatan, millet, bayrak gibi milli ve manevi değerlerin zmsetilmesi, bir arada yaşama ve sorumluluk bilincinin geliştirilmesi gibi değerlerin kazandırılması amaçlanmaktadır. Bunların yanında sevgi, saygı, yardımlaşma, iyilik, adalet, sorumluluk, doğruluk ve sabır gibi temel değerleri çocuklara tanıtarak onların insan olarak en iyiye ulaşmalarını sağlamak ve çocukları iyi ahlaki özelliklerle donatmak amaçlanmaktadır. Gerçekleştirilen etkinliklerle çocukları bilişsel, sosyal-duygusal ve motor gelişim alanlarında desteklemek de programın temel hedefleri arasındadır (Diyanet işleri Başkanlığı, 2023, s. 4).

Öğretim programında öğrenen merkezli yöntem ve teknikleri ngren, bireysel farklılıkları göz önünde bulunduran, işlevsel, esnek ve ereve ğretim programı anlayışının benimsendiği belirtilmiştir. Esnek ğretim programı anlayışı gereğince de öğreticilerin öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda neyi ne kadar işleyeceklerine karar vererek ders konularının sınırlarını ve sıralamalarını kendilerinin belirleyecekleri vurgulanmıştır. Bu kapsamda programdaki öğrenme alanlarında bulunan alt başlıkların her birine değinilmesi gerektiği ancak tüm kazanımların işlenmesinin zorunlu olmadığı belirtilmiştir. Seçilecek kazanımların çocukların yaşları ve hazırbulunuşluklarına uygun olması gerektiği ifade edilmiştir (Diyanet işleri Başkanlığı, 2023, ss. 4-5).

Tablo 3: 2023 Yılı 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Değerler Eğitimi ve Kur'an-ı Kerim Öğretim Programı

DEĞERLER EĞİTİMİ ALANI	KUR'AN-I KERİM ALANI
Saygı	Besmele Ezber
İş Birliği	Başarı Duası Ezber
Doğruluk ve Dürüstlük	Sübhâneke Duası Ezber
Sorumluluk	Salli-Barik Duaları Ezber
Yardımlaşma/ Paylaşma	Rabbena Duaları Ezber
Empati	Kevser Suresi Ezber
Adalet	İhlas Suresi Ezber
Adab-ı Muaşeret	Fatiha Suresi Ezber
Sabır	Tahiyyat Duası Ezber
Sevgi/ Merhamet	Nas Suresi Ezber
Milli/ Dini Değerler	Felak Suresi Ezber
	Fatiha Suresi, Bakara Suresi 1-5. Ayetler, Bakara Suresi 285-286. Ayetler ve Haşr Suresi 22-24. Ayetler Ezber

Bu dört öğretim programı incelendiğinde 2014 yılı ile 2018 yılında hazırlanan programlar arasında çok fark olmadığı, bu iki öğretim programından farklı olarak 2022 yılında ilk defa değerler eğitimi alanı olarak belirtilen ve daha sonra 2023 yılında hazırlanan programda da aynen korunan bu değerlerin 1 ve 2 olmak üzere ayrılmayıp birleştirilmiş olduğu görülmüştür. Ayrıca 2018 yılında hazırlanan programdaki iyilik ve dua, şükür, özür dileme değerleri kaldırılmış, yardımlaşma değerinin yanına paylaşma değeri eklenmiştir. Bunların dışında iş birliği, empati ve adab-ı muaşeret değerlerine de yeni programda yer verilmiştir. “Dini Bilgiler 2” başlığı altındaki değerler, özellikle bu başlık altındaki vatanımı seviyorum ve bayramlarımızı seviyorum değerleri sadeleştirilerek milli/dini değerler başlığıyla düzenlenmiştir.

Kur'an-ı Kerim öğretiminde ise “Kur'an-ı Kerim 1” ve “Kur'an-ı Kerim 2” üniteleri birleştirilmekle beraber zamirin okunuşu, Kelime-i Tevhid ve Şehadet, Amentü ve Ayetü'l- Kürsi duaları programdan çıkartılarak Bakara suresi 1-5, Bakara suresi 285-286 ve Haşr suresi 22-24. ayetlerin okumaları eklenmiştir.

İncelenecek olan materyaller 2018 Yılı 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Öğretim Programı'na göre hazırlandığı için bu çalışmada bu programda işlenen değerler ele alınacaktır.

3.2. 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarında Kullanılan Materyaller

2023-2024 Eğitim-Öğretim Yılı Kur'an Kursları Uygulama Esasları'na göre kurslarda “4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Öğretici Kitabı 1-2”, “4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Etkinlik Kitabı 1-2”, “4-6 Yaş Grubu Etkinliklerle Elif-Bâ” ve “4-6 Yaş Grubu Elif-Bâ Öğretimi Etkinlik Örnekleri” materyalleri kullanılmaktadır (Diyanet İşleri Başkanlığı Hukuk Müşavirliği, 2023, s. 9).

Şekil 1: 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Öğretici Kitabı 1-2

Şekil 2: 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Etkinlik Kitabı 1-2

Şekil 3: 4-6 Yaş Grubu Etkinliklerle Elif-Bâ

Şekil 4: 4-6 Yaş Grubu Elif-Bâ-Öğretimi Etkinlik Örnekleri

Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yukarıdaki materyallerin yanı sıra kurslarda kullanılmak üzere ek materyal tavsiyesi yapılmıştır. Tavsiye edilen ek materyaller DİB ya da Türkiye Diyanet Vakfı (TDV) yayınların ait olup okul öncesine yönelik hikâye, etkinlik, şiir ve eğitim materyali kategorilerinde yer almaktadırlar.¹ Bu listeye Ek 3'te yer verilmiştir. Bu çalışmada incelenecek olan “*Hikâyeler ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti*” de tavsiye edilen ek materyaller arasındadır. Öğretim programında kurslarda ihtiyaç olması halinde belirtilen materyallerin yanında Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından okul öncesi için hazırlanan etkinlik ve materyallerden de yararlanılabileceği belirtilmiştir (Diyanet İşleri Başkanlığı, 2023, s. 5).

¹ 2023-2024 Eğitim Öğretim Yılı Kur'an Kursları Uygulama Esasları'nda belirtilen “tavsiye kitap listesine EHYS Form, Dilekçe ve Belgeler başlığından ulaşılabilecektir” ibaresinde yer alan EHYS (Eğitim Hizmetleri Yönetim Sistemi)'ye girişler personel şifresi gerektirmektedir. Sözü edilen bu listeye 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu'nda çalışan personel aracılığıyla ulaşılmıştır.

Şekil 5: Hikâyeler ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti

“Öğretici Kitabı 1 ve 2”; “Dinî Bilgiler 1-2” ve Kur’an-ı Kerim 1-2” olmak üzere ikişer ana bölümden oluşmaktadır. “Dinî Bilgiler” bölümlerinde dokuzar değer işlenmiş olup ilk kitapta işlenen değerler sırasıyla şöyledir:

- Dua, şükür ve özür dileme
- Sevgi ve merhamet
- Saygı
- Sorumluluk
- Yardımlaşma
- Sabır
- İyilik
- Doğruluk ve dürüstlük
- Adalet

“4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursları Öğretici Kitabı 2” de yer alan değerler sırasıyla şöyledir:

- Allah’ı seviyorum
- Peygamberimi seviyorum
- Kitabımı seviyorum
- İnsanları seviyorum
- Kâinatı seviyorum
- Dinimi seviyorum
- Dinî mekânlarımızı seviyorum
- Vatanımı seviyorum
- Bayramlarımızı seviyorum.

Materyaller, merkez teşkilatından ilgili görevliler, akademisyenler, okul öncesi öğretmenleri, Kur'an kursu öğreticileri, pedagog ve çocuk yayıncılarından oluşan bir komisyon tarafından hazırlanmıştır. Her iki öğretici kitabının da başında "4-6 Yaş Çocuklarda Gelişim Özellikleri ve Eğitimlerinde Dikkat Edilmesi Gereken İlkeler", "Okul Öncesi Dönem Din Eğitimi ve Tarihsel Süreci", "4-6 Yaş Grubu Çocukların Din Eğitimi", "Programda Görev Alacak Öğreticilerin Dikkat Edeceği Hususlar" başlıklı yazılar yer almaktadır.

"*Hikâyeler ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti*" 10'ar kitaptan oluşan iki set halindedir (*Hikâyeler ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti*, 2019). Bu sette yer alan her bir hikâyede 2018 yılında hazırlanan Kur'an Kursu Öğretim Programı'ndaki değerler işlenmiştir. Her kitapta hikâyenin ardından yaklaşık yedi-sekiz etkinliğe yer verilmiştir. İlk sette yer alan hikâyeler sırasıyla şöyledir:

- Haydi Sen Anlat (Sevgi ve Merhamet) / Nilgün Güler
- İki Makinist (Saygı) / Nilgün Güler
- Güzelce Köyü (Sorumluluk) / Sadiye Sayım
- Adil Bir Oyun (Adalet) / Yasemin Çağlar
- Sabır Kuşu (Sabır) / Tuğçe Şifa Zorlu
- Mızız Mandalina Balığı (Şükür) / Nilgün Güler ve Yasemin Çağlar
- Dostluk Parkı (Yardımlaşma) / Zeynep Şeyma Koyuncu
- Tavşan Maviş'in Masalı (Doğruluk ve Dürüstlük) / Yasemin Çağlar
- İyilik Yarışçıları (İyilik) / Yasemin Çağlar
- Küstüm Çiçeği Süslü (Özür Dileme) / Tuğçe Şifa Zorlu

İkinci sette yer alan hikâyeler ise sırasıyla şöyledir:

- İlk Dua (Dua) / Nilgün Güler
- Sincap Kuki (Allah'ı Seviyorum) / Tuğçe Şifa Zorlu
- Büşra'nın Arkadaşı (Peygamberimi Seviyorum) / Yasemin Çağlar
- Ramazan Sevinci (Dinimizi Seviyorum) / Nilgün Güler
- Büyümek Ne Güzel (Kitabımı Seviyorum) / Nilgün Güler
- Rüya Bulutu (Kâinatı Seviyorum) / Yasemin Çağlar
- Uzaktaki Dostlarım (İnsanları Seviyorum) / Yasemin Çağlar
- Güzel Vatanım (Vatanımı Seviyorum) / Nilgün Güler
- Meraklı Şekerler (Bayramlarımızı Seviyorum) / Tuğçe Şifa Zorlu
- Dev Şemsiyeler (Dini Mekânlarımızı Seviyorum) / Nilgün Güler

3.3. Materyallerin İncelenmesi

Bu bölümde “4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursları Öğretici Kitabı 1-2”nin “Dini Bilgiler 1-2” bölümleri ile “Hikâyeler ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti”nin hikâyeleri incelenecektir.

3.3.1. 4-6 Yaş Grubu Öğretici Kitaplarının İncelenmesi

Öğretici kitaplarının başında “4-6 Yaş Çocuklarda Gelişim Özellikleri ve Eğitimlerinde Dikkat Edilmesi Gereken İlkeler”, “Okul Öncesi Dönem Din Eğitimi ve Tarihsel Süreci” ve “4-6 Yaş Grubu Çocukların Din Eğitimi” başlıklı yazılar yer almaktadır. Ancak bu çalışmanın kapsamı etkinlik incelemesi olduğundan bahsi geçen yazılara değinilmeyecektir.

Giriş niteliğinde olan bu yazılardan sonra *Öğretici Kitabı 1*’de yer alan “Programda Görev Alacak Öğreticilerin Dikkat Edeceği Hususlar” başlıklı yazıda sene içinde kullanılacak olan öğretici ve etkinlik kitaplarının içerikleri hakkında bilgi verilerek öğreticilerin etkinlikleri, yaratıcılıkları ve araştırmacı kişiliklerini kullanarak çeşitlendirmeleri gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca sene içinde gerekli olacak malzemelerin kayıt esnasında belirtilmesi, öğrencilerin çalışmalarını sergileyebilmek için sene başında pano temin edilmesi, öğretici ve etkinlik kitaplarının başvuru kitabı olarak el atında bulundurulması gerektiği vurgulanmıştır (*4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursları Öğretici Kitabı 1*, 2019, s. 25,26).

Öğretici Kitabı 1’de bulunan ünitelerin ilkinde, kursa uyum süreciyle ilgili etkinlikler yer almaktadır. Bu etkinliklerle çocukların birbirlerini tanıması, birbirlerinin isimlerini ezberlemeleri, kursta bulunan görevlileri tanıması amaçlanmaktadır (*4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursları Öğretici Kitabı 1*, 2019, ss. 27-41). Bunların yanında sınıf kurallarının belirleneceği bir etkinlik de yer almaktadır. Kuralların beş maddeden fazla olmaması, kısa ve olumlu cümlelerden oluşması, net olması ve görselleştirilip duvara asılması vurgulanmıştır (*4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursları Öğretici Kitabı 1*, 2019, s. 35).

3.3.1.1. Kazanımların İncelenmesi

Her üniteye en az altı en fazla on iki kazanım bulunmaktadır. Programda her kazanımın işlenmesi gerekmediği, çocukların hazırbulunuşluk durumlarına göre öğreticilerin kazanım ve etkinlikleri seçebileceği belirtilmiştir (Diyanet İşleri Başkanlığı, 2023, s. 5). Kazanımların genel olarak 4-6 yaş grubu çocuklarının bilişsel ve sosyal-duygusal gelişimlerine uygun olduğu söylenebilir. Örneğin “peygamberimizin iyiliksever bir insan olduğunu bilir” (*4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursları Öğretici Kitabı 1*, 2019, s. 287), “ailesine karşı sevgisini gösterir” (*4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursları Öğretici Kitabı 1*, 2019, s. 71), “Kur’an-ı Kerim okumaya istekli olur” (*4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursları Öğretici Kitabı 2*, 2019, s. 137) gibi hedefler çocuklar tarafından kazanılabilir. Ancak “iyilik olarak nitelendirilebilecek davranışların neler olabileceğini ayırt eder”, “dürüst olan ve olmayan davranışları ayırt eder” (*4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursları Öğretici Kitabı 1*, 2019, ss. 287, 317) gibi kazanım ifadelerinin özellikle 4 yaş çocuklarının bilişsel gelişimlerine uygun olmadığı görülmektedir. Bir başka örnek ise “insanların sorumlu olduğu toplumsal davranışlara örnek verir” (*4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursları Öğretici Kitabı 1*, 2019, s. 183) kazanımıdır. Dayan’ın da belirttiği üzere çocuğun bir davranışa örnek vermesi için öncelikle o davranış diğer davranışlardan ayırt etmesi gerekmektedir (Dayan, 2022, s. 91). Bu da henüz sınıflandırma yapamayan 4-6 yaş grubu çocukların bilişsel gelişimlerine uygun değildir. Bir başka örnek

ise adalet değeri işlenirken ele alınan “karşılaştığı problemlere adil çözümler üretir” kazanımıdır (4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Öğretici Kitabı 1, 2019, s. 339). Sosyal-duygusal gelişimleri itibariyle benmerkezci anlayışta olan 4-6 yaş grubu çocuklarının karşılaştığı problemlere adil çözümler üretmesi beklenmemelidir. Nitekim bahsedilen bu kazanımlarla birlikte bunun gibi yirmi bir kazanımın daha 2023 yılında yayınlanan programda kazanımlar arasından çıkarıldığı gözlemlenmiştir.

Kazanımların genel olarak etkinliklerle uyumlu olduğu gözlemlenmiştir. Ancak Sancak'ın da belirttiği gibi (Sancak, 2022, s. 37) “Vatanımı Seviyorum” ünitesi kazanımları içerisinde “İstanbul’un Fethi, Çanakkale savaşı ve 15 Temmuz gibi tarihî olayların önemini kavrar” kazanımı yer alırken ünite etkinliklerinde yalnızca İstanbul’un Fethi’nin ele alındığı görülmektedir (4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Öğretici Kitabı 2, 2019, s. 297,314). Aynı ünite içinde yer alan “bayrağını sever” kazanımına dair bir etkinliğin olmadığı da gözlemlenmiştir. “İnsanları Seviyorum” ünitesi kazanımları içinde yer alan “belli başlı görgü kurallarını bilir” ve “görgü kurallarına uygun davranır” kazanımlarına dair de etkinlik olmadığı gözlemlenmiştir. Yine aynı ünite kazanımı içerisinde yer alan “toplumsal yaşamda insanların farklı rolleri olduğunu bilir” kazanımına dair etkinliğin bir sonraki ünite “Minik Solucan Draması” başlığı altında verildiği gözlemlenmiştir (4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Öğretici Kitabı 2, 2019, ss. 204-206). “Dinimi Seviyorum” ünitesi içerisi kazanımları arasında yer alan “Kelime-i Şehadet’in dinimizdeki önemini fark eder” kazanımına dair de bir etkinlik olmadığı gözlemlenmiştir. Ayrıca kazanımlar arasında “İslam’ın beş şartını bilir” kazanımı yer almasına rağmen etkinliklerde yalnızca namazın (4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Öğretici Kitabı 2, 2019, s. 243) ve orucun (4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Öğretici Kitabı 2, 2019, s. 233,234) İslam’ın beş şartından biri olduğu zikredilmiştir. Kelime-i şehadet’e, zekât ve hacca dair etkinliklere yer verilmediği gözlemlenmiştir. “zekât ibadetinin başlıca faydalarını bilir” kazanımı yer almasına rağmen ünite içi etkinliklerde yalnızca sadakadan bahsedilmektedir (4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Öğretici Kitabı 2, 2019, ss. 235-236, 246-248). “Hac ibadetinin temel özelliklerini bilir” kazanımına dair etkinliğin de bir sonraki ünite “Babaannemin Kâbe Ziyareti Hikâyesi” başlığı altında verildiği gözlemlenmiştir (4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Öğretici Kitabı 2, 2019, s. 261,262).

3.3.1.2.Etkinliklerin İncelenmesi

Her iki materyaldeki etkinlikler incelendiğinde her ünite en az dokuz en fazla on beş etkinlik bulunduğu gözlemlenmiştir. Her etkinliğin sonunda değerlendirme soruları yer almaktadır. Böylece yapılan etkinlik hakkında geri bildirim sağlanması amaçlandığı anlaşılmaktadır. Her ünite muhakkak konuyla alakalı bir hikâye bulunmaktadır. Hatta bazı ünitelerde birden fazla hikâye anlatımına başvurulmuştur. Bunun dışında drama en çok kullanılan etkinliklerden birisidir. Konuyla alakalı şiirler, şarkılar, kukla gösterileri, oyunlar ve resim çizme, resim boyama gibi el işi faaliyetleri her iki kitapta da kullanılan diğer etkinliklerdir.

3.3.1.2.1. Türkçe Etkinliklerinin İncelenmesi

Türkçe etkinlikleri altında ele alınan hikâyeler, materyallerde en çok kullanılan etkinliklerdendir. Çünkü hikâyelerin zihinde kalıcılık etkisi fazladır. Verilmek istenen mesaj veya peygamber hayatından örnekler, hikâyeyle daha iyi anlatılmaktadır. Hikâyelerdeki kahramanlar cansız varlıklar, hayvanlar ve

çocuklardır. Ana karakterlerin bu şekilde, özellikle küçük çocuklardan seçilmesi hikâyelerin çocuklar tarafından benimsenmesini kolaylaştırmaktadır. Örneğin israfın yanlış bir davranış olduğu, boya kalemlerini ve kağıtlarını dikkatsizce kullanan Elif isimli bir kız çocuğu üzerinden anlatılmaktadır (4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Öğretici Kitabı 1, 2019, s. 201,202).

Genel olarak hikâyeler komisyon tarafından üretilmiştir. Nadir de olsa “Uzun Kaşıklar Hikâyesi” gibi herkesçe bilinen hikâyeler de mevcuttur. Bu hikâyeye göre âlim bir kişinin evinde çorba içmek için sofraya oturan misafirlerin önüne uzun kaşıklar konularak kaşıkların uçlarından tutulması şart koşulmuştur. Bu şekilde kimse kendi çorbasını içemeyince herkes karşısındaki kişiye çorba içirmiştir. Böylece yardımlaşarak herkesin karnı doymuştur (4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Öğretici Kitabı 1, 2019, s. 255,256). Bu hikâyenin internette videosu mevcuttur. Kalıcılığın sağlanması adına bu hikâyenin altına video linki konulabilir. Çünkü bu çalışmanın ikinci bölümünde de değinildiği üzere Dale'in yaşantı konisine göre bir insan işittiklerinin %20'sini, gördüklerinin %30'unu hem görüp hem işittiklerinin %50'sini hatırlamaktadır.

“Adalet” ünitesinde verilen “Öğretmenin Adaleti Hikâyesi” başlıklı bir etkinlikte öğretmen ödevini yapanları bahçeye çıkaracağını, yapmayanları çıkarmayacağını dile getirmiş; ertesi gün gerçekten de ödevini yapanları bahçeye çıkartırken ödevini yapmayanları çıkarmamıştır (4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Öğretici Kitabı 1, 2019, s. 357). Bu hikâyede çocuklara öğretmenin adil olduğu öğretilmeye çalışılmaktadır ancak yapılan şey çocuğa ceza vermektir. İstenmeyen davranışı ortadan kaldırmak ve engellemek için organizmaya hoş olmayan uyarıcılar verilmesi ya da hoş olan uyarıcıların ortamdaki çıkarılmasına ceza denilmektedir. Bireye hoş olmayan uyarıcıların verilmesine I. tip ceza denilmektedir ve eğitimde kullanımı tavsiye edilmemektedir (A. Kaya, 2019, s. 321). Bireyi sevdiği şeyden mahrum etmek ikinci tip ceza olarak adlandırılmaktadır (Tekke, Özer ve Taş, 2018, s. 20). Balbay'ın da çalışmasında ifade ettiği gibi oyundan mahrum olma cezası, ödevini yapmamanın kötü bir şey olduğu düşüncesinin önüne geçebilmektedir (Balbay, 2022, s. 124). Cezanın aksine ödül olarak nitelendirilen ve istendik bir davranışı organizmaya kazandırmak amacıyla olumlu pekiştirmeye başvurmak okul öncesi dönem için daha etkilidir (A. Kaya, 2019, s. 317). Dolayısıyla ödevini yapmayanları bahçeye çıkarmama şeklinde bir ceza yöntemine başvurmak yerine ödevini yapanlara ödül vermenin daha etkili olacağı düşünülmektedir.

“Yardımlaşma” ünitesindeki “Filli Kazağı Paylaşmak” isimli bir hikâyede annesinin dolaptan en sevdiği kazağını çıkardığını gören Mustafa, kazağını giymek istemiş ancak küçüldüğü için giyememiştir. Annesi ise kendisine artık büyüdüğünü ve bu kazağı giyemeyeceğini söylemektedir. Daha sonra odaya Mustafa'nın kardeşi gelmiş ve kazağı çok beğenmiştir. Bunun üzerine Mustafa kazağı kardeşine vermiştir (4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Öğretici Kitabı 1, 2019, s. 242). Gelici'nin de çalışmasında belirttiği üzere bu hikâyede gelişme bölümü bulunmamaktadır (Gelici, 2022, s. 103).

Hz. Peygamber'in hayatına dair örnekler de hikâye tarzında anlatılmaktadır. Dinî gelişimde önerilen de peygamber kıssalarını hikâye tarzında çocuklara sunmaktır. Örneğin adalet değeri işlenirken Hz. Peygamber'in, kendisinden su isteyen torunlarından suyu önce isteyene vermesi hadisesi hikâye tarzında aktarılmıştır (4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Öğretici Kitabı 1, 2019, s. 355). Hz. Peygamber'in, kuşu ölen Hz. Zeyd'i ziyarete gitmesinden bahsedilmiştir (4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Öğretici Kitabı 1, 2019, s. 181). Bir başka etkinlikte Allah'ın sabredenleri sevdiğini anlatmak için Hz. Eyüp'ün çok hasta olmasına rağmen hiç isyan etmediği ve sürekli Allah'a dua ettiği, sonunda da iyileştiği şeklindeki kıssa,

hikâyeleştirilerek verilmiştir (4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Öğretici Kitabı 1, 2019, s. 282). Ancak her ne kadar sonunda iyileştiği zikredilse de henüz peygamber kavramını yeni yeni tanıyan çocuklara zor bir hayatı olan Hz. Eyüp'ün anlatılması tartışma konusudur. Dolayısıyla bu hikâyenin etkinlikler arasından çıkarılması gerektiği düşünülmektedir. Bu minvalde etkinliklerde sadece Hz. Muhammed ve Hz. Eyüp'ten bahsedildiği, başka bir peygambere yer verilmediği gözlemlenmiştir. Dolayısıyla başka peygamber hikâyelerine de yer verilebilir. Peygamber kıssalarına yer verilirken çocukların dini olumsuz anlamda sorgulayacak tarzda hikâyelerin olmamasına dikkat edilmelidir. Örneğin Hz. İbrahim'in ateşe atılması hadisesi anlatılmamalıdır.

4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarının incelendiği akademik çalışmalarda materyallere dair belirtilen eksikliklerin dikkate alınarak materyallerin güncellendiği tespit edilmiştir. Örneğin Tosun ve Çapcıoğlu'nun çalışmalarında 2014 yılında basılan *Öğretici Kitabı 2* materyalinde İslam dininin kolaylık dini olduğunu anlatmaya çalışan "Olga Artık Hatice" isimli hikâyeyi 4-6 yaş grubu çocuklarının anlamlandıramayacağı belirtilmiştir (Tosun ve Çapcıoğlu, 2015, s. 714). Nitekim 2018 yılında yapılan güncellemeyle bu hikâyenin kaldırıldığı gözlemlenmiştir.

Hikâye, drama gibi etkinliklerde kullanılacak olan görsellere hikâyenin hemen ardındaki sayfalarda ya da etkinlik kitaplarında yer verilmiştir. Ancak incelenen 50 hikâyeden 30'unun herhangi bir görselle desteklenmediği gözlemlenmiştir. Örneğin "Allah'ı Seviyorum" ünitesindeki bir hikâyede verilen eklerde Allah'ın Âlim, Semi ve Basîr isimlerinin Arapça yazılışı verilirken çocuklar tarafından boyanması istenmektedir. Hikâyeye dair herhangi bir görsel bulunmamaktadır (4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Öğretici Kitabı 2, 2019, ss. 63-69). Görselliğin bir konuyu kavramada ne derece önemli olduğu göz önüne alındığında hikâyelerin tamamının görsellerle desteklenmesi gerekmektedir. Genelde canlı renkler kullanılsa da var olan görsellerin yarısından fazlasının yetersiz olduğu gözlemlenmiştir. Örneğin "Bayramlarımızı Seviyorum" ünitesinde ana karakterlerden Melike ve Halime bayram arefesinde tüm köyün meydanda toplanıp hazırlık yaptığını görüp yardım etmişlerdir. Bayram sabahı ise erkekler camiden geldikten sonra meydanda hep birlikte bayramlaşıp kahvaltı etmişlerdir (4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Öğretici Kitabı 2, 2019, s. 358,359). Ancak bu hikâyenin yalnızca bir görseli bulunmaktadır ve Şekil 6'da da görüldüğü üzere verilen bu görselde yalnızca bir kız çocuğu yer almaktadır. Oysa ana karakterler iki kız çocuğudur ve bu görselin meydanda toplanan köy halkını yansıtmaması için daha fazla insan figürünün çizilmesi ve büyük bir sofra yerleştirilmesi gerekmektedir. Bunun yanında bazı etkinliklerin ek görselleri olduğu belirtilmişse de bu görsellere ne öğretici kitabında ne de etkinlik kitabında rastlanılmıştır (4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Öğretici Kitabı 1, 2019, s. 259; 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Öğretici Kitabı 2, 2019, ss. 210, 249, 277).

Şekil 6: Köyde Bayram Hikâyesi Görseli

Gelici'nin de ifade ettiği üzere (Gelici, 2022, s. 107) bazı hikayelerde metin-resim uyumsuzluğu göze çarpmaktadır. Örneğin Allah'a yarattığı nimetler için teşekkür edilmesi gerektiğinin kazandırılmaya çalışıldığı bir hikâyede (4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Öğretici Kitabı 2, 2019, s. 83,84) Şekil 7'de de görüldüğü üzere gece olmasına rağmen görselde gündüz tasvir edilmiştir. Ayrıca karıncanın ve arının boyutu gerçeği yansıtmamaktadır. Bunun da çocukların boyut algısına olumsuz etki edebileceği düşünülmektedir.

Şekil 7: Akıllı Karınca ile Bilgin Ağaç Hikâyesi Görseli

Türkçe etkinlikleri altında ele alınan ve materyallerde en çok kullanılan etkinliklerden bir diğeri de şiirdir. Bu etkinlik farklı formlarda sunulmaktadır. Bazı şiirlerin sadece okunması ve çocuklara tekrar ettirilmesi, bazı şiirlerin ezberlettirilmesi, bazı şiirlerin ise melodik bir şekilde öğretilmesi istenmektedir. Ancak bu nokta eleştiriye açıktır. Çünkü her öğreticinin müzik yetenek düzeyleri farklılık göstermektedir. Bir öğretici bir şiiri güzel ve akılda kalıcı bir şekilde ritim eşliğinde çocuklara aktarırken bir başka öğretici bu şiire hiç ritim bulamayabilmektedir. Dolayısıyla Genç'in de belirttiği gibi (Genç, 2019, s. 520) bu materyaller hazırlanırken komisyonun, şiirleri işin uzmanlarından yardım alıp melodili halde tıpkı şarkılarda olduğu gibi öğreticilere sunması önerilmektedir. Bir başka nokta ise ezberlettirilmesi istenen bazı şiirlerin uzun olmasıdır. Örneğin "Allah'ı Seviyorum" ünitesinde şöyle bir şiirin ezberletilmesi beklenmektedir (4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Öğretici Kitabı 2, 2019, s. 39):

<i>Pırıl pırıl denizleri</i>	<i>Gülümseyen yüzleri</i>
<i>Şırıl şırıl dereleri</i>	<i>Tombik tombik elleri</i>
<i>Bize veren Allah'ım</i>	<i>Bize veren Allah'ım</i>
<i>Sana şükürler olsun</i>	<i>Sana şükürler olsun</i>

<i>Gökte uçan kuşları</i>	<i>Tatlı şirin sözleri</i>
<i>Bal yapan arıları</i>	<i>Sevgiyle dolu gözleri</i>
<i>Bize veren Allah'ım</i>	<i>Bize veren Allah'ım</i>
<i>Sana şükürler olsun</i>	<i>Sana şükürler olsun</i>

Bir önceki bölümde de ifade edildiği gibi çocuk şiirleri bir dördlükten oluşmalıdır. Dolayısıyla dört dördlükten oluşan şiirlerin çocuklara ezberlettirilmesi yanlış görülmektedir. Buna karşılık öğretici kitaplarında tek dördlükten oluşan ve ezberlettirilmesi istenen şiirler de mevcuttur. Buna iyilik değerine dair şu dördlük örnek gösterilebilir (4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Öğretici Kitabı 1, 2019, s. 300):

İyiliktir benim işim

Sevgi muhabbet kardeşim

Benim bu yolda rehberim

Biricik Peygamberim

Etkinliklerin, çocukların gelişim özelliklerine uygunluğu ele alındığında Türkçe etkinlikleri kapsamında verilen etkinlikler 4-6 yaş grubu çocukların dil gelişimlerini ve empati becerilerini desteklemekle birlikte bilişsel gelişimlerine de katkı sağlamaktadır. Etkinlik görsellerinin sayı ve nitelik bakımından artmasının ve şiirlerin tek dördlükten oluşmasının çocukların gelişimlerine daha fazla katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

3.3.1.2.2. Sanat Etkinliklerinin İncelenmesi

Her ünitenin başında o üniteye işlenecek değere uygun bir performans ödevi bulunmaktadır. Bu ödevlerde genellikle kesme, yapıştırma, boyama etkinlikleriyle bir faaliyet yapılması istenmektedir. Bu etkinlikler sanat etkinlikleri kapsamında ele alınmaktadır. Örneğin sorumluluk değeri işlenirken çocuğun ailesiyle birlikte koli ya da beş litrelik bidondan geri dönüşüm kutusu yapması istenmektedir (4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Öğretici Kitabı 1, 2019, s. 184). Performans ödevlerinde aile katılımının olması istenilmektedir. Velilere, yapılacak olan etkinlik hakkında bilgi veren bilgi kağıtlarına da etkinlik kitabında yer verilmektedir. Bu kağıtların öğretmenler tarafından hafta başında velilere gönderilmesi istenilmektedir. Eğitimin aileyle beraber olması gerektiği, öğretmenlerin aileyle beraber çocuğu eğitmeleri gerektiği belirtilmiştir. Bu performans ödevleri vesilesiyle çocuk ailesiyle vakit geçirecektir. Bu durum çocukların sosyal-duygusal gelişimi açısından oldukça önemlidir.

Materyallerde yer alan etkinliklerin pek çoğunun sonunda kesme, yapıştırma, boyama gibi etkinlikler mevcuttur. Örneğin "Saygı" ünitesinde Allah'ın kâinattaki bütün güzellikleri insanlar için yarattığına,

insanların da Allah’a karşı saygı ve sevgi duyguları içinde olması gerektiğine dair olan etkinlikte yıldız, gezegen, ay, sebze ve meyveler, hayvanlar, insan gibi figürlerin boyanıp kesildikten sonra fon kartonlarına yapıştırılması istenmektedir (4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursları Öğretici Kitabı 1, 2019, s. 127). Bunların dışında tespih yapma, kandil için tebrik kartı hazırlama ve Kur’an-ı Kerim’e kılıf yapma, şekerden kolye yapma gibi etkinlikler de mevcuttur (4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursları Öğretici Kitabı 2, 2019, s. 148, 357, 361). Bu etkinlikler 4-6 yaş grubu çocukların bedensel gelişimlerine katkı sağlayacak türdendir. Makas kullanma ve kalem tutma gibi aktiviteler çocuğun motor kaslarını geliştirmektedir.

3.3.1.2.3. Drama Etkinliklerinin İncelenmesi

Öğretici kitaplarında sıklıkla kullanılan bir başka etkinlik ise dramadır. Canlandırma şeklinde gerçekleştirilen drama etkinliklerinde varsa ilgili görsel tahtaya ya da çocukların boyunlarına asılmaktadır. Örneğin yardımlaşma değerine yönelik yapılan bir drama etkinliğinde öğrencilerden otobüs yolculuğunun canlandırılması istenmektedir. Sağa sola sallanan otobüse yaşlı biri, engelli biri, kucağında bebeği olan biri ya da kendilerinden büyük amca veya teyze bindiğinde oturanlar onlara yer vermektedir (4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursları Öğretici Kitabı 1, 2019, s. 244). Bu şekilde hem çocuklar eğlenerek ders işlemektedir hem de yaparak ve yaşayarak kalıcılığın artmasının hedeflendiği anlaşılmaktadır.

Drama etkinlikleri kapsamında ele alınabilecek bir başka etkinlik ise kukla gösterisidir. Kullanılacak olan kuklaların görsellerine öğretici kitaplarında yer verilmiştir. Oyunda olduğu gibi kukla gösterilerinde de bilinen karakterlerin yanı sıra komisyon tarafından üretilen gösteriler de mevcuttur. Örneğin herkesin bildiği Hacivat ve Karagöz karakterlerine burada da yer verilmiştir. Buna göre Hacivat ve Karagöz, öğrencilere Allah’ın her varlığı farklı farklı yarattığını, bu varlıklara bakarak Allah’ın ne kadar yüce olduğunu anlatmaktadır (4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursları Öğretici Kitabı 2, 2019, s. 33,34). Komisyon tarafından üretilen kukla karakterlerine bir örnek ise Haksız Hakkı ve Adil Ahmet’tir. Buna göre öğretici, etkinliğin arka sayfasında görselleri verilen kuklayı yapıp eline geçirmekte ve Haksız Hakkı olmaktadır. Çocuklardan gözlerini kapamasını ve avuçlarını açmasını isteyerek herkese farklı miktarlarda şeker ve çikolata vermektedir. Daha sonra diğer kuklayı takıp Adil Ahmet olarak adaletsizce dağıtılan şeker ve çikolataları herkese eşit miktarda olacak şekilde yeniden dağıtmaktadır (4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursları Öğretici Kitabı 1, 2019, s. 345).

4-6 yaş grubu çocukların tüm gelişim alanlarına aynı anda hitap edebilen etkinliğin drama etkinlikleri olduğu düşünülmektedir. Drama canlandırılırken bedensel ve bilişsel gelişimleri, diyaloglar tekrarlanırken dil gelişimleri, sınıfça yapılan bir etkinlik olduğu için sosyal-duygusal gelişimleri, içerdği mesajlar bakımından dinî ve ahlaki gelişimleri desteklenmektedir.

3.3.1.2.4. Müzik Etkinliklerinin İncelenmesi

Müzik etkinlikleri kapsamında materyallerde şarkılara da yer verilmiştir. Örneğin “Sevgi ve Merhamet” ünitesinde “Camiyi Seviyorum” başlıklı bir şarkıya yer verilmiştir. Bu şarkının web sitelerinde bulunduğu belirtilmiştir (4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursları Öğretici Kitabı 1, 2019, s. 102). Yine “Vatanımı Seviyorum” ünitesinde Fetih Marşı’na yer verilmiştir (4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursları Öğretici Kitabı 2, 2019, s. 314). Ayrıca Türkçe etkinlikleri altında ele alınan şiirlerden bazılarının

öğreticiler tarafından ritimleştirilmesi istenmektedir. Bu etkinlikler çocukların dilsel, bilişsel ve sosyal-duygusal gelişimlerinin yanında ahlaki ve dinî gelişimlerini de destekleyecek nitelikte gözükmektedir.

3.3.1.2.5. Oyun Etkinliklerinin İncelenmesi

Oyunlar 4-6 yaş grubu çocukları için önemli bir yere sahiptir. Etkinlikler arasında pek çok oyuna yer verilmiştir. Bu oyunların bir kısmı kutu kutu pense (4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Öğretici Kitabı 1, 2019, s. 103), don-ateş (4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Öğretici Kitabı 1, 2019), yağ satarım bal satarım (4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Öğretici Kitabı 1, 2019, s. 286), deve-cüce (4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Öğretici Kitabı 2, 2019, s. 98) veya sandalye kapmaca gibi geleneksel çocuk oyunlarının kazanımlara uygun hale getirilerek yeniden uyarlanmış halidir. Sandalyeler etrafında dolanan çocukların Kur'an-ı Kerim okunmaya başlandığı anda sandalyelere oturup Kur'an'ı dinlemeleri ve ayakta kalan çocuğun oyun dışı kalması örneğinde olduğu gibi (4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Öğretici Kitabı 2, 2019, s. 146) bu oyunlar kazanım odaklı olarak yeniden düzenlenmiştir. Bu açıdan bir diğer izah edici örnek, namaza dair pandomim oyunudur. Öğretici ses çıkarmadan diş fırçalama, araba kullanma, su içme gibi bazı hareketler yapmakta ve çocuklar da bunları bilmeye çalışmaktadır. Daha sonra öğretici namaz kılma hareketlerini yapmaktadır. Böylelikle namaza hazırlık evresi ve namaz kılınışı, pandomim yoluyla öğretilmiş olmaktadır (4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Öğretici Kitabı 1, 2019, s. 231). Bu gibi yapılandırılmış oyunların haricinde komisyon tarafından yazılan yarı yapılandırılmış oyunlar da mevcuttur. Örneğin iyiliğin bulaşıcı olduğunu anlatmak için seçilen bir çocuğun eline ve kıyafetlerine sim sürülme ve bu simleri arkadaşlarına dokunarak bulaştırması istenmektedir (4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Öğretici Kitabı 1, 2019, s. 303). Oyun etkinlikleri başta bedensel gelişimleri olmak üzere 4-6 yaş grubu çocukların sosyal-duygusal gelişimlerini de desteklemeye yöneliktir.

3.3.1.2.6. Fen Etkinliklerinin İncelenmesi

Materyallerde işlenen konular soyut olduğu ve 4-6 yaş grubu çocuklar zihinsel gelişim açısından soyut kavramları öğrenmeye hazır olmadıkları için bu konular somutlaştırılarak anlatılmaktadır. Örneğin fen etkinlikleri kapsamında Allah'ın var olduğunu ancak görünmediğini somut bir şekilde öğretmek için çaya katılan şekerin gözükmediği ama var olduğu ya da parfüm sıkıldığında kokunun görünmediği ama var olduğu belirtilmektedir (4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Öğretici Kitabı 2, 2019, s. 73).

Fen etkinlikleri kapsamında turşu kurma, tohum çimlendirme ve kurabiye yapma gibi etkinliklere de yer verilmiştir (4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Öğretici Kitabı 1, 2019, ss. 104, 267, 270, 279). Fen etkinliklerinin çocukların bilişsel ve dinî gelişimlerine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

3.3.1.2.7. Matematik Etkinliklerinin İncelenmesi

Matematik etkinlikleri kapsamında bir etkinlikte öğreticiden sınıfı dört gruba ayırmasını, her gruba bir resmin üç parçasını vermesi istenmektedir. Öğrencilerin bu parçaları birleştirmesi ve dördüncü parçayı da öğretmen masasının üzerinden bulup yerleştirmesi istenmektedir. Yapboz etkinliğine örnek olan bu etkinlik "Merhamet Keşfine Çıkıyoruz" başlığıyla verilmiştir (4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Öğretici Kitabı 2, 2019, s. 55). Bu etkinlik aynı zamanda oyun etkinliği kapsamına da girmektedir. Dolayısıyla bu etkinliği bütünleştirilmiş etkinlik olarak değerlendirmek yerinde olacaktır.

“Musa’nın Domatesleri” başlıklı bir başka etkinlikte ise öğrencilere kırmızı renginin ve yuvarlak şeklinin domates üzerinden öğretilbileceği belirtilmektedir (4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursları Öğretici Kitabı 1, 2019, s. 219,220). Matematik etkinlikleri 4-6 yaş grubu çocukların bilişsel gelişimlerini destekleyici nitelikte olduğu düşünülmektedir.

Matematik etkinliklerine dair materyallerde yalnızca iki etkinliğe yer verildiği gözlemlenmiştir. Bu durum okul öncesi eğitimi için bir eksiklik. Dayan çalışmasında sayılar, renkler, şekiller gibi çocukları ilkökula hazırlayacak kazanımların olmamasını dezavantaj olarak nitelendirmiştir (Dayan, 2022, s. 110). Dolayısıyla materyallerde matematik etkinliklerine dair daha fazla etkinlik olmalıdır.

3.3.1.2.8. Okul Dışı Öğrenme Etkinliklerinin İncelenmesi

Sanat etkinlikleri başlığı altında performans ödevlerinden bahsedilmişti. Yine bu performans ödevlerinin bir kısmında öğrencilerden ailesiyle birlikte kazanımlara uygun olarak geziler düzenlemeleri istenilmektedir. Örneğin “Dinî Mekânlarımızı Seviyorum” ünitesinde “Camilerimizi Tanıyorum” başlıklı performans ödevinde ailelerden çocuklarıyla birlikte önceden belirlenen bir camiye gitmeleri ve okulda bu camilerde gördüklerini anlatmaları istenilmektedir (4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursları Öğretici Kitabı 2, 2019). Çocukların ailesiyle birlikte yaptığı etkinlikler onların sosyal-duygusal gelişimlerine fayda sağladığı bilinmektedir.

Performans ödevleri gibi her ünitenin başında bir de proje ödevi bulunmaktadır. İlk kitap boyunca yapılacak proje ödevinin adı "Değer Ağacı"dır. Bu proje ödevi kapsamında sınıfa kartondan yapılmış bir ağaç gövdesinin asılması istenilmektedir. Bir dönem boyunca yani ilk kitap bitimine kadar değer ağacının yavaş yavaş dolması gerekmektedir. Hangi değer işleniyorsa öğrenci o değere uygun olarak gösterdiği davranışlarına karşılık ağaçta bir ögeye sahip olacaktır. Örneğin dua, şükür ve özür dileme değerlerinin işlendiği ilk ünite de gösterdiği doğru davranışlarına karşılık üzerinde isminin yazılı olduğu bir yaprak değer ağacına yapıştırılacaktır (4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursları Öğretici Kitabı 1, 2019, s. 45). “Sevgi ve Merhamet” ünitesinde çiçek (4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursları Öğretici Kitabı 1, 2019, s. 73), “Saygı” ünitesinde elma (4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursları Öğretici Kitabı 1, 2019, s. 121), “Sorumluluk” ünitesinde güneş (4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursları Öğretici Kitabı 1, 2019, s. 185), “Yardımlaşma” ünitesinde arı (4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursları Öğretici Kitabı 1, 2019, s. 237), “Sabır” ünitesinde bal peteği (4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursları Öğretici Kitabı 1, 2019, s. 263), “İyilik” ünitesinde bulut (4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursları Öğretici Kitabı 1, 2019, s. 289), “Doğruluk ve Dürüstlük” ünitesinde yağmur damlaları (4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursları Öğretici Kitabı 1, 2019, s. 321), “Adalet” ünitesinde ise her öğrenciye kelebek verilecek (4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursları Öğretici Kitabı 1, 2019, s. 341) ve böylece değer ağacı bir dönem sonunda öğrencilerin davranışlarıyla süslenerek tamamlanmış olacaktır. İkinci kitapta ise “Damlaya Damlaya Göl Olur” adlı proje ödevi yer almaktadır. Bu projede her üniteye uygun güzel davranışlarına göre öğrencilere birer damla verilecektir. Öğrenciler bu damlaları kendileri için hazırladıkları kumbarada biriktirecekler ve dokuz ünite sonunda biriken damlalar sayılacaktır. Ailelerin de desteğiyle damlalar adedince çocuklara dönem sonunda belli bir miktar para verilecektir. Bahsedilen bu etkinlikler okul haricinde yapıldığı için okul dışı öğrenme etkinlikleri kapsamında ele alınabilir.

Tüm gelişim alanlarının bir bütün olarak ele alınması gerektiği düşünüldüğünde genel olarak etkinliklerin 4-6 yaş grubu çocukların gelişimlerine uygun olduğu görülmektedir. Uygun olmayan etkinlikler ilgili başlıklarda ele alınmıştır. Materyal incelemesinde hareket ve erken okuryazarlık etkinliklerine dair bir etkinlik bulunmadığından bu başlıklara yer verilememiştir. Buna ilave olarak bir etkinlik olmayan ancak materyallerde yer alan ayet ve hadisler de değinmek gerekmektedir.

Pek çok etkinliğin içinde ayet ve hadisler yer verilmiştir. Verilen bu ayet ve hadislerin bazıları 4-6 yaş grubu çocuklarının zihinsel gelişimlerine uygunken bazıları uygun değildir. Örneğin “Doğruluk ve Dürüstlük” değerinin işlendiği bir oyunda “Doğrusu, Rabbimiz Allah’tır deyip sonra da dosdoğru gidenlere korku yoktur, onlar üzülmeyeceklerdir (Ahkâf/13).” ayetine yer verilmiştir (4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursları Öğretici Kitabı 1, 2019, s. 335). Yine “Kâinatı Seviyorum” ünitesinde yer alan bir etkinlikte “Şüphesiz gece ve gündüzün art arda değişmesinde, Allah’ın göklerde ve yeryüzünde yarattığı şeylerde, Allah’a karşı gelmekten sakınan bir toplum için pek çok deliller vardır (Yunus/6).” ayetine yer verilmiştir (4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursları Öğretici Kitabı 2, 2019, s. 210). Bu ayetlerin 4-6 yaş grubundaki çocuklar tarafından anlaşılması çok güçtür. Buna karşılık çocukların daha kolay kavrayabileceği ayetlere de yer verilmiştir. Örneğin “İnsanları Seviyorum” ünitesindeki bir etkinlikte “Müminler ancak kardeşler...(Hucurât/10)” ayetine yer verilmiştir (4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursları Öğretici Kitabı 2, 2019, s. 158). “Sabır” ünitesinde “...Allah sabredenleri sever (Al-i İmrân/146).” ayetine yer verilmiştir. Ayetlerin yanı sıra pek çok hadise de yer verilmiştir. Örneğin “Peygamberimi Seviyorum” ünitesinde “Gülümsemek sadakadır.”, “Mümin müminin kardeşidir.”, “Temizlik imandandır.” gibi hadisler yer almaktadır (4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursları Öğretici Kitabı 2, 2019, s. 92).

3.3.2. Hikâyeler ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti’nin İncelenmesi

Bir çocuk kitabı değerlendirilirken; kitabın amacının ne olduğuna, konunun çocuğun kavrama düzeyine uygun olup olmadığına, resim ve metnin ilişkili olup olmadığına ve giriş-gelişme-sonuç kısımlarının belirgin olup olmadığına dikkat edilmelidir (Şirin, 1998, s. 232). 20 hikâye kitabından oluşan “Hikâyeler ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti” bu çerçevede incelenecektir.

Nilgün Güler² tarafından yazılan “Haydi Sen Anlat” başlıklı hikâyenin amacı sevgi ve merhamet değerini işlemektir. Hikâyenin girişinde Azra, yakın arkadaşı ve aynı zamanda kuzeni olan Zeynep’e “Ağustos Böceği ile Karınca” hikâyesini okumuştur. Zeynep bu hikâyeyi bildiği halde hikâyeye heyecanla başlayan arkadaşı Azra üzülmeyi diye bildiğini söylememiştir. Bunu duyan Azra Zeynep’e sarılmıştır. Hikâyenin gelişme bölümünde Zeynep bu hikâyede Karınca’nın Ağustos Böceği’ne acımasızca davrandığını, yardıma muhtaç Ağustos Böceği’nin kışın zor durumda kalmış olabileceğini belirtmiş ve Azra da ona hak vermiştir. Hikâyenin sonuç bölümünde Azra ve Zeynep ninelerinin yanına gitmiştir. Kur’an okumayı bitiren Gül Nine torunlarını severek “Allah’ım sen bütün yarattıklarını ve hepimizi çok seversin. Çok merhamet edersin. Kalplerimizden sevgiyi ve merhameti hiç eksik etme.” şeklinde dua etmiştir.

² Çocuk gelişimi uzmanı ve aile danışmanı olan yazarın “Küçük Hanımlara Dünya Masalları”, “Küçük Beylere Dünya Masalları” ve “Müzikle Çocuk Eğitimi” başlıklı üç kitabı daha bulunmaktadır.

Giriş, gelişme ve sonuç bölümleri bakımından hikâyenin iyileştirilmesi gerekmektedir. Çünkü giriş bölümünde “Ağustos Böceği ile Karınca” hikâyesine “Ve yaz sona ermiş, kara kış gelmişti. Ağustos böceği, Karınca’nın kapısına vardı. Ayakta duracak hali yoktu...” şeklinde yarıdan başlanılmıştır. Bu hikâyeyi bilmeyen çocuklar için öğreticinin hikâyeyi baştan anlatması gerekmektedir. Sonuç kısmının da hikâyenin giriş ve gelişme bölümleriyle uyumlu olmadığı düşünülmektedir. Resim ve metnin uyumlu olduğu hikâyenin konusu 4-6 yaş grubu çocukların kavrama düzeylerine uygundur.

Nilgün Güler tarafından yazılan “İki Makinist” başlıklı hikâyenin amacı saygı değerini işlemektir. Hikâyenin giriş bölümünde sabah okula gelen Ömer eşyalarını dolaba koymak için sırasını bekledikten sonra oyuncaklara yönelince işitme cihazı kullanan Mert’in ondan önce oyuncaklarla oynamaya başladığını görüp Mert’e bağırıştır. Hikâyenin gelişme bölümünde öğretmen ortamı sakinleştirmek ve beraber oynamalarını sağlamak için Ömer ve Mert’i bir trenin iki makinisti yapmıştır. Yaşanan olay üzerine düşünen Ömer hikâyenin sonuç bölümünde yaptığı hatayı fark etmiş ve Mert ile konuşmuştur. Bu hikâyede sıra beklemek, başkalarına bağırmmamak, birisi konuşurken dinlemek, bir ortama girince selam vermek saygılı davranışlar olarak nitelendirilmektedir.

Giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinin belirgin olduğu ve konunun çocukların kavrama düzeyine uygun olduğu hikâyede resim-metin uyumunun tam olarak sağlanmadığı görülmektedir. Ömer’in sınıfa girdikten sonra eşyalarını dolaba koymak için sıra beklediği çünkü dolabın önünün çok dolu olduğu belirtilmiş olmasına rağmen resimde dolabın önünde yalnızca bir kız çocuğu vardır.

Şekil 8: İki Makinist Hikâyesine Ait Bir Görsel

Sadiye Sayım³ tarafından yazılan “Güzelce Köyü” başlıklı hikâyenin amacı sorumluluk değerini işlemektir. Hikâyenin giriş bölümünde ısınan su buharları birleşip bulut olduktan sonra rüzgâr vasıtasıyla soğuk havayla buluşarak yağmur olarak yeryüzüne düşmüştür. Hikâyenin gelişme bölümünde su, rüzgâr, güneş görevini yerine getirirse de bazı insanlar sorumluluklarını yerine getirmeyip çevreyi kirlettikleri için Güzelce Köyü’nde toprak çoraklaşmış, deniz ise berraklığını kaybederek pis kokmaya başlamıştır. Hikâyenin sonuç bölümünde Taktak Leylek ve arkadaşları köyün üzerinden geçerken oluşan pisliği görmüş ve Güzelce Köyü’nü köy halkıyla birlikte temizlemiştir.

Giriş, gelişme ve sonuç kısımları uyumlu olsa da hikâyenin giriş kısmında yağmur oluşumunun anlatılması özellikle 4 yaş grubu çocuklarının kavrama düzeyini aşabilmektedir. Ayrıca bu yağmur damlalarının kuru toprağa, suyu azalmış derelere, bitki köklerine ve yapraklarına can oldukları ifade edilmiştir. Can olmak, can bulmak gibi deyimler soyut anlamda kullanıldıkları için 4-6 yaş grubu

³ Yazar hakkında bilgi bulunamamıştır.

çocukların bu ifadeleri anlamlandırması güç olmaktadır. Hikâyede resim ve metin uyumlu gözükmemektedir.

Yasemin Çağlar⁴ tarafından yazılan “Adil Bir Oyun” başlıklı hikâyenin amacı adaletin ne olduğunu anlatmaktır. Hikâyenin giriş kısmında piknikte Defne, kardeşi Eren ve babaları maç yaparken babaları Eren’i kaleye daha yakın olacak şekilde konumlandırmıştır. Eren Defne’ye göre daha fazla gol atmıştır. Bunun haksızlık olduğunu düşünen Defne’ye babası durumu izah etmiştir. Eren daha küçük olduğu ve Defneyle aynı boy ve güçte olmadığı için aynı mesafeden atış yapmanın haksızlık olduğunu belirtmiştir. Hikâyenin gelişme bölümünde düşünmek için yürüyüşe çıkan Defne gölde yarışan büyük ve küçük kurbağayla karşılaşmıştır. Uzak mesafedeki nilüfer yapraklarının üstlerinden atlayarak birinci olan büyük kurbağayı ve henüz uzun mesafe atlama becerisine sahip olmadığı için geride kalan küçük kurbağayı gören Defne kurbağaların yarışına müdahale ederek adaleti sağlamıştır. Hikâyenin sonuç bölümünde kurbağalar Defne’ye hak verip teşekkür ettikten sonra yarışın iptal edilerek adil şartlarda yeniden düzenleneceğini söylemiştir.

Giriş ve gelişme bölümlerinin uyumlu olduğu hikâyede sonuç kısmının eksik kaldığı düşünülmektedir. Kurbağaların yarışının adil olmasını sağlayan Defne’nin, ailesinin yanına dönüp babasına onun haklı olduğunu söylemesi ve Eren ile adil bir şekilde oynamaya devam etmesi şeklinde sonuç kısmı tamamlanabilir. Resim ve metin uyumlu olduğu hikâye konu bakımından çocukların kavrama düzeyine uygun gözükmemektedir.

Tuğçe Şifa Zorlu⁵ tarafından yazılan “Sabır Kuşu” başlıklı hikâyenin amacı sabır değerini işlemektir. Hikâyenin giriş kısmında annesi Kerem’e kekin olması, kış mevsiminin gelmesi ve büyümesi için beklemesi gerektiğini söylemiştir. Gelişme kısmında rüyasında Sabır Kuşuyla konuşan Kerem tırtılın kelebek olmak için beklediğini ve tohumun portakal ağacı olmak için beklediğini öğrenmiştir. Sonuç kısmında annesi Kerem’i kekin piştiğini haber vermek için uyandırmıştır. Giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinin belirgin olduğu hikâyede resim ve metin uyumunun da sağlandığı görülmektedir. Hikâyenin konusunun da çocukların kavrama düzeyine uygun olduğu düşünülmektedir.

Nilgün Güler ile Yasemin Çağlar’ın beraber yazdığı “Mızımız Mandalina Balığı” başlıklı hikâyenin amacı şükür kavramını öğretmektir. Hikâyenin giriş bölümünde palyaço balığı Tufi ile yakın arkadaşı mandalina balığı Rengârenk beraber okula gitmiştir. Ancak sabah erken kalktığı için Rengârenk mızımızlanmıştır. Okulda kaleminin mürekkebi biten öğrencilere Mürekkep Balığı gelip yardım etmiş ve öğrenciler ona teşekkür etmiştir. Rengârenk ise bunun onun görevi olduğunu söylemiştir. Daha sonra Tufi arkadaşına kraker verdiğinde Rengârenk teşekkür etmeyip yüzgeçleri yapışkan oldu diye söylenmiştir. Buna karşılık Tufi kendisine mendil verdiğinde Rengârenk mendilin kokusunu da beğenmemiştir. Hikâyenin gelişme bölümünde Rengârenk denizde kaybolmuştur ancak hiçbir balık ona yardım etmemiştir. Hikâyenin sonuç bölümünde Yunus gelip Rengârenk’i evine götürmüştür. Yaptığı hatayı anlayan Rengârenk teşekkür etmeyi öğrenmiştir. Resim ve metnin uyumlu ve giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinin belirgin olduğu bu hikâyenin konusu çocukların kavrama düzeyine uygun olduğu düşünülmektedir.

⁴ Yazarın “Eksik Dişliler Kulübü” başlıklı bir kitabı daha bulunmaktadır.

⁵ Çocuk gelişimi ve okul öncesi öğretmenliği alanlarında eğitimini tamamlayan yazarın “Pişmaniye Dükkanı”, “Alpaka Kabanık”, “Kırk Sepet”, “Saçaklı Kökün Hayali”, “Gökyüzü Şarkı Söyler Mi?”, “Büyük Yarış” ve “Oyna Evladım Oyna” başlıklı kitapları da bulunmaktadır.

Zeynep Şeyma Koyuncu⁶ tarafından yazılan “Dostluk Parkı” başlıklı hikâyenin amacı yardımlaşmayı öğretmektir. Hikâyenin giriş kısmında Sincap Sin bir dostluk parkı inşa ederek ormandaki hayvanların beraber oynamasını istemiştir çünkü her canlının yaşamak için birbirine ihtiyaç duyduğunu dile getirmiştir ancak diğer hayvanlar bu fikre pek yanaşmamışlardır. Çünkü bu ormanda herkes kendi cinsiyle arkadaşlık etmektedir. Hikâyenin gelişme kısmında Aslan Kük kuyuya düşüp yardım istemiştir. Kuyu derin ve Aslan Kük çok ağır olduğu için tüm hayvanların yardım etmesiyle Aslan kuyudan kurtulmuştur. Hikâyenin sonuç kısmında yardımlaşmanın önemini anlayan hayvanlar bir dostluk parkı inşa edip beraber oynamaya başlamışlardır. Giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinin belirgin olduğu hikâyede resim ve metin uyumludur. Hikâyenin konusu 4-6 yaş grubu çocukların kavrama düzeylerine uygun gözükmektedir.

Yasemin Çağlar tarafından yazılan “Tavşan Maviş’in Masalı” başlıklı hikâyenin amacı doğruluk ve dürüstlük değerlerini öğretmektir. Hikâyenin giriş bölümünde Tavşan Maviş, Kirpi ve Ağaçkakanla birlikte pastacı Baykuş’tan ders almak üzere sınava girmişlerdir. Baykuş onlardan böğürtlenli pasta yapmalarını istemiştir. Kirpi daha önce hiç pasta yapmamasına rağmen en iyi pastayı kendisinin yapacağını söyleyip Ağaçkakan’dan kopya çekmiştir. Maviş ise doğruyu söyleyerek pasta yapmayı pek bilmediğini, annesinden gördüğü kadarıyla yapmaya çalışacağını söylemiştir. Sınav sonucunda Ağaçkakan lezzetten, Maviş ise dürüstlüğünden dolayı sınavı kazanırken Kirpi elenmiştir. Hikâyenin gelişme bölümünde Ağaçkakan ve Maviş pasta yapmaya devam ederken Baykuş onlara gizli tarif defterinin yerini gösterip buna sahip olanın ormandaki en iyi pasta şefi olacağını söyledikten sonra pasta yapmaya devam etmelerini söyleyip dışarı çıkmıştır. Geri döndüğünde ise Ağaçkakan’ın tarif defterini alıp kaçtığını anlamıştır. Hikâyenin sonuç bölümünde gizli tarif defteriyle yeni bir pastane açan Ağaçkakan’ın dükkanından kötü kokular gelmeye başlamıştır çünkü tarif defterinde püf noktalar yazmamaktadır.

Hikâye okunmaya devam edildiğinde Esra isimli bir kız çocuğunun bir yarışmada bu Tavşan Maviş masalını anlatıp birinci olduğu anlaşılmaktadır. Aldığı ödülü de arkadaşı Eren ile paylaştığı görülmektedir. Çünkü Tavşan Maviş masalını Esra’ya anlatan arkadaşı Eren’dir. Yarışmada Eren’in hikâyesiyle birinci olduğunu saklamayıp dürüst davranmış ve ödülü paylaşmıştır. Dolayısıyla hikâye okunmaya devam edildiğinde hikâyenin giriş, gelişme ve sonuç bölümleriyle ana karakteri de değişmiş olmaktadır. Doğruluk ve dürüstlük değeri üzerinden iki olay kurgulanması hikâyenin uzamasına sebep olmaktadır. Doğruluk ve dürüstlük değerlerinin Eren ve Esra karakterleri katılmadan sadece Tavşan Maviş üzerinden anlatılması daha uygun görülmektedir. Giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinin karışık düzenli olmadığı ancak resim ve metnin uyumlu olduğu bu hikâyenin konusu çocukların kavrama düzeylerine uygun olduğu düşünülmektedir.

Yasemin Çağlar tarafından yazılan “İyilik Yarışçıları” başlıklı hikâyenin amacı iyilik değerini işlemektir. Hikâyenin giriş kısmında Gülsüm Nine torunlarına bir ülkede insanların iyilikte yarıştığını, hayvanlara yuva yapıp yiyecek verdiğini, ihtiyaçlı kimselerin faydalanması için sadaka taşlarının yapıldığını, zenginlerin bakkala borcu olanların borçlarını ödediğini anlatmıştır. Hikâyenin gelişme kısmında Gülsüm Nine bir başka masal anlatmıştır. Bu masalda yeni doğum yapmış köstebeğe balkabağı götüren tarla faresine serçe yol göstererek, önündeki taşlara dikkat etmesini söyleyerek yardım etmiştir. Köstebeğin yanına vardıklarında serçe hızla akan bir dereye su içmek isteyip de başaramayınca fare ve

⁶ Yazar hakkında bilgi bulunamamıştır.

köstebek yer altından tünel açıp suyu serçeye getirmiştir. Hikâyenin sonuç kısmında Gülsüm Nine buranın İyilik Ülkesi, dedelerinin ülkesi Osmanlı olduğunu torunlarına aktarmıştır.

Resim ve metnin uyumlu olduğu hikâyede giriş, gelişme ve sonuç bölümleri belirgin olsa da hikâyenin ana karakteri Gülsüm Nine'nin adının hikâye sonunda Gül Nine olarak değiştiği gözlemlenmiştir. Hikâyenin konusu 4-6 yaş grubu çocukların kavrama düzeylerine uygun gözükmetedir.

Tuğçe Şifa Zorlu tarafından yazılan “Küstüm Çiçeği Süslü” başlıklı hikâyenin amacı özür dileme değerinin işlenmesidir. Süslü hemen her şeye alınıp küsen bir çiçektir. Hikâyenin giriş kısmında Süslü'nün hemen her şeye kızdığı, dallarını kapatıp küstüğü, arkadaşlarının da onun hemen sinirlenmesinden rahatsız oldukları belirtilmiştir. Gelişme kısmında tatlı tatlı esen rüzgâra yapraklarının bozulduğunu söyleyerek kızan, rüzgâr gidip de güneş kendini belli edince bu sefer de yapraklarının solmasından şikâyet eden Süslü'nün arkadaşları bu davranışlarından dolayı ondan uzaklaşmıştır. Bu duruma canı sıkılan ve hatasını anlayan Süslü, Guguk Kuşuyla konuşarak nasıl özür dilemesi gerektiğini öğrenmiştir. Sonuç kısmında Süslü, rüzgâr ve güneşten özür dileyip arkadaşlarıyla arasını düzeltmiştir. Resim ve metnin uyumlu olduğu hikâyede giriş, gelişme ve sonuç bölümleri de birbiriyle uyumludur. Hikâyenin konusunun çocukların kavrama düzeylerine uygun olduğu düşünülmektedir.

Nilgün Güler tarafından yazılan “İlk Dua” başlıklı hikâyenin amacı duanın öğretilmesidir. Hikâyenin giriş kısmında Şeyma, annesiyle birlikte teyzesine gitmiştir. Akşam olunca Şeyma uyumadan önce teyzesinden bir masal dinlemek istemiştir. Hikâyenin gelişme kısmında teyzesi Şeyma'ya bir hikâye anlatmıştır. Hikâyede Karınca Kehribar, rüzgâr eserse nasıl uçacağı konusunda endişeli olan Kelebek Benekli'ye nasıl dua edilmesi gerektiğini öğretmiştir. Hikâyenin sonuç bölümünde Şeyma'nın teyzesi Şeyma'ya *Rabbi yessir* duasını ve anlamını öğretmiştir. Eve dönerken Şeyma bu duayı sürekli tekrar etmiştir. Bu hikâyede giriş, gelişme ve sonuç bölümleri belirgindir. Resim ve metnin de uyumlu olduğu hikâyenin konusu çocukların kavrama düzeyine uygun gözükmetedir.

Tuğçe Şifa Zorlu tarafından yazılan “Sincap Kuki” başlıklı hikâyenin amacı Allah sevgisini öğretmektir. Hikâyenin giriş bölümünde misafirleri için fındık, fıstık, ceviz toplayan Sincap Kuki çiçeklerin kendi aralarında konuştuklarını farketmiştir. Çiçekler her birinin farklı güzellikte yaratıldığını, rızıklarının ayrı ayrı gönderildiğini konuşup her ihtiyaçlarını gören Allah'a şükretmekte ve İhlas suresini okumaktadır. Hikâyenin gelişme bölümünde Sincap Kuki çiçeklerin bu konuşmalarına eşlik edip daldan dala atlayarak yuvasına dönerken zıpladığı bir dal kırılmış ve düşmeye başlamıştır. O sırada ormanın güvenlik şefi Kartal Hızırşervis, Kuki'yi kurtarmıştır. Düşmeyi bekleyen Kuki, Hızırşervis'in kendisini kurtardığını anlayınca Allah'a şükretmiştir. Hikâyenin sonuç bölümünde Hızırşervis Kuki'yi evine bırakmıştır. Kapıda bekleyen misafirlerini karşılayan Sincap Kuki arkadaşlarını görünce çok sevinmiş ve başından geçenleri anlatmak için içeriye davet etmiştir. Resim ve metnin uyumlu olduğu; giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinin de belirgin olduğu hikâyenin konusu 4-6 yaş grubu çocukların kavrama düzeyine uygun gözükmetedir.

Bu hikâyenin sonunda öğreticilere önemli bir not yer almaktadır. Bu notta bilişsel olarak henüz soyut işlemler dönemine geçmemiş çocuklara Allah tasavvurunun çok dikkatli verilmesi gerektiği dile getirilmektedir. 8 yaşına kadar Allah inancının “Allah bizi sever biz de Allah'ı severiz” temasıyla sınırlı olması gerektiği belirtilmektedir. Özellikle Allah'ı sevmekle insanlar için yaptığı iyilikler arasında nedensellik bağı kurulmaması; Allah'ın, Allah olduğu için sevilmesi gerektiği üzerinde durulmuştur.

Nedensellik bağı kurulduğunda çocuğun ileriki yaşamında herhangi bir imtihanla karşılaştığında Allah inancının sarsılabilir olduğuna dair yaşanmış iki örnek olay aktarılmıştır.

Yasemin Çağlar tarafından yazılan “Büşra’nın Arkadaşları” başlıklı hikâyenin amacı peygamber sevgisini öğretmektir. Hikâyenin giriş kısmında Büşra, namaz kılan dedesi Mesut’un sırtına çıkmıştır ve Mesut Dede, Büşra’nın inmesini bekleyene kadar secdesini uzatmıştır. Namaz bitiminde Peygamberimizin de torunları sırtına çıktığında bu şekilde davrandığını dile getirmiştir. Hikâyenin gelişme bölümünde Mesut Dede ve Büşra bahçede oyunlar oynadıktan, elma toplayıp sokaktaki çocuklara dağıttıktan sonra oturup sohbet etmiş ve Mesut Dede Büşra’ya Peygamberimizin çok şefkatli ve merhametli olduğunu, iyi bir insan olmayı Peygamberimizden öğrendiğini söylemiştir. Hikâyenin sonuç bölümünde ise yemek yemek üzere eve girerken Büşra dedesinden Hz. Peygamber’i tekrar anlatmasını istemiştir. Giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinin belirgin olduğu hikâyenin konusu çocukların kavrama düzeyine uygundur ve hikâyede resimle metin uyumludur.

Nilgün Güler tarafından yazılan “Ramazan Sevinci” başlıklı hikâyenin amacı dinî ibadetlerden olan orucun ve Ramazan ayının güzelliklerini anlatmaktır. Hikâyenin giriş kısmında iki kardeş olan Ayşe ve Elif Ramazan ayının ilk günü iftara tanıdık tanımadık pek çok kişi davet edildiği için annelerine yardım etmiştir. Hazırlıklar bittikten sonra iki kardeş Hatice Nine’nin ortalıkta görünmediğini fark etmiş ve onun yanına gitmiştir. Hikâyenin gelişme kısmında Ayşe ve Elif, ninelerini ilk iftarda kendilerini yalnız bırakmadıkları için misafirlere teşekkür amaçlı dış kirası adı altında hediyeler hazırlarken bulmuştur. Hatice Nine torunlarına oruç ibadetinin hem sabretmeyi hem de paylaşmayı öğrettiği, İslam dininin emrettiği barış ve huzur içinde yaşamının yolunun paylaşmak, insanların birbirinden haberdar olup yardımlaşması olduğunu anlatmıştır. Hikâyenin sonuç kısmında misafirler gelmiş, ezan okunmuş, iftar edilmiş ve namazlar kılınıp hediyeler dağıtılmıştır. Herkes bu hediyeler karşısında çok mutlu olmuştur. Giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinin belirgin olduğu ve resim ile metnin uyumlu olduğu hikâyenin konusu çocukların kavrama düzeyine uygun olduğu düşünülmektedir.

Nilgün Güler tarafından yazılan “Büyüme Ne Güzel” başlıklı hikâyenin amacı Kur’an-ı Kerim sevgisini öğretmektir. Hikâyenin giriş bölümünde Ahmet, dedesiyle parka gitmiştir. Hasan dede evden çıkmadan önce abdest almış ve kitaplıktan Kur’an-ı Kerim’i alarak cebine koymuştur. Ahmet parkta arkadaşı Oğuz ile oynarken Hasan Dede de Kur’an’ını okumaktadır. Oğuz kaydırdan kaymak istediği için gidince Ahmet oflayarak ve canının sıkıldığını söyleyerek dedesinin yanına oturmuştur. Hikâyenin gelişme bölümünde Kur’an okumayı bitiren Hasan Dede ile Ahmet Kur’an-ı Kerim hakkında konuşmaya başlamıştır. Kur’an-ı Kerim’i 5 yaşında öğrendiğini ve Ahmet de 5 yaşına geldiğinde ona öğretebileceğini söyleyen Hasan Dede, Kur’an’ın kutsal kitabımız yani Allah’ın sözleri olduğunu dolayısıyla Kur’an-ı Kerim okurken ve onu dinlerken saygılı olunması gerektiğini Ahmet’e anlatmıştır. Ahmet de bir an önce büyüüp Kur’an’ı öğrenmeyi, kaydırdan kayabilmeyi istediğini dile getirmiştir. Hikâyenin sonuç bölümünde dedesi Ahmet’i kaydırdan kayma konusunda cesaretlendirmiştir. Arkadaşı Oğuz da ona destek olmuş ve Ahmet kaydırdan kayabilmiştir. Artık büyüdüğünü dile getiren Ahmet Kur’an derslerine başlamak istediğini, Hasan Dede de Elif-ba kitabı alacağını söylemiştir.

Resim ile metnin uyumlu olduğu ve konunun çocukların kavrama düzeyine uygun olduğu hikâyenin giriş bölümünde Ahmet’in oflama ve canının sıkılma nedeni belirsizdir. Bu belirsizlik gelişme bölümünde anlaşılmaktadır. Oğuz kaydırdan kaymak için gittiğinde Ahmet yalnız kalmış ve canı

sıkılmıştır. Çünkü kendisi kaydırdıktan kayamamaktadır. Ancak bunun giriş bölümünde belirtilerek hikâyedeki belirsizliğin ortadan kaldırılması gerektiği düşünülmektedir.

Yasemin Çağlar tarafından yazılan “Rüya Bulutu” başlıklı hikâyenin amacı Allah’ın kâinatı bir düzen içinde yarattığını öğretmektir. Hikâyenin giriş kısmında Zeynep ve dedesi, gece bahçede uzanıp gökyüzünü seyredirken gecenin sessizliğinin, cır cır böceklerinin şarkısının, tatlı esen rüzgârın, çiçeklerin kokusunun ve gökyüzünün Allah’ı hatırlattığı hakkında konuşarak uykuya dalmışlardır. Hikâyenin gelişme kısmında Zeynep rüyasında Rüya Bulutu sayesinde dünyayı dolaşıp Dünya’nın kendi etrafında döndüğünde gündüz ve gecenin oluştuğunu, mevsimlerin değiştiğini, evrenin bir düzen içinde yaratıldığını, kâinatın canlılara ev olduğunu, tüm bunların insanlar için Allah tarafından yaratıldığını öğrenmiştir. Hikâyenin sonuç kısmında uykusundan uyanan Zeynep gördüklerini anlatmak için dedesini uyandırmıştır.

Giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinin belirgin olduğu hikâyede resim ve metin uyumludur. Ancak konu itibarıyla hikâye özellikle 4 yaş çocuklarına uygun görünmemektedir. Zira Dünya’nın kendi etrafında döndüğü, bu şekilde gece-gündüz oluştuğu ve mevsimlerin değiştiği bilgisi bu yaş grubu çocukların kavrama düzeylerinin üstündedir.

Yasemin Çağlar tarafından yazılan “Uzaktaki Dostlarım” başlıklı hikâyenin amacı her insanın biricik ve kardeş olduğunu öğretmektir. Hikâyenin giriş bölümünde Hamzaların evine, abisinin okuluna 23 Nisan münasebetiyle dünyanın farklı yerlerinden gelen misafir çocuklardan Çinli Yuming ve Nijeryalı Imaan gelmiştir. Gelişme bölümünde annesiyle Hamza bu iki misafirden yola çıkarak Allah’ın bütün insanları farklı yarattığı, her bir insanın biricik olduğu ve farklı dillere sahip olduğu hakkında konuşmuştur. Sonuç bölümünde misafirlerle oynayan Hamza gitmeden önce onlara hediye vererek Allah’a bu güzel arkadaşları için teşekkür etmiştir. Giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinin belirgin olduğu ve resim ile metnin uyumlu olduğu hikâyenin konusu çocukların kavrama düzeyine uygun gözükmemektedir.

Nilgün Güler tarafından yazılan “Güzel Vatanım” başlıklı hikâyenin amacı vatan sevgisini işlemektir. Hikâyenin giriş bölümünde Murat, anasınıflı yıl sonu gösterisinde oynanacak olan “Güzel Vatanım” oyunu için asker, hemşire, doktor, anne gibi çeşitli rollerden asker olmayı istemiştir. Gelişme bölümünde babası Murat’a askerlerin uykusuz kalarak nöbet tuttuklarını, vatanı çok sevdiklerini ve koruduklarını, vatan için canlarını feda edebileceklerini anlatmıştır. Hikâyenin sonuç bölümünde Murat okulda tam bir asker gibi konuşunca asker rolü ona verilmiştir.

Giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinin belirgin olduğu ve resim ile metnin uyumlu olduğu hikâyenin konusu genel olarak çocukların kavrama düzeyine uygundur. Zira vatan sevgisinin herkese sevgi ve saygı duymak, çevreyi koruyup israf etmemek, görevleri en iyi şekilde yerine getirmek olduğu ifade edilmiştir. Ancak askerin vatanı için canını feda etmesi ifadesinde feda etmek kavramı 4-6 yaş grubu çocukların bilişsel gelişimlerine uygun değildir. Deyimlerin anlamlandırılması için bireyin dili soyut düzeyde anlamlandırabilmesi gerekmektedir (Acar, 2020, s. 31). Diğer taraftan bu ifade açıklanırken ölümden bahsedilecektir. Ölüm kavramı da bu yaş grubu çocukların sosyal-duygusal gelişimleri açısından uygun değildir.

Tuğçe Şifa Zorlu tarafından yazılan “Meraklı Şekerler” başlıklı hikâyede dinî bayramların öğretilmesi amaçlanmıştır. Hikâyenin giriş bölümünde Ramazan Bayramı sabahı Ömerlerin evinde bulunan

kâsedeki çeşit çeşit şekerler bayramlarda küslerin barıştığını, herkesin bir araya geldiğini, güzel giyinildiğini, küçüklerin büyükleri ellerinden öptüğünü, büyüklerin de küçükleri gözlerinden öptüğünü birbirlerine anlatmıştır. Hikâyenin gelişme bölümünde Hacı Dede'nin cebinde camiye giden şekerler o günün hem bayram hem de cuma günü olduğunu öğrenmiştir. Hacı Dede cebinden şekerleri çıkarıp torunları Ömer ve Kerem'e verince şekerler çocuklar ile konuşmaya başlamıştır. Ramazan Bayramı dışında Kurban Bayramı olduğunu, cuma günlerinin, Mevlid Kandili ve Kadir Gecesi gibi özel gün ve gecelerin de bayram olduğunu şekerlere anlatan Kerem ve Ömer bu özel gün ve gecelerde insanların birbirini tebrik edip Allah'ı hatırladığını dile getirmiştir. Hikâyenin sonuç bölümünde bu mübarek günlerin tatlı ikramları olduklarını öğrenen şekerler dans ederken hep birlikte bayramın tadını çıkarmışlardır. Giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinin belirgin olduğu ve resim ile metnin uyumlu olduğu hikâyenin konusu 4-6 yaş grubu çocukların kavrama düzeyine uygun olduğu düşünülmektedir.

Son olarak Nilgün Güler tarafından yazılan "Dev Şemsiyeler" başlıklı hikâyenin amacı dinî mekânları tanıtmaktır. Hikâyenin giriş kısmında Osman umreye gitmiştir. İlk olarak Medine'ye giden Osman gezeceği yerler için çok heyecanlanmıştır. Hikâyenin gelişme bölümünde Mescid-i Nebevî'yi, Yeşil Kubbe'yi, Cennet Bahçesi'ni ziyaret etmiş ve zemzem suyundan içmiştir. Güneşten korunmak için açılan dev şemsiyeler, dallardan sarkan hurmalar, farklı dillerde konuşan çocuklar Osman'ın çok hoşuna gitmiştir. Hikâyenin sonuç bölümünde Mekke'ye gitmek üzere yola çıkan Osman Kâbe'nin etrafında dönmek için sabırsızlanmıştır. Yol boyu "Lebbeyk allahümme lebbeyk..." duasını okumuştur. Giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinin belirgin olduğu ve resim ile metnin uyumlu olduğu hikâyenin konusu çocukların kavrama düzeyine uygun gözükmemektedir.

Hikâyeler ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti'ndeki hikâyelerin hepsi bir tema üzerine kurulmuştur. Giriş, gelişme ve sonuç bölümleri çoğunda belirgindir. Genel olarak hikâyelerde sade bir dil kullanılmıştır. Hikâyelerin neredeyse hepsinde ana karakterler hayvanlardan ve çocuklardan oluşmaktadır. Zırh'ın da belirttiği gibi (Zırh, 2023, s. 79) kahramanı çocuk olan hikâyeler, çocuklar tarafından daha çok benimsenmektedir. Resim ve metin uyumu genel olarak sağlanmıştır ve resimlerde canlı ve parlak renkler kullanılmıştır. Hikâyelerin neredeyse hepsi 4-6 yaş grubu çocukların bilişsel, sosyal-duygusal, dilsel, ahlaki, dini gelişim özelliklerine uygun olarak yazılmıştır. Hikâye kitapları Şekil 8'de de görüldüğü üzere bir yüzünde sadece resim, diğer yüzünde resim ve yazı olacak şekilde tasarlanmıştır. Döner levha şeklinde tasarlanan hikâye kitapları sayesinde öğretici hikâyeyi okurken çocuklar rahatça resimleri görebilmektedir. Bu da hem öğreticinin rahatça hikâyeyi okumasına hem de çocukların resimleri daha büyük bir şekilde görmesine olanak sağlamaktadır.

Şekil 9: Hikâyeler ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti'nden Bir Hikâyenin Ön ve Arka Yüzü

(Ön yüz)

(Arka yüz)

(Döner levha)

4. MATERYAL İÇERİKLERİNE DAİR ÖĞRETİCİ GÖRÜŞLERİ

Çalışmanın bu bölümünde 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları öğretim materyallerinin uygulamadaki işlevselliğinin belirlenmesi amacıyla İstanbul'da görevli 15 öğreticiyle gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmelerin analizine yer verilecektir. Öncelikle katılımcıların nerede ve kaç yıl süreyle bu kurslarda çalıştıklarına dair demografik bilgileri belirtilecektir. Daha sonra sırasıyla kazanımlar ve değerlere ait bulgular, etkinliklere dair bulgular, ayet ve hadislerle dair bulgular ve ek materyallere dair bulgular ele alınacaktır.

4.1. Katılımcıların Demografik Bilgileri

Görüşme gerçekleştirilen 15 öğreticinin çalışma süreleri iki grupta sınıflandırılmıştır:

Tablo 4: Katılımcıların Çalışma Süreleri

ÇALIŞMA SÜRESİ	KATILIMCI SAYISI	KATILIMCI KODU
5 Yıl ve Altı	10	Ö1, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö12, Ö14, Ö15
5 Yıl Üstü	5	Ö2, Ö8, Ö9, Ö11, Ö13

Buna göre 15 katılımcıdan onu 2, 3, 4 ve 5 yıldır 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarında öğretici olarak çalışmaktadır. Geri kalan beş öğretici ise 2013 yılından beri yani 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarının açıldığı tarihten itibaren bu kurslarda görev yapmaktadır.

15 öğreticinin İstanbul İli içinde çalıştıkları ilçeler ise şöyledir:

Tablo 5: Katılımcıların Çalışma Yerleri

ÇALIŞMA YERLERİ	KATILIMCI SAYISI	KATILIMCI KODU
Şişli	1	Ö15
Küçükçekmece	1	Ö10
Maltepe	1	Ö2
Ümraniye	2	Ö1, Ö9
Ataşehir	4	Ö6, Ö11, Ö12, Ö14
Üsküdar	6	Ö3, Ö4, Ö5, Ö7, Ö8, Ö13

Buna göre 15 katılımcıdan ikisi Avrupa Yakası'nda görev yapmaktadır. Anadolu Yakası'nda görev yapan 13 katılımcıdan biri Maltepe'de, ikisi Ümraniye'de, dördü Ataşehir'de ve altısı Üsküdar'da görev yapmaktadır.

4.2.Kazanımlar ve Değerlere Dair Bulgular

Öğreticilere 2018 yılında hazırlanan müfredatta yer alan kazanımların 4-6 yaş grubu gelişim özelliklerine uygun olup olmadığı sorulmuştur. Öğreticileri verdikleri cevaplara göre üç kategoriye ayırmak mümkündür:

Tablo 6: Öğreticilerin Kazanımlar Hakkındaki Düşünceleri

Kazanımları Uygun Bulanlar	Ö2, Ö9, Ö15
Kazanımları Genel Olarak Uygun Bulanlar Ancak Revize Edilmesi Gereken Kazanımların Olduğunu Belirtenler	Ö1, Ö3, Ö7, Ö10, Ö11, Ö13, Ö14
Kazanımların Öğretici Elinde Şekillendiğini Belirtenler	Ö5, Ö6, Ö8, Ö12

Kazanımların 4-6 yaş çocukların gelişim özelliklerine uygun olduğunu dile getiren öğretmenler şu yorumlarda bulunmuştur:

Kazanımlar gayet güzel. Hem güzel ifade edilmiş hem de hedeflenen kazanımların çıktısını çocuklarda görebiliyoruz. (Ö2)

Kazanımlar güzel ama kazanımlar için oluşturulmuş etkinlikler kötü olabiliyor yani o etkinlikle o kazanıma ulaşamayabiliyoruz. (Ö9)

Kazanımlara ilk baktığımda “bu nasıl olacak?” diye düşünmüştüm ancak gün sonunda geribildirimleri alabiliyorum. Kazanımları olumlu buluyorum bu anlamda. (Ö15)

Öğreticilerin pek çoğu kazanımlar konusunda sıkıntı yaşadığını ifade etmiştir. Kazanımların dilinin fazla ağır ve yoğun olduğunu ve sadeleştirilmesi gerektiğini ifade eden öğretmenlerden Ö3 “dua etmenin olumlu sonuçlarını fark eder” kazanımı hakkında bunun gerçekleşmesinin zor olduğunu çünkü Allah’tan bir şey isteyen çocuğun bu isteğinin hemen gerçekleşmeyebileceğini ifade etmiştir. Dolayısıyla böyle bir durumda dua etmenin olumlu sonuçlarını fark edememesinin yanı sıra Allah inancında da sıkıntılar yaşayabilmektedir. Aynı şekilde Ö10, “sevgi ve merhametin peygamberimizin sevdiği davranış olduğunu fark eder” gibi kazanımların çocuklar tarafından algılanamayacağını belirterek bu tarz kazanımların daha büyük yaş grubuna uygun olduğunu, kazanımların dilinin sadeleşmesi gerektiğini belirtmiştir. Ö13 ise şöyle bir yorumda bulunmuştur:

43 yaşındayım. Bana bir terimi tanımla deseniz ben kolay kolay tanımlayamam. Bana göre kazanımlar duygu odaklı olmalıydı, “bu sana ne hissettirdi” gibi. Kazanımlar yeterli değil ama niyet iyi, gayret edilmiş özenilmiş.

Farklı örneklerle kazanımların nasıl revize edilebileceğini açıklayan Ö1 ise şunları söylemiştir:

Kazanımlar iyi, hoş, güzel, yapılabilir ama bu kazanımları gerçekleştirmek için içerikte yeterli etkinlik yok. Kazanımlar gerçekleşti ya da gerçekleşmedi tespitinde bulunmak için göstergelerimiz yok. En büyük eksiklik bu bence. Mesela “ailesine karşı sorumluluklarını yerine getirir” kazanımının bir göstergesi olmadığı için ben bunu çocuğun kazanıp kazanmadığını tespit edemiyorum. “Peygamberimi Seviyorum” ünitesinde “Peygamberimizin örnek bir insan olduğunu kavrar” kazanımında kavrar yüklemi yerine bilir yüklemi olsa daha iyi olur. Bilmek ve kavramak arasında fark var. Bilir ve onu örnek alır, onu tanır demek daha doğru olur. “İyilik” ünitesinde “iyiliğin karşılık beklemeden yapılması gereken bir davranış olduğunu bilir” kazanımı üzerinde de tartışabiliriz. Çocuk zaten iyilik yaptığında karşılık beklemeden yapıyor. Ben iyilik yapayım o da bana iyilik yapsın şeklinde bir düşüncesi yok zaten çocuğun. “Doğruluk ve Dürüstlük” ünitesinde “ailesine her zaman dürüst davranır” kazanımında “her zaman” ifadesi çok kesin bir ifade. Kazanımların 4-6 yaş aralığına genellenmemesi gerekiyor. Özellikle 4 yaş grubu kazanımlarının ayrı olması gerekiyor.

Kazanımların öğretmenler elinde şekillendiğini ifade eden öğretmenlerden Ö8 şu yorumda bulunmuştur:

Bir etkinliği işlerken çocuk boş boş bakıyorsa etkinliği basitleştirip daha eğlenceli hale getiriyoruz. Böylece kazanım etkili olmuş oluyor. Dolayısıyla bir kazanım hocaların elinde etkili oluyor ya da olmuyor.

Öğreticilere müfredatta yer alan değerlerin 4-6 yaşa uygun olup olmadığı, müfredata eklenmesini ya da müfredattan çıkarılmasını istedikleri bir değer olup olmadığı sorulmuştur. Öğreticilerin beş tanesi (Ö1, Ö2, Ö6, Ö8, Ö10) değerleri yeterli bulurken on öğretici (Ö3, Ö4, Ö5, Ö7, Ö9, Ö11, Ö12, Ö14, Ö15) değerlere ekleme ya da çıkarma yapılmasını tavsiye etmiştir. Değerleri yeterli bulan öğretmenlerden Ö2 bunu şöyle ifade etmiştir:

Değerler fazlasıyla yeterli. Hatta ilk dönem bazı değerleri işlemek için süre yetmiyor bile.

Pek çok öğretici ise değerlerde revize yapılmasını istemektedir. Bu öğretmenleri ve müfredata ilave edilmesi istenen değerler ile müfredattan çıkarılması istenen değerleri gösteren tablo aşağıda verilmiştir:

Tablo 7: Öğreticilerin Müfredata Eklenmesini ve Müfredattan Çıkarılmasını İstediği Değerler

Müfredattan Çıkarılması İstenen Değerler		Müfredata Eklenmesi İstenen Değerler	
Adalet	Ö3, Ö4, Ö12, Ö14, Ö15	Empati	Ö7, Ö9, Ö11
Sabır	Ö12	Hoşgörü	Ö5, Ö11
Doğruluk ve Dürüstlük	Ö3, Ö12	İş birliği	Ö11
		Alçakgönüllülük	Ö11
		Çalışkanlık	Ö9
		Cesaret	Ö5
		Özgüven	Ö5
		Mahremiyet	Ö5
		Diğergamlık	Ö7

Öğreticilerle yapılan görüşmeler sonucunda en çok adalet konusunda sıkıntı yaşandığı belirlenmiştir. 4-6 yaş grubu için çok soyut kaldığını düşünen öğretmenler adalet değerinin müfredattan çıkarılmasını istemektedir. Bunun nedeni olarak Ö12 adalet konusunun 4-6 yaş grubu çocukların gelişim özelliklerine uygun olmadığını, müfredatta adaletin eşitlik üzerinden anlatıldığını ancak eşitlik ile adaletin aynı şey olmadığını ifade etmektedir. Önceki bölümde bahsedilen “Haksız Hakkı” drama etkinliğini buna örnek göstermiştir. Aynı öğretici bir başka örnek olarak “Eldiven Örneği” etkinliğini dile getirmiştir. Bu etkinlikte öğretici kendi eline uygun eldiveni giyip gösterdikten sonra çocukların da aynı eldiveni giymesini istemekte ve aradaki farkı görmelerini amaçlamaktadır. Daha sonra bir ip yardımıyla eldivenin tüm parmaklarını eşit boyda olacak şekilde bağlayıp da eline tekrar geçirince oluşacak uyumsuzluğu göstermektedir (*4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Öğretici Kitabı 1*, 2019, ss. 360, 361). Adaleti, ihtiyacı olana ihtiyacının verilmesi şeklinde tanımlayan Ö12, bu etkinliği çocuklara eldiven örneği üzerinden değil de çorapların ayaklar yerine ellere giydirildiğinde ayakların üşüyeceği örneği üzerinden anlattığını ifade etmiştir. Ö14 adalet değerinin ilkökul düzeyinde olduğunu belirtmiştir. Ö4 özellikle 4 yaş grubu çocuklarına adalet konusunu işlemeyi sakıncalı gördüğünü dile getirmiştir. Ö3 ise bu konudaki düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir:

Adalet konusunu neredeyse hiç işlemedim. Çocuklar soyut evrede olmadığı için adaleti ancak haksızlık olarak anlatabilirim.

Uzun'un çalışmasında adalet değerinin gözden geçirilmesi gerektiği belirtilmiştir (Uzun, 2022, s. 99). Gürmeşe'nin çalışmasında da adalet değerinin 4 yaş grubu çocukları için uygun olmadığı ifade edilmiştir (Gürmeşe, 2022, s. 51).

Bir başka sıkıntı yaşanan konu ise doğruluk ve dürüstlük değeridir. Ö12 bu konuda şunları dile getirmiştir:

Doğruluk ünitesini ister istemez yalanla anlatmak yani olumsuz bir örnekle anlatmak durumundayız. Biz doğruluğu “bir şeyi değiştirmeden söylemektir” şeklinde anlattık.

Sabır değerinin de müfredattan çıkarılması gerektiğini belirten ve çocuklar için bir dakika bir şeye tahammül etmenin de çok büyük sabır olduğunu dile getiren aynı öğretici, çocukların sabır anlayışının gerçek sabır anlayışına uymadığını ifade etmiştir.

Öğreticilerden Ö3 ise bu konudaki düşüncesini şöyle dile getirmiştir:

Psikologlar 5 yaşına kadar çocukların söyledikleri yalan değildir diyor. Yalanla doğrunun farkını anlamayan çocuğa da doğruluk ve dürüstlük anlatmak bana doğru gelmiyor.

Yine aynı öğretici “Allah’ı Seviyorum” ünitesini işlerken de sıkıntı yaşadığını çünkü henüz hazırbulunuşluğu olmayan çocuğa “Allah bizi duyuyor, Allah bizi görüyor” demenin uygun olmadığını ifade etmiştir. Uzmanların da çocuklar bu konularda soru sorarsa onlara kısa ve tatmin edici cevapların verilmesini önerdiğini belirtmiştir. Bunların dışında Ö5 ise dua, şükür ve özür dileme değerlerinin tek bir üniteye toplanmayıp etkinliklerin sene içine yayılması gerektiğini söylemiştir.

4.3. Etkinliklere Dair Bulgular

Öğreticilere materyallerde yer alan etkinlikleri nasıl uyguladıkları, hangi etkinliklerden verim alıp almadıkları sorulmuştur. Verilen cevaplar ilgili başlıklar altında ele alınacaktır.

4.3.1. Türkçe Etkinliklerine Dair Bulgular

Türkçe etkinlikleri kapsamında öğretmenler, hikâye ve şiirlerin kullanımına dair yorumda bulunmuşlardır. Öğreticilere verim aldıkları ve almadıkları etkinlikler sorulduğunda bazı öğretmenler bu etkinlikler kapsamında hikâye etkinliklerini dile getirmişlerdir.

“Penguenin Sabrı Hikâyesi” en çok tercih edilen etkinliklerden biridir (Ö1, Ö3, Ö5). Bu etkinlikte anne avlanmaya gidince sabırla dört ay yumurtayı koruyan baba imparator pengüenden bahsedilmektedir. Bu hikâye okunduktan sonra çocuklara içi az suyla doldurulmuş balonlar verilerek baba penguen gibi davranmaları istenmektedir (4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursları Öğretici Kitabı 1, 2019, s. 284). “Peygamberimiz ve Karıncalar Hikâyesi” de yine en çok tercih edilen etkinliklerdendir (Ö1, Ö2, Ö11). Bu etkinlikte Hz. Peygamber’in arkadaşlarıyla yolculuk yaparken bir yerde dinlendikleri, burada ateş yakıldığı ve Hz. Peygamber’in çok telaşlandığı çünkü ateş yakınında fark edilmeyen karınca yuvasının zarar görebileceğinden endişelendiği anlatılmaktadır (4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursları Öğretici Kitabı 1, 2019, s. 118). Bu etkinliği kullanan Ö1, bu ve kullandığı bir diğer etkinlik hakkında şunları dile getirmiştir:

Mutlaka yaptığımız “Peygamberimiz ve Karıncalar” etkinliği var onu çok severek yapıyoruz. Yapmayan öğrenci varsa dönüp onlara da yaptırıyorum. Hem hayvan sevgisi hem merhameti konu aldığı için seviyoruz. Arkasından kes yaptırıyor etkinliğiyle hikâye desteklenmiş de oluyor

onu mutlaka yapıyoruz. “Kırılan Çiçek Hikâyesi” etkinliği boyama sayfasıyla desteklendiği için çocuklar bunu daha iyi hissedebiliyor ve empati kurabiliyorlar.

Hikâyelerle ilgili olarak aynı hikâyeyi kullanan ve kullanmayan öğretmenler olduğu tespit edilmiştir. Örneğin “Hz. Eyyüp’ün Sabrı” başlıklı hikâyeyi Ö5 kullandığını belirtirken kullanmayan Ö12 şunları söylemiştir:

“Hz. Eyyüb’ün Sabrı”nı hiç anlatmadım. Bir peygamberin bu kadar çileli hayatı olması biraz düşündürücü.

Aynı şekilde “Allah Her Şeyi Görür Hikâyesi”ni Ö5 kullanırken Ö1 kullanmadığını şu şekilde belirtmiştir:

“Allah Her Şeyi Görür Hikâyesi” etkinliği bana çok ağır geliyor. Bu hikâyede çocuk yapmaması gereken bir şey yapıyor, kendi çikolatasını yediği halde kardeşinin çikolatasını da yemek istiyor. Sonra bunu düşündüğüne pişman oluyor. “Allah’ım böyle hoş olmayan bir şeyi yapmak istediğim için senden özür diliyorum. Bir daha asla böyle bir şey yapmayacağıma dair sana söz veriyorum.” diyor. Bu çok ağır bir ifade o yaş grubu için o yüzden bu hikâyeyi kesinlikle okumuyorum. “Öğretmenin Adaleti Hikâyesi”ni kullanmıyorum. Öğretmen öğrencilere ödev veriyor. Bu ödevi yapanları parka çıkaracağını söylüyor. Şartlı sunum var, koşul var o yüzden doğru bir mesaj olmamış. Tamam öğretmen adaletli davranıyor, yapmayanları parka çıkarmıyor ama bu şekilde anlatılmamalıydı.

Dayan da çalışmasında “Öğretmenin Adaleti” başlıklı hikâyenin çocukların gelişimlerine uygun olmadığını dile getirmiş, oyundan mahrum bırakılan çocuğun bunun adaletin gereği olduğunu anlayamayacağını belirtmiştir (Dayan, 2022, s. 102).

“Sorumluluk” ünitesinde yer alan “Musa’nın Domatesleri Hikâyesi”nde annesi domates fidesi olarak Musa’nın domates yetiştirmesine yardımcı olmaktadır (4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursları Öğretici Kitabı 1, 2019, ss. 219, 220). Bu etkinliği kullanan Ö12 şunları söylemiştir:

Biz bunu fasulyeye çeviriyoruz çünkü domates hemen büyüyen bir şey değil. Oysa fasulye hemen çimleniyor.

Türkçe etkinlikleri kapsamında materyallerde sıklıkla kullanılan, bazılarının ezberletilmesi bazılarının da melodileştirilmesi istenen şiirlerin melodili şekilde nasıl uygulandığı ve eğer uygulanamıyorsa bunun sebebi hakkında ne düşündükleri de öğretmenlere sorulmuştur. Şiir etkinliklerinin melodili kullanımına ilişkin cevaplar Tablo8 ‘de görüldüğü gibidir:

Tablo 8: Şiir Etkinliklerini Melodili Kullanabilen ve Kullanamayan Öğreticiler

Şiir Etkinliklerini Melodili Kullanabilen Öğreticiler	Ö4, Ö5, Ö6, Ö9, Ö10, Ö12
Şiir Etkinliklerini Melodili Kullanamayan Öğreticiler	Ö1, Ö2, Ö3, Ö7, Ö8, Ö11, Ö13, Ö14, Ö15

Buna göre öğretmenlerin genelinde şiirleri melodileştirmede sorun yaşadığı belirlenmiştir. Müzik yeteneği olmayan öğretmenler birkaç şiire ritim uydurabildiğini ancak hepsine uygun melodi bulamadığını ifade

etmiştir. Ö1 ve Ö7 şiirlere uygun ritim bulamamalarının yanı sıra bazı şiirlerin kafiyesiz olduğunu dolayısıyla da bunlara ritim uydurmanın zor olduğundan bahsetmiştir. Ö1 şunları ifade etmiştir:

Şiirleri melodileştirmek çok zor. Bir şiirde bir tını yakaladınız ama diğer şiirde farklı bir melodi bulmak zor. Bazı şiirler çok kafiyesiz de aynı zamanda. Akılda kalıcı değil. Onu çocukların anlayabileceği ritme sokamıyorsunuz. Siz keyif almayınca çocuk da almıyor. Uyguladığım şiir bir iki belki vardır ama genelde yapmıyorum. Yapılmak istenen güzel ama şiirler çok uzun ve çok da ritmik değil o yüzden kullanmak zor.

Müzik yeteneği olduğu ve şiirleri rahatça melodileştirebildiği halde bu uygulamanın her öğretici tarafından uygulanmasının zor olduğunu belirten Ö4, Ö8, Ö10 ve Ö13 şiirlerin melodileştirilmesi işinin öğreticiye bırakılmaması, işin uzmanlarından yardım alınarak Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından hazırlanılması ve öğreticilere sunulması gerektiğini dile getirmişlerdir:

Ritimim çok iyi, şiirleri melodili şekilde söyleyebiliyorum. Bu öğretmenle alakalı, müzik kulağı yoksa ritim tutturamıyorsa yapamaz. (Ö4)

Şiir söz sanatıdır. Uyak, denge, ahenk ararsın. Söz tekrarı olur, ezberi kolaylaştırmak gerekir. Mesela adalet kavramını öğretiyorsan sadece adalet kavramı yabancı olmalı orda çocuk için ama kitaptaki şiirlerde adaletin yanında hak, hakkaniyet vs. giriyor. O şiirler o değeri veremiyor. Şiir ve tekerlemelerde sıkıntı var. (Ö8)

Müzik yeteneğim var dolayısıyla şiirlerin çoğunu besteledim ama bunu her öğreticinin yapabileceğini, uygulayabileceğini düşünmüyorum. Diyanet bunları ritimleştirerek sunsa daha etkili olur. (Ö10)

Kitabın muhakkak seslendirilmesi ve online platforma taşınması gerektiğini düşünüyorum. (Ö13)

Kitabın seslendirilmesi gerektiğini Genç de çalışmasında dile getirmiş ve ülke çapında birliktelik arz etmesi için şiirlerin başkanlık tarafından bestelenmesi gerektiğini bildirmiştir (Genç, 2019, s. 520).

Şiirleri ritimle kullanan öğreticilerden Ö6 bu şekilde kalıcılığın yüksek olduğunu, Ö5 ise ritim olmadan ezberletmenin zor olduğunu ifade etmiştir. Ö9 ve Ö12 ise uzun değil tek dörtlükten oluşan şiirleri kullandığını belirtmiştir. Ö12'nin cevabı şöyledir:

Şiirleri de ritmik değil düz şiir olarak çalışıyorum ama bazıları uzun. Ben sadece tek dörtlük veriyorum. (Ö12)

Şiirleri tercih etmediğini ifade eden Ö11 şiirlerin sıkıcı olduğunu belirtirken Ö2, Ö3 ve Ö7 ise şiir etkinlikleri hakkında şunları dile getirmiştir:

Anonim olmayan veya çok bilinmeyen herhalde ekipteki kişilerin yazdığı şiir ve şarkıların hiç öğretici olduğunu düşünmüyorum. Bazılarını yaptırmıyorum çünkü onlara uygun melodi bulmamız da bireysel çaba ve vakit kaybı bizim için. Bazen uyuyor bazen uymuyor. Mesela bazı şiir etkinliklerinde “bu şiiri çocuklarımıza okutalım, ezberletelim, birkaç kez söyletelim” gibi ifadeler var. Bu etkinlikler çocukların pek hoşuna gitmiyor. İllaki melodi istiyorlar. Öyle olduğunda da bazen melodilerimiz tutuyor bazen tutmuyor. (Ö2)

Şimdiye kadar sanırım bir şiire melodi uygulayabildim. Öğreticinin yeteneği yoksa nasıl uydursun çok fazla şiir var. (Ö3)

Şiirlerin çok gerekli olduğunu düşünmüyorum. Şiirler kafiye uyak açısından daha güzel yazılabilirdi. Bazen müziğe bile uyduramıyoruz dolayısıyla işlemediğimiz şiirler oluyor. Şiirlerin büyük biri tarafından yazıldığı çok belli çocuk seviyesine inilmiyor. (Ö7)

4.3.2. Sanat Etkinliklerine Dair Bulgular

Öğreticilere verim aldıkları etkinlikler sorulduğunda bazı öğretmenler sanat etkinlikleri kapsamında yorumda bulunmuşlardır. Örneğin Ö1, “Allah’ın Vedud İsmi” etkinliğini çocukların hiç unutmadığını dolayısıyla bu etkinliği severek yaptığını dile getirmiştir. Bu etkinlikte kırmızı kartona çizilen kalp şeklinin öğrenciler tarafından kesilmesi istenmekte, ortasına Allah yazılan kalbin kenarlarının pullarla süslenmesi istenmektedir. Kalbin üzerine delik açılıp ip geçirilmesi ve bir kolye yapılması istenmektedir (4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursları Öğretici Kitabı 1, 2019, s. 114).

Ö3, Ö5 ve Ö15 ise “Şeker Kolyesi” etkinliğinden verim aldıklarını dile getirmiştir. Bahsedilen bu etkinlikte öğretici iplerin ucuna ambalajlı şekerleri tutturarak öğrenciler adedince kolyeler yapmakta ve belirli bir süre bekledikten sonra öğrencilerin şekerleri yemesine izin vermektedir (4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursları Öğretici Kitabı 1, 2019, s. 267).

4.3.3. Drama Etkinliklerine Dair Bulgular

4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursları eğitim materyalleri incelenirken drama etkinliklerinin uygulanış biçimleri merak edilmiştir. Öğreticilere drama etkinliklerini aktif bir şekilde kullanıp kullanmadığı, kullanıyorsa ne şekilde uyguladığı, kullanamıyorsa bunun sebebi sorulmuştur. Gelen cevaplar doğrultusunda Ö1 ve Ö2 dışındaki öğretmenlerin drama etkinliklerini uyguladıkları anlaşılmıştır. Dramayı kullanmayan öğretmenler ise kullanmama sebebi olarak şunları dile getirmiştir:

Dramaların çoğunu yapmıyorum çünkü aslında kitaptaki drama başlığı altındaki etkinlikler gerçekten drama mı? Yoksa tiyatro mu? Dramada daha çok o duyguyu hissetmesini sağlamamız gerekiyor ama kitaptaki drama etkinlikleri daha çok role bürünmek, “sen bunu yapacaksın sen şunu yapacaksın” şeklinde. (Ö1)

Çoğu kursumuzda tek sınıf var ve drama yapacak alan yeterli değil. (Ö2)

Gelen cevaplar doğrultusunda genel olarak dramaların kullanıldığı ancak kitaba birebir bağlı kalınmadığı belirlenmiştir. Örneğin Ö8 kurslarda kullanılan kitapların öğreticiye kılavuz olarak hazırlandığını, etkinliklerin öğretmenlerin elinde şekillendiğini, dramaların kitapta yazıldığı gibi harfi harfine uygulandığında çok sıkıcı olacağını ve sınıf yönetiminin zor olacağını belirtmiştir. Ö13 de bu noktaya vurgu yaparak bir önceki bölümde açıklanan “Otobüs Draması” etkinliğinin öğretmenin yetkinliği devreye girmezse fazla didaktik olduğunu belirtmiştir.

Dramaların çoğunun 6 yaşa daha uygun olduğunu düşünen öğretmenler bu yaş grubunun replikleri akıllarında tutabildiğini ancak daha küçük çocuklarla drama uygulamasında replikleri çocukların arkasına geçip tekrar ettiklerini belirtmiştir. Örneğin Ö10 hikâyeleri drama metnine çevirdiğini, önce hikâyeyi okuyup ardından rolleri dağıttığını ve canlandırma yaptırdığını ifade etmiştir. Ö13 ise “Sevgi

ve Merhamet” ünitesinde ele alınan ve Hz. Peygamber’in insanlara ve hayvanlara iyi davrandığını kuşlar üzerinden anlatan “Bilge Kuş Draması” başlıklı kukla etkinliğinin (4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursları Öğretici Kitabı 1, 2019, s. 79) önce hikâyesini çocuklara okuduğunu ve kuklalarla canlandırıldığını ardından her bir kuklayı bir çocuğa verip onların canlandırmasını istediğini belirtmiştir. Bu şekilde dramaları çeşitli etkinliklerle birleştiren öğretmenler drama etkinliklerini mutlaka yaptıklarını çünkü yaparak yaşayarak öğrenme metoduyla kazanımların daha kolay elde edildiğini ifade etmişlerdir. Drama etkinliklerini kullanma konusunda öğretmenlerin bazılarının düşünceleri şu şekildedir:

Dramaları çok profesyonel şekilde yaptığımı düşünmüyorum. Kitaptaki yönergeyi takip ediyorum. Bizim yaptığımız rol oynama oluyor. Replikleri ben veriyorum. Profesyonel olmuyor ama çocuklar seviyorlar. 6 yaş çocuğu replikleri akıllarında tutabiliyor ama daha küçük gruplar bunu başaramıyor. Arkalarına geçip replikleri söylüyorum, onlar tekrar ediyorlar. (Ö3)

Dramayı kullanıyoruz ama kitaptaki gibi işlemiyorum. Çocukların durumuna göre kendim de bir şeyler ekleyebiliyorum. (Ö5)

Dramayı kullanıyorum çünkü çocuklar da yaparak yaşayarak öğreniyorlar. Mesela “Ensar ve Muhacir” hikâyesini ben dramaya çevirdim. Dramanın çocuklar ve bizim için verimli olduğunu düşünüyorum. (Ö6)

Dramalarda öğretmenin çocuğu yönlendirmesini doğru bulmuyorum. Öğretmenin role girip çocuğun içindekini çıkarması önemli. Çocuk kendini keşfetmeli. (Ö9)

En çok tercih edilen drama etkinliği “Otobüs Draması”dır (Ö1, Ö3, Ö5, Ö6, Ö13, Ö15). Tercih edilen bir başka etkinlik de “Namaza Saygı Draması”dır (Ö3, Ö6, Ö10). Bu etkinlikte öncelikle namazın nasıl kılındığı gösterilmekte, ek görseller tahtaya asılarak namazın kılınışı gösterilmekte ve daha sonra görseller karıştırılarak doğru sıralamanın yapılması istenmektedir. Ezanın namaz için bir davet olduğu dolayısıyla namaz kılınırken, ezan ve Kur’an okunurken saygılı davranılması gerektiği öğretilmektedir. Son olarak bir grup öğrenci namaz kılıyormuş gibi, bir grup öğrenci de saygılı oluyormuş gibi davranarak drama yapılmaktadır (4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursları Öğretici Kitabı 1, 2019, s. 132). Ö10 bu etkinlik hakkında şunları dile getirmiştir:

“Namaza Saygı Draması” etkinliğiyle cinsiyet ayrımını çok rahat öğretebiliyoruz. Çünkü namazda her hareket cinsiyete göre farklılık gösteriyor.

Tercih edilen bir başka etkinlik “Lezzetli Ekmek Draması”dır (Ö4, Ö14). Verdiği nimetler için Allah’a teşekkür etmek gerektiğine değinilen etkinlikte bir ekmeğin buğday tarlasından un fabrikasına, fırından bakkal ve marketlere son olarak evlere geliş süreci anlatılmaktadır (4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursları Öğretici Kitabı 1, 2019, s. 61,62).

Yine tercih edilen bir başka etkinlik “Kelebek Draması”dır (Ö4, Ö12, Ö14). Bu etkinlikte kozadaki kelebek rolünde bir öğrenciyi arkadaşları tuvalet kağıdıyla sarmaktadır. Daha sonra kozadan çıkmaya çalışan arkadaşlarına yardım eden bu öğrenciler kelebeğin uçamadığını görünce kelebeğin kanatlarının güçlenmesi için kozada belirli süre kalması gerektiğini öğrenmektedir. Buradan hareketle her şeyin bir düzen içinde olduğunu, meyvelerin yaz mevsiminde olduğunu ve eğer kışın olsaydı soğuktan donacağını dolayısıyla insanları düşünen Allah’ın sevilmesi gerektiği öğretilmektedir (4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursları Öğretici Kitabı 1, 2019, s. 111).

Bazı etkinlikleri tercih eden kadar etmeyen öğretmenlerin de bulunduğu görülmektedir. Örneğin Ö4, Ö11, Ö13 ve Ö15'in "Haksız Hakkı Draması"nı kullandıkları ancak Ö14'ün bu etkinliği kullanmadığı belirlenmiştir. Aynı şekilde Ö5 ve Ö13 "Bilge Kuş Draması" etkinliğini kullandıklarını belirtirken Ö1 bu etkinliği kullanmama nedenini şu şekilde açıklamıştır:

"Bilge Kuş Draması"nı yapmıyorum çünkü orada bazı ifadeler hoşuma gitmiyor. Mesela "Peygamber Efendimiz gelmeden önce insanlar bizim yuvalarımızı bozup, yavrularımızı öldürüyorlardı." ifadesi var. Bu ifade hoş değil.

4.3.4. Müzik Etkinliklerine Dair Bulgular

Öğreticilerin müzik etkinlikleri hakkında da görüşlerine başvurulmuştur. Korkmaz'ın (Korkmaz, 2019, s. 74) ve İsaoglu'nun (İsaoglu, 2023, s. 26) da belirttiği gibi 2019-2020 Eğitim-Öğretim Yılı Kur'an Kursları Uygulama Esasları'nda Başkanlık tarafından eğitim faaliyetlerinde kullanılmak üzere dini içerikli şarkıların hazırlandığı, bu şarkılara bir link üzerinden⁷ ulaşılabileceği belirtilmektedir (Diyanet İşleri Başkanlığı Hukuk Müşavirliği, 2019, s. 7). Bu minvalde görüşme gerçekleştirilen öğretmenlere bu siteyi kullanıp kullanmadıkları sorulmuştur. Öğreticilerden altısı (Ö1, Ö3, Ö5, Ö6, Ö8 ve Ö10) bu sitedeki şarkıların hepsini ya da bazılarını kullandıklarını belirtirken geri kalanlar bu siteyi kullanmadıklarını belirtmişlerdir. Ö2 ve Ö7 kullanamama sebebi olarak kurslarda internet, bilgisayar gibi imkânlarının olmadığını belirtirken diğer öğretmenler artık buna gerek kalmadığını çünkü Diyanet Çocuk Youtube kanalının açıldığını ve burada çeşitli şarkılarla birlikte müfredatta işlenen değerlere uygun olarak "Patili ve Dostları" başlığı altında şarkıların bulunduğunu ifade etmişlerdir.

Bu sitedeki şarkılardan bazılarını kullanan öğretmenlerin en çok "Dinim İslam" (Ö1, Ö3, Ö6, Ö10), "Camiyi Seviyorum" (Ö1, Ö3, Ö6) ve "Birsin Allah'ım" (Ö1, Ö5, Ö10) şarkılarını derslerde kullandığı belirlenmiştir.

"Bir Gül Aldım" şarkısını kullanan olduğu kadar (Ö3, Ö10) kullanmayan öğretmenlerin (Ö1, Ö6) de olduğu anlaşılmıştır. Bu şarkıyı Ö1 kullanmama nedeni olarak şunları dile getirmiştir:

Bir gül aldım elime Muhammed diye kokladım ilahisi var. Bu ilahide "Mekke Mekke karanlık" şeklinde bir ifade var. Aslında Peygamberin gelmesiyle aydınlandığı ifade etmeye çalışılıyor ama odak noktası "Mekke Mekke karanlık" sözleri olmuş oluyor. Çocuklara dinlettim mesela o gün çocuklar "Mekke Mekke karanlık" demeye başladı. Bunu kullanan çok arkadaş var. İçeriği genel olarak güzel gibi gözükse de bu ifadelere takılıyor çocuklar.

Uzun'un çalışmasında bir öğretici de aynı ifadelerden dolayı bahsi geçen şarkının çocuklara uygun olmadığını dile getirmiştir (Uzun, 2022, s. 113). Ö6 da yine aynı sebeple bu şarkıyı kullanmadığını ifade etmiştir. Bu öğretici "Cennet Nerede" isimli şarkıyı kullanmama nedenine dair de şunları söylemiştir:

"Cennet Nerede" şarkısı da sıkıntılı çünkü çocuklara cenneti çok anlatmıyorum soyut bir kavram olduğu için. Bu kavramı biraz daha ilerde vermek gerekir.

⁷ Uygulama Esasları'nda şarkılar için <http://kurs.diyanet.gov.tr/multimedya/2/sarkilar.html> adresi verilmiştir. Ancak bu link şu an çalışmamaktadır. Bunun yerine aynı içerikler <https://kurs.diyanet.gov.tr/multimedya/muzik-kutusu.html#muzik> adresinde yer almaktadır.

Ö1 de aynı sebeplerle bu şarkıyı kullanmadığını, Ö10 ise bu şarkıyı özellikle 4 yaşındaki çocuklara dinletmediğini belirtmiştir.

4.3.5. Oyun Etkinliklerine Dair Bulgular

Öğreticilere verim aldıkları ve almadıkları etkinlikler sorulduğunda bazı öğretmenler bu etkinliklere dair yorumda bulunmuşlardır. Buna göre “Mikrop Avı Oyunu” etkinliği (Ö1, Ö13) ve “Güller Çiçek Açtı Oyunu” etkinliği (Ö3, Ö12) tercih edilen etkinlikler arasındadır. “Mikrop Avı Oyunu” etkinliğinde öğrencilerden üç kişiye su, sabun ve mikrop resimleri yapıştırılmaktadır. Mikrop olan çocuk arkadaşlarını kovalamakta ve dokunduğu arkadaşını donmaktadır. Bu kişi aynı zamanda su ve sabun olan arkadaşlarından kaçmaktadır. Su ve sabun olan çocuklar ise donanların yanına gelip “Allah temizlenenleri sever” diyerek onları kurtarmaktadır (4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursları Öğretici Kitabı 1, 2019, s. 197). Bu etkinlik hakkında Ö1 şunları dile getirmiştir:

“Mikrop Avı Oyunu” etkinliğinde çocukların boynuna mikrop, su ve sabun resimlerini asıyoruz. Verilmek istenen mesaj oyunla somut hale geldiği için çocuklar daha fazla eğleniyorlar.

“Merhamet Keşfine Çıkıyoruz” etkinliğini kullanan ve kullanmayan öğretmenler bulunmaktadır. Öğreticilerden Ö3 bu etkinliği kullandığını belirtirken Ö15 bu etkinliği kullanmama nedeninin, etkinliğin çocukların dikkatini çekmemesi olduğunu ifade etmiştir.

4.3.6. Fen Etkinliklerine Dair Bulgular

Öğreticilere verim alınan ve alınmayan etkinlikler sorulduğunda bazı öğretmenler fen etkinliklerine dair yorumda bulunmuşlardır. Buna göre “Sevgi Kurabiyeleri”, “Turşu Kurma” ve “Görmeden İnanırım Sana” etkinliklerini kullanan ve kullanmayan öğretmenler bulunmaktadır. “Sevgi Kurabiyeleri” etkinliğinde öğretici öğrencilerle beraber hamur yoğurmakta ve ikiye bölüp bir kısmını güzel sözler ve dualarla şekillendirirken diğer kısmını olumsuz bir tavırla kötü sözler söyleyerek özensizce şekillendirmektedir. Etkinlik sonunda pişen kurabiyelerden sevgiyle yapılanların daha güzel olduğu ve bu şekilde yapılan her işin güzel sonuçlanacağı vurgulanmaktadır (4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursları Öğretici Kitabı 1, 2019, s. 104). Ö5, Ö10 ve Ö13 bu etkinliği kullandıklarını belirtirken kullanmayan Ö1 şunları dile getirmiştir:

Bu etkinliğin açıkçası çok doğruyu ifade ettiğini düşünmüyorum. Sevgiyle yapılan kurabiyelerin şekli güzel oluyor, kötü söz söyleyerek yapılan kurabiyelerin şekli bozuk oluyor ancak kötü söz söylemekle kurabiyelerin kötü şekilde olması arasında bir bağ yok. Bunun yerine mesela pirinç etkinliği yapılabilir. İki kutu suyun içine pirinçler koyulur. Birine güzel şeyler söylenir, pirinçler güzel kalır. Diğerine kötü sözler söylenir, pirinçler bozulmaya başlar. Burada gözle görülür bir şey var, bu gerçekçi. “Sevgi Kurabiyeleri”ne bunu uyarlamaya çalışmışlar ama çok da gerçekçi değil.

Ö2 ise aynı etkinlik hakkındaki düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir:

Bu etkinliği yapamıyoruz çünkü kursta fırın, hazırda personel, tepsi yok.

Nitekim Sarı da çalışmasında her kursun aynı fizikî imkânlarla sahip olmadığını dolayısıyla etkinliklerin her kursta aynı şekilde uygulanmadığını belirtmiştir (Sarı, 2019, s. 118).

“Turşu Kurma Etkinliği”nde öğretici ve öğrenciler birlikte sebzeleri yıkayıp bidonlara doldurduktan sonra tuz ve su ekleyerek turşu kurmaktadırlar (4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Öğretici Kitabı 1, 2019, s. 279). Bu etkinliğin amacı lezzetli turşular yemek için sabredilmesi gerektiğinin öğretilmesidir. Ö5, Ö7 ve Ö10 bu etkinliği kullandıklarını belirtirken kullanmayan Ö15 de bu konu hakkında şunları ifade etmiştir:

Çocuklar turşunun tadından kesinlikle hoşlanmıyorlar. Dolayısıyla sabırla bekledikleri bir şey olmuş olmuyor.

“Görmeden İnandım Sana” etkinliği; tadının alınmasına rağmen çaya katılan şekerin gözükmemesi, kokusu algılanmasına rağmen sıkılan parfümün gözükmemesi gibi etkinliklerle görünmemesine rağmen Allah'ın var olduğunu kanıtlamayı amaçlamaktadır (4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Öğretici Kitabı 1, 2019, s. 73). Ö6 bu etkinliği kullandığını belirtirken kullanmayan Ö12 bu etkinlik hakkında şunları ifade etmiştir:

“Görmedim İnandım Sana” etkinliğini gereksiz buluyorum. Çocuk Allah'ın görülmediğini sorgulamıyor zaten. Ben bir daha şekeri eritiyorum, parfüm sıkıyorum. Çocuğun aklını karıştırmaya gerek olmadığını düşünüyorum.

4.3.7. Okul Dışı Öğrenme Etkinliklerine Dair Bulgular

Öğreticilere, materyallerde yer alan “Değer Ağacı” ve “Damlaya Damlaya Göl Olur” başlıklı proje ödevlerinin uygulanıp uygulanmadığı sorulduğunda öğretmenlerin hiçbirinin bu etkinlikleri uygulamadığı anlaşılmıştır. Yöntem olarak güzel düşünülmüş bir etkinlik olduğunu ancak uygulamada çok vakit aldığını ve uygulamanın zor olduğunu çünkü sürekli evde yapılan davranışları takip etmenin imkânsız olduğunu belirten öğretmenlerden Ö3 bu ödevlerin çocukları ikiye bölünmüş, Ö9 ise yalana teşvik ettiğini düşünmektedir. Ö3 bu konuda düşüncelerini şöyle dile getirmiştir:

Ben bunu ilk yıl yaptım sadece. Çocukları sanki ikiye bölünmüş gibi geliyor bana. “Evde sabırlı davranış yaptınız mı?” diye sorsam, biri yaptığını söylese, diğerleri de yapmasa bile yaptığını söyler. Bu uygulamanın davranışı pekiştireceğini düşünmüyorum. Evi takip edemeyeceğim için uygulaması zor.

Bu uygulamanın yapılamayışına dair belirtilen bir diğer sebep de bahsedilen değer ağacının işlevsel olmayışındır. Duvara yapıştırılan ağacın çok çabuk deforme olduğunu, yırtılmasını önlemek için kumaştan yapıldığında ise badana yapılırken sıkıntı oluşturduğunu belirten Ö8 ve Ö2 ağacın verimli bir şekilde kullanılması için duvara yapıştırılmaması gerektiğini ifade ederken bazı kursların ağacı marangoza yaptırdıklarını belirtmiştir. Balbay da çalışmasında bu proje ödevinin verimli olmadığı sonucuna varmıştır (Balbay, 2022, s. 121).

“Damlaya Damlaya Göl Olur” proje ödevini kullandığını ifade eden Ö8; kumbara verilen her bir çocuğun damla biriktirdiğini, biriken damlalar karşılığınca toplanan miktarı İdlîb'e gönderdiğini ve çocuklara iyilik kahramanları madalyası taktığını belirtmiştir. Çocuğun duygularının ne kadar harekete geçirildiğine bağlı olarak etkinliklerin veriminin arttığını da söylemiştir.

Proje ödevleri hakkında belirtilen düşüncelerden bazıları şöyledir:

Bunu bir kere yaptım ama 2 konu yaptık zor gitti. Sonra bıraktık. (Ö4)

İkinci döneme geçince devam etmedik. (Ö6)

Sürekliliği olmayan bir etkinlik. Çocukların beklemediği zamanlarda pekiştireç olması için sürpriz zamanda bu uygulamayı kullanıyorum. Her gün bunları yapmam imkânsız. (Ö7)

İlk yıl Değer Ağacı yapmıştık ama ikinci yıl bıraktım. Çocuklara bir şey katmadığını düşünüyorum. Çocuklar için bir çiçeği kesip ağaca yapıştırmaktan ibaret oluyor. Aslında ağaç tamamlanıp da bunun üzerine konuşunca iyi oluyor ama yıl içinde verdiğimiz emek kadar kazanım olmadığını gördüm ve bıraktım. (Ö14)

Hiç kullanamadım. Uğraştım ama olmadı. Bizim 4,5-5 saatimiz var. Bu saatler içinde hem Kur'an-ı Kerim hem ezber hem değerler eğitimi hem anaokulu eğitimi veriyoruz. Oyun saatleri beslenme saatleri derken vakit yetmiyor zaten. Bu projeler hem çok vakit alıyor hem de çocuklara pek bir kazanım sağladığını düşünmüyorum. (Ö15)

4.4.Ayet ve Hadis Öğretimine Dair Bulgular

Materyallerdeki etkinliklerin bazılarında konuyla ilgili ayet ve hadislerle yer verildiği gözlemlenmiştir. Ancak önceki bölümde de belirtildiği gibi materyallerde yer alan bazı ayetlerin 4-6 yaş grubu çocukların bilişsel gelişimlerine uygun olmadığı belirlenmiştir. Dolayısıyla görüşmeler esnasında katılımcılara ayet ve hadislerin öğretimi konusunda ne düşündükleri de sorulmuştur.

Öğreticilerden gelen cevaplar doğrultusunda etkinliklerdeki ayet ve hadislerin hepsinin kullanılmadığı, kısa oldukları ve anlaşılması kolay olduğu için daha çok hadislerin kullanıldığı, ayetlerin de “Allah temizlenenleri sever” gibi kısa ve kolay anlaşılır olanlarının tercih edildiği belirlenmiştir. Örneğin Ö6, “Peygamberimi Seviyorum” ünitesinde yer alan hadisleri çocuklara ezberletebildiğini çünkü kısa ve öz olduklarını ifade ederken Ö7, “Kâinatı Seviyorum” ünitesinde verilen ayetleri çocukların anlamalarının imkânsız olduğunu dile getirerek ayet ve hadislerin çocukların seviyelerine indirilmesi gerektiğini ve bunların içselleştirilmesi için etkinliklerle desteklenmesi gerektiğini belirtmiştir. Çoğu öğretici ayetleri çocukların anlayacağı şekilde dönüştürerek çocuklarda ayetlerle ilgili kulak dolgunluğu olmasını sağlamaya çalıştıklarını belirtmiştir. Örneğin Ö3, ensar ve muhacir kavramları üzerinden yardımlaşmanın anlatıldığı bir etkinlikte Tevbe suresi 100. ayet olan “İyilik yarışında önceliği kazanan muhacirler ve ensar ile onlara güzelce uyanlardan Allah razı olmuştur. Onlar da Allah’tan hoşnutturlar” ayetinin çocuklarının anlamayacağını ifade ederek bunu kullanmadığı ve yerine “Allah yardımlaşmayı sever” diyerek konuyu anlattığını belirtmiştir. Aynı öğretici kullanmadığı ayetlere örnekler vermeye şöyle devam etmiştir:

“... Haydi, hep hayırlara koşun, yarışın!..” (Bakara/ 148) ayetinde hayır soyut bir kavram. “Şüphesiz ki Allah adaleti, iyiliği, yakınlarla bakmayı emreder.” (Nahl/ 90) ayetini hiç kullanmadım. “Kim bir iyilik yaparsa ona on katı verilir.” (En’am/ 160) ayetini çocuk nasıl anlasın? “Doğrusu, Rabbimiz Allah’tır deyip, sonra da dosdoğru gidenlere korku yoktur, onlar üzülmeyeceklerdir.” (Ahkâf/ 13) ayetini çocuk Allah diyen üzülmeyecektir anlayıp “biz de Allah diyoruz ama üzüliyoruz” diyor. “Güneş ve Ay’ın hareketleri bir hesaba göredir.” (Rahmân/ 5) ve “Müslüman, diğer Müslümanların elinden ve dilinden güven içinde olduğu kimsedir.” Bunları kullanmıyorum.

Ö15 ise ayetleri kullanamadığını şöyle belirtmiştir:

Ayetlere hiç girmedim. Hadislerin de kısa, net ve çocukların seviyesine uygun olanlarını verdim “Gülümsemek sadakadır” gibi.

Ö8 ise konu hakkında düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Allah hediyeleşmeyi sever” gibi daha basit ve şerhe ihtiyaç duymayan ayet ve hadisleri kullanıyoruz ancak ilahî metni çocuğun duymasında bir beis görmüyorum. Çocuğun illa içeriği anlaması gerekmiyor, çocuk ayet ve hadisle tanışsın.

Bunların dışında uygun bulmadıkları ayet ve hadisler yerine materyalde yer almayan ancak değerlere uygun başka ayet ve hadisleri kullandıklarını belirten öğretmenler de mevcuttur. Örneğin Ö14 materyallerde yer verilmemesine rağmen “Oruç tut, sıhhat bul” hadisini kullandığını, Ö11 “Namaz dinin direğidir” gibi slogan şeklinde verilmeye müsait olan ayet ve hadisleri tercih ettiğini, hatta bunları oyunlaştırdığını ifade etmişlerdir. Ö4 “İslam sevgi dinidir” hadisini ritimleştirerek öğrettiğini, Ö9 “Veren el alan elden üstündür.” hadisini dramalaştırarak çocuklara öğrettiğini dile getirmiştir. Ö3 ise 18 Mart haftasında “vatan sevgisi imandandır” hadisini parolaya dönüştürerek yemeğe giderken ya da sınıfa girerken bu hadisi tekrar ettirdiğini ifade etmiştir. Öğreticiler, bu şekilde verilen ayet ve hadislerin daha etkili ve kalıcı olduğunu belirtmişlerdir.

4.5.Ek Materyallere Dair Bulgular

Öğreticilere ek materyal kullanıp kullanmadıkları, kullanılıyorsa hangi materyallerin kullanıldığı ve *Hikâyeler ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti*’nin kullanabilme durumu sorulmuştur. Önceki bölümde de ifade edildiği üzere öğretim programında ek materyal olarak öğretmenlerden TDV ve DİB yayınlarına ait okul öncesine yönelik kitapları kullanmaları istenmektedir. Genel olarak öğretmenlerin buna uyduğu anlaşılmıştır. Öğreticilerin kullandıkları ve kullanmadıkları ek materyaller tabloda gösterilmiştir.

Tablo 9: *Hikâyeler ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti*’ni Kullanan ve Kullanmayan Öğreticiler

Hikâyeler ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti’ni Kullanan Öğreticiler	Ö1, Ö2, Ö3, Ö5, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15
Hikâyeler ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti’ni Kullanmayan Öğreticiler	Ö4, Ö6, Ö7, Ö8

Tabloda görüldüğü üzere *Hikâyeler ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti*’ni öğretmenlerin çoğu kullanmaktadır. Bu seti kullanmayan Ö4, Ö6, Ö7 ve Ö8 ise henüz seti inceleme fırsatı bulamadıklarını ifade etmiştir. Seti kullanan öğretmenler hikâyelerin revize edilerek kullanılması gerektiğini belirtmiştir. Öğreticilerin sete dair yorumları şu şekildedir:

Bu seti genel itibarıyla beğeniyorum. En güzel çalışmalardan biri. Sunuş olarak da platformlu sunması dikkat çekiyor ama özellikle 6 yaşa hitap ediyor. 4 ve 5 yaşa hitap etmiyor. Bu yaş grubu çocukların dikkatlerini çekmiyor. Hikâyeler biraz daha sadeleştirilebilir. Süper değil ama var olanların içerisinde güzel. (Ö1)

Hikâyelerin 4-6 yaş grubuna uygun olduğunu düşünmüyorum. Hikâyeler çok uzun ve ayrıntılı. Dolayısıyla çocuklar kopuyorlar hikâyeden. Kısa ve basit hikâyeler olmalıydı. Sayfa sayısı ve ayrıntısı fazla ama görseller büyük olduğu için ve çocuklar görebildikleri için kullanıyoruz. Ben çoğu zaman hikayeleri kısaltarak ya da değiştirerek kullanıyorum. (Ö2)

5 yaşa kullanmıştım. Görseli güzel ama yazı çok fazla. Bir de hareketlilik yok. Anne çocuğuna nasihat veriyormuş gibi. 4 yaş hiç anlamıyor mesela. 4 yaşa kullanılan kitapta her sayfada 2 cümle olmalı. Bu kitaplar çok didaktik. (Ö3)

Hikâyelerin üslubu bir annenin çocuğuna nasihat vermesi gibi. Başka yayınlara ait çocuk kitapları kadar kaliteli değil maalesef çünkü o kitaplarda hikâyenin olağan akışı içinde verilmek istenen değer işleniyor. Bu değeri çocuk kendi buluyor. Ancak bu sette değerler dikte ediliyor halbuki hikâyenin ana fikrini çocuk kendi bulmalı. (Ö5)

İçinden bazı sayfaları atlayarak, seçerek kullanıyoruz. Resimleri gösteriyoruz, resimleri kaliteli. Ama hikâyeler didaktik, 4 yaş grubunda kullanılmıyor. (Ö9)

“Bu resimde ne görüyorsunuz?” diyerek hikâyeyi okumadan yalnızca resimleri göstererek çocukların hayal dünyalarını geliştirmeye çalışıyoruz. (Ö10)

Bu set 4 yaşa çok uygun değil 5-6 yaşa uygun. Resimleri görebilmeleri çok iyi. (Ö11)

Resimler güzel, büyük ama hikâyeler sıkıcı. O kadar uzun anlatmıyorum, sayfayı bir cümleyle özetliyorum. (Ö12)

Bu yaş grubu daha basitleştirilmiş hikâye istiyor, bu hikâyeler daha çok bilgi yüklemeye dayalı. Fakat görseller çok iyi. (Ö14)

Görüldüğü üzere *Hikâyeler ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti*’ni kullanan öğretmenlerin geneli çocukların görselleri rahatça görebilmesini olumlu bulduklarını ancak hikâyelerin sadeleşmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bu söylenenlerin aksine Ö15 set hakkında şu yorumda bulunmuştur:

Çok memnunum. Hikâyeler uzun ve sıkıcı değil, çok akıcı. Her birini kullandım.

Hikâyeler ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti dışında öğretmenlerin kullandıkları ve kullanmadıkları ek materyallere gelince *Kıtır ile Pıtır Hikâye Seti* en çok tercih edilen ek materyaller arasındadır (Ö4, Ö7, Ö8, Ö11, Ö14). Yine *Peygamberimizin Arkadaşları Serisi* de tercih edilenler arasındadır (Ö2, Ö6, Ö14). *Kukla Misket Serisi* (Ö11, Ö14) ve *Değerli Masallar Serisi* (Ö1, Ö6) de öğretmenler tarafından kullanılan ek materyallerdendir.

Tahin ile Pekmez Öğrenci Seti’ni kullanmayan öğretici (Ö1, Ö2, Ö11, Ö15) sayısı, kullanan öğretici (Ö10) sayısından fazladır. Bu seti kullanmama sebebini Ö11 şu şekilde ifade etmiştir:

Tahin ile Pekmez sürekli tekrara giden bir set. Çocukların canı sıkılıyor. 4 yaşta kullanılır ama 5-6 yaşta kullanılamaz. Benim Güzel Kelimelerim Seti de bir o kadar sıkıcı. Daha 7-8 yaş için uygun.

Aynı set için Ö1 de şu ifadeleri kullanmıştır:

Tahin ile Pekmez Seti’ni hiç beğenmiyorum çünkü çocuklara yaptırarak bir şey bulamıyorum o sette. Ayrıca konuyla paralel gitmiyor.

Öğreticilerden Ö4 *Havuç Kurdu Bi Di Ki* kitabını beğenmediğini çünkü kitabın sıkıcı olduğunu ve çocukların dikkatinin dağıldığını dile getirmiştir. Sözlerine şu şekilde devam etmiştir:

Kıtır ile Pıtır Hikâye Seti güzel, kullanıyorum ama mesajı göze soka soka veriyor. Olağan akış içinde değeri alt mesaj olarak veremiyor.

Öğreticilerden Ö8, Ö12 ve Ö13 ise tavsiye edilen ek materyalleri pek kullanamadıklarını şu şekilde ifade etmiştir:

Diyanet Yayınları'ndan kullandıklarım oluyor ama direkt alıp kullanamıyorum. Çocuğa direkt mesajı veriyor, mevzuya dalyor. Mesajı çocuğun anlamasına müsaade etmiyor. Çocuk sıkılıyor ya da merak duygusu azalıyor. Ayrıca görselleri zayıf. (Ö8)

Ek materyalleri maalesef Diyanet'ten kullanamıyoruz. Hikâyeler çok didaktik. Çocukların dikkatini çekmiyor. Bir değeri vermek için baştan sona kadar dini metin kullanmak zorunda değiliz. Başörtülü bir teyze motifi, Bismillah sözü bile çocuklara çok şey katıyor. (Ö12)

Benim anlayışıma göre bir çocuğun gözüne sokarcasına bir değer öğretilmez. Maalesef Diyanet bunu yapıyor. (Ö13)

Yapılan görüşmeler sonucunda öğretmenlerin geneli kazanımların dilinin fazla ağır olduğu ve sadeleştirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Değerler hakkında görüş bildiren öğretmenlerin çoğu adalet değerinin müfredattan çıkarılmasını, empati değerinin de müfredata eklenmesi istemiştir. Türkçe etkinlikleri kapsamında öğretmenlerden bazıları en çok “Penguen’in Sabrı” ve “Peygamberimiz ve Karıncalar” başlıklı hikâyeleri tercih ettiklerini belirtmiştir. Pek çok öğretici Türkçe etkinlikleri kapsamında yer alan şiirleri melodili bir şekilde kullanmadığını çünkü şiirlerin melodiye çok uymadığını ve her şiir için ayrı melodi bulamadıklarını ifade etmişlerdir. Drama etkinlikleri kapsamında öğretmenlerin en çok “Otobüs Draması”, “Haksız Hakkı Draması”, “Kelebek Draması” ve “Namaza Saygı Draması” etkinliklerini kullandıkları belirlenmiştir. Müzik etkinlikleri kapsamında verilen şarkılardan da “Dinim İslam”, “Camiyi Seviyorum” ve “Birsin Allah’ım” şarkılarının öğretmenler tarafından tercih edildiği ancak “Cennet Nerede” şarkısının tercih edilmediği belirlenmiştir. Oyun etkinliklerine dair görüş bildiren öğretmenlerin en çok tercih ettikleri oyunlar ise “Mikrop Avı Oyunu” ve “Güller Çiçek Açtı Oyunu” etkinlikleridir. Fen etkinliklerine dair görüş bildiren öğretmenlerden bazıları “Sevgi Kurabiyeleri” ile “Turşu Kurma” etkinliklerini kullandıklarını ifade etmişlerdir. Okul dışı öğrenme etkinlikleri kapsamında materyallerde bulunan proje ödevlerini çoğu öğreticinin kullanmadığı belirlenmiştir. Ayet ve hadis öğretimine dair elde edilen bulgularda öğretmenlerin “Allah temizlenenleri sever” ve “gülümsemek sadakadır” gibi kısa ve çocukların anlayabileceği ayet ve hadisleri kullandıkları belirlenmiştir. Çoğu öğretici *Hikâyeler ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti*’ni kullandıklarını ancak hikâyelerin özellikle 4 ve 5 yaşa uygun olmadığını, hikâyelerin uzun olduğunu belirtmişlerdir. DİB tarafından kurslarda kullanılmak üzere tavsiye edilen ek materyaller arasından en çok *Kıtır ile Pıtır Hikâye Seti*’nin tercih edildiği, *Tahin ile Pekmez Öğrenci Seti*’nin tercih edilmediği belirlenmiştir. Hikâye, drama, oyun, fen etkinliklerinden bazılarını ve ek materyallerin bazılarını kullanan olduğu kadar kullanmayan öğretmenlerin olduğu da belirlenmiştir. Hareket ve erken okuryazarlık etkinlikleri materyallerde yer almadığı için, matematik etkinliklerine dair de bir bulgu olmadığı için bu bölümde bahsi geçen etkinliklere yer verilmemiştir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Türkiye’de okul öncesi dönem din ve değer eğitimi veren kurumların başında Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursları gelmektedir. Bu çalışmada; bahsi geçen kurslarda kullanılan ana materyallerden değerler eğitimi alanına dair etkinlikler, 4-6 yaş grubu çocukların gelişim özellikleri doğrultusunda ve okul öncesi materyalinde bulunması gereken özellikler kapsamında incelenmiştir. Aynı şekilde Başkanlık tarafından kurslarda kullanılmak üzere tavsiye edilen ek materyallerden *Hikâyeler ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti*’ndeki hikâyeler incelenmiştir. İncelenen bu materyallerin uygulanabilirliğini araştırmak için İstanbul’da görev yapan 15 öğreticiyle görüşme gerçekleştirilmiştir.

Hayat boyu öğrenmede beş yaşın önemli olduğu söylenmektedir. Bu dikkate alındığında din ve ahlak gelişimi açısından okul öncesi din eğitimi oldukça önemlidir. Sağlıklı bir eğitim için hitap edilen grubun gelişim özellikleri dikkate alınmalıdır. Bu minvalde bedensel gelişim açısından çok hareketli olan ve motor becerilerini bu dönemde geliştirmesi gereken 4-6 yaş grubu çocuğuna oyunlar ve çeşitli faaliyetlerden yararlanılarak dini eğitim verilmelidir. Sosyal-duygusal gelişimini arkadaş edinerek tamamlamaya ve çevresini soru sorarak öğrenmeye çalışan 4-6 yaş grubu çocuklarının dini soruları dikkatle cevaplanmalı, gelişim özelliklerine uygun olmayacak tarzda cevaplar verilmemeye özen gösterilmelidir. Aileyi eğitime katmak ve sevgi temelli bir din eğitimi vermek gerekmektedir. Bilişsel gelişim açısından henüz soyut işlemler dönemine geçmemiş çocuklara soyut olan dinî değerler somutlaştırılarak anlatılmalıdır. Dil gelişimleri yaşlarına uygun şarkılar ve şiirlerle desteklenmelidir. Dini ve ahlaki gelişimin şekillendiği 4-6 yaş aralığında tüm gelişim alanlarının bir bütün içinde değerlendirilmesi gerektiği bilincinde olunmalı ve buna göre eğitim faaliyetleri düzenlenmelidir.

Eğitim faaliyetlerinin daha nitelikli olması için materyal kullanılması zorunluluk arz etmektedir. Materyal sayesinde soyut kavramlar kolayca somutlaşabilmektedir. Ayrıca iyi hazırlanmış bir materyal, öğrencinin öğrenme isteğini artırmakta ve öğretim sürecini etkin kılmaktadır. İyi hazırlanmış bir öğretim materyalinde içeriğin çocuğa kazandırılması istenilen hedef davranışlarla uyumlu olması, içeriklerin hedef kitlenin gelişim özelliklerine uygun olması, materyalin basit, sade ve anlaşılır bir dille oluşturulması gerekmektedir. İşlenecek konular basitten karmaşığa, somuttan soyuta gidecek şekilde düzenlenmelidir. Öğretim materyalleri, farklı öğrenme türlerine sahip olan her çocuğa hitap etmelidir. Materyalin görselliği de en az içeriği kadar önemlidir. Görsellerde kullanılan nesnelerin boyutları birbiriyle tutarlı olmalıdır. Görsellerde kullanılan renkler canlı ve parlak olmalıdır.

Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Programı’na göre okul öncesi etkinlik çeşitleri on başlıkta toplanmıştır: Türkçe, sanat, drama, müzik, hareket, oyun, fen, matematik, erken okuryazarlık ve okul dışı öğrenme etkinlikleri. Türkçe etkinlikleri kapsamında hikâye ve şiirler, sanat etkinlikleri kapsamında kesme-yapıştırma-boyama gibi küçük kas becerilerini geliştirmeye yönelik faaliyetler, drama etkinlikleri kapsamında drama ve kukla oyunları, müzik etkinlikleri kapsamında şarkılar, hareket etkinlikleri kapsamında itme-çekme, top sürme gibi faaliyetler, oyun etkinlikleri kapsamında yapılandırılmamış, yapılandırılmış ve yarı yapılandırılmış oyunlar, fen etkinlikleri kapsamında deney ve gözleme dayanan faaliyetler, matematik etkinlikleri kapsamında yapboz, renk ve şekil öğreten etkinlikler, erken okuryazarlık etkinlikleri kapsamında yazma çalışmaları gibi ilkökula hazırlayıcı

faaliyetler, okul dışı öğrenme etkinlikleri kapsamında da okul dışına taşınan her türlü etkinlik ele alınmaktadır.

2018 yılında hazırlanan 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Öğretim Programı'nda belirtilen kazanımların ve etkinliklerin genelini 4-6 yaş grubu çocukların bilişsel ve sosyal-duygusal gelişimlerine genellikle uygun olduğu belirlenmiştir. Ancak öğretmenlerin çoğu kazanım dilinin sadeleştirilmesi gerektiği düşüncesindedir. Bu noktada 2023 yılında güncellenen programda kazanımların büyük bir kısmının düzeltildiği gözlemlenmiştir. Kazanım ve etkinlik uyumunun da genel olarak sağlandığı görülmüştür. Etkinliklerin üzerine hangi kazanıma ait oldukları yazılırsa eksik kalan yönlerin öğretmenler tarafından telafi edilmesi kolaylaşacaktır. 2014 yılında yayınlanan öğretim programında bu gözetilirken (Diyanet İşleri Başkanlığı, 2014, ss. 10-18) sonraki yıllarda yayınlanan programlarda bu uygulamanın kaldırıldığı gözlemlenmiştir.

Bazı etkinlik ve kazanımların 4-6 yaş aralığında olan her çocuk için uygun olmadığı gözlemlenmiştir. 4 yaşındaki bir çocukla 6 yaşındaki bir çocuk arasında gelişim özellikleri bakımından çok fark vardır. Bir hikâyedeki ana fikri 6 yaşındaki bir çocuk rahatlıkla anlarken 4 yaşındaki bir çocuk hikâyede ne anlatılmak istenildiğini kavrayamayabilir. Bundan önceki pek çok akademik çalışmada da belirtildiği gibi (Üzümcü ve Çınar, 2021, s. 1459) materyallerin yaş aralığı dikkate alınarak hazırlanması daha faydalı olacaktır. Her ne kadar programda öğretmenlerin yaş gruplarına ve çevre koşullarına göre kazanım ve etkinlikler arasından seçim yaparak ders işleyebilecekleri belirtilmişse de her bir etkinliğin hangi yaş grubuna uygun olduğunun belirtilmesi öğretmenlere kolaylık sağlayacaktır. Örneğin 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları ana materyallerinden olan *Elif-Bâ Öğretimi Etkinlik Örnekleri* kitabında her bir etkinliğin hangi yaş grubuna uygun olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla bireysel farklılıkların kaçınılmaz olduğu 4-6 yaş grubu öğrencilere hazırlanan etkinliklerin ve kazanımların yaş farkına göre ayrıştırılması önerilmektedir.

Türkçe etkinlikleri kapsamında materyallerde hikâyelere çok sık başvurulmuştur. Yapılan görüşmeler sonucunda öğretmenler tarafından en çok kullanılan etkinlikler “Peygamberimiz ve Karıncalar Hikâyesi” ile “Penguen’in Sabrı Hikâyesi”dir. Ancak bazı hikâyelerin çocukların gelişim özelliklerine uygun olmadığı tespit edilmiştir. “Öğretmenin Adaleti Hikâyesi” ve “Hz. Eyyüp’ün Sabrı” başlıklı etkinliklerin çocukların sosyal-duygusal gelişimlerine uygun olmadığı gerekçesiyle etkinlikler arasından çıkarılması, “Filli Kazağı Paylaşmak” isimli hikâyede gelişim bölümünün düzenlenmesi önerilmektedir. Karakterlerin çocuk olması, hikâyelerin öğrenciler tarafından benimsenmesini kolaylaştırmıştır. Ancak her hikâyenin görselinin bulunmadığı, görseli olan hikâyelerin genelini de az görselle desteklendiği ya da resim-metin uyumsuzluğu olduğu belirlenmiştir. Örneğin “Köyde Bayram Hikâyesi” başlıklı etkinlikte resim ve metnin uyumsuzdur. “Akıllı Karınca ve Bilgin Ağaç Hikâyesi” etkinliğinde de nesnelerin boyutlarının tutarlı olmadığı belirlenmiştir. Bu anlamda hikâye görsellerinin düzenlenmesi önerilmektedir.

Sıklıkla kullanılan bir başka Türkçe etkinliği ise şiirdir. Materyallerde bazı şiirlerin ezberletilmesi, bazı şiirlerin yalnızca tekrar ettirilmesi, bazı şiirlerin melodileştirilmesi istenmektedir. Ancak şiirin ritimleştirilmesi, işin uzmanları tarafından yapılmalıdır. Bu minvalde DİB’in materyallerdeki şiirleri melodileştirerek öğretmenlere bir platform aracılığıyla sunması önerilmiştir. Yapılan görüşmeler sonucunda öğretmenlerin pek çoğu da şiir etkinliklerini kullanamadıklarını çünkü şiirleri ritimleştirmede

sorun yaşadıklarını ifade etmiştir. Çocuk şiirlerinin tek dörtlükten oluşması, dolayısıyla uzun şiirlerin kısaltılması önerilmektedir.

Sanat etkinlikleri kapsamında materyallerde pek çok el işi faaliyetine yer verilmiştir. Her üniteye bulunan performans ödevlerinde çocukların aileleriyle birlikte kazanıma uygun olarak bir etkinlik yapılması istenmektedir. Örneğin sorumluluk değerine yönelik olarak atık malzemelerden geri dönüşüm kutusu yapılması istenmektedir. Bu ödevler çocuğun motor kaslarını geliştirmesi ve ailesiyle yaptığı için sosyal-duygusal gelişiminin desteklenmesi açısından önemlidir.

Materyallerde sıklıkla kullanılan bir başka etkinlik de drama etkinliğidir. 4-6 yaş çocukların tüm gelişim alanlarına uygun olan bu etkinlikler kapsamında drama ve kukla gösterileri yer almaktadır. Sayar'ın drama etkinliğiyle ilgili yaptığı çalışmada katılımcıların drama etkinliğini etkin kullandıkları ve bu yöntemin eğitimde kalıcılığı sağladığı ifade edilmiştir (Sayar, 2022, s. 65). Yapılan görüşmeler sonucunda iki öğretici hariç diğer tüm öğretmenlerin drama etkinliklerini severek uyguladıkları belirlenmiştir. Bunun sebebi olarak öğretmenler, drama etkinliklerinde çocukların yaparak yaşarak öğrenme metoduyla kazanımların daha kolay elde edildiğini ifade etmiştir. En çok kullanılan drama etkinlikleri ise “Otobüs Draması”, “Haksız Hakkı Draması”, “Namaza Saygı Draması” ve “Kelebek Draması”dır.

Müzik etkinlikleri kapsamında materyallerde Fetih Marşı'na ve Camiyi Seviyorum başlıklı şarkıya yer verilmiştir. Bunun haricinde 2019 yılında yayınlanan Kur'an Kursları Uygulama Esasları'nda kurslarda kullanılmak üzere çeşitli çocuk şarkıları içeren bir link verilmiştir. Ancak öğretmenlerin çoğu bu linkteki şarkıları kullanmadıklarını, bunların yerine Diyanet Çocuk Youtube kanalını takip ettikleri, “Patili ve Dostları” şarkılarını dinlediklerini belirtmiştir. Bu linkte yer alan şarkılardan en sık kullanılan “Dinim İslam” ve “Birsin Allah'ım” isimli şarkılardır ancak “Cennet Nerede” isimli şarkı kullanılmamaktadır.

Oyun etkinlikleri kapsamında materyallerde geleneksel çocuk oyunlarının kazanımlara uygun olarak yeniden düzenlenen yapılandırılmış ve yarı yapılandırılmış pek çok oyuna yer verilmiştir. Bu oyunlardan “Mikrop Avı Oyunu” ve “Güller Çiçek Açtı” oyunlarının daha çok tercih edildiği belirlenmiştir.

Materyallerde fen etkinliklerine de yer verilmiştir. “Turşu Kurma”, “Sevgi Kurabiyeleri”, “Çimlenen Tohumlar” fen etkinlikleri kapsamında uygulanan etkinliklerdendir. Ancak her Kur'an kursunun fiziksel imkânları aynı olmadığı için özellikle mutfak kullanımını gerektiren etkinliklerin bazı öğretmenler tarafından uygulanamadığı belirlenmiştir. Matematik etkinlikleri kapsamında materyallerde yalnızca “Merhamet Keşfine Çıkıyoruz” ve “Musa'nın Domatesleri” başlıklı etkinliklere yer verildiği anlaşılmıştır. Bu noktada bu iki etkinlik alanına dair etkinliklerin zenginleştirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Okul dışı öğrenme etkinlikleri kapsamında her ünitenin başında proje ödevleri yer almaktadır. “Değer Ağacı” ve “Damlaya Damlaya Göl Olur” başlıklı proje ödevlerinin öğretmenler tarafından uygulanmadığı anlaşılmıştır. Buna gerekçe olarak öğretmenler bu proje ödevlerine harcanan emek kadar kazanım elde edilmediğini, ev takibinin zor olduğunu ve fazla vakit aldığını ifade etmişlerdir.

Materyallerde konuyla bağlantılı ayet ve hadislerle de yer verilmiştir. Ancak bu ayet ve hadislerin bazıları uzun ve bilişsel açıdan çocukların kavrayamayacağı niteliktedir. Örneğin “Kâinatı Seviyorum” ünitesinde “Şüphesiz gece ve gündüzün art arda değişmesinde, Allah'ın göklerde ve yeryüzünde

yarattığı şeylerde, Allah’a karşı gelmekten sakınan bir toplum için pek çok deliller vardır (Yunus/6).” ayetine yer verilmiştir. Buna karşılık “Gülümsemek sadakadır” gibi kısa ve kolay anlaşılır hadislere de yer verilmiştir. Bu noktada materyallerde yer verilen hadisler çocukların seviyelerine daha uygun gözükmektedir. Genel olarak öğreticilerin de uzun ve anlaşılması zor ayetler yerine kısa ve 4-6 yaş grubu çocukların bilişsel gelişimlerine daha uygun olan hadis ve ayetleri kullandıkları belirlenmiştir.

Hikâyeler ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti, DİB’in tavsiye ettiği ek materyaller arasındadır. Bu sette müfredatta işlenen değerlere uygun olarak 20 hikâye yer almaktadır. Resimlerin büyük olması ve öğrencilerin rahatça görebileceği şekilde döner levha kullanılması bu setin en büyük avantajlarından biridir. Sette yer alan hikâyelerin genelinde resim-metin uyumu mevcuttur. Ancak “İki Makinist” hikâyesinin bir görselinde resim-metin uyumsuzluğu belirlenmiştir. Hikâyelerin genelinin giriş, gelişme ve sonuç bölümleri belirgindir. Ancak “Haydi Sen Anlat” ve “Tavşan Maviş’in Masalı” başlıklı hikâyelerin bu bakımdan iyileştirilmesi gerekmektedir. “Adil Bir Oyun” başlıklı hikâyenin sonuç kısmının, “Büyüme Ne Güzel” başlıklı hikâyenin de giriş kısmının iyileştirilmesi gerektiği düşünülmektedir. İşlenen konular çocukların anlayabileceği düzeydedir, hikâyeler 4-6 yaş grubu çocukların gelişim özelliklerine uygundur ancak “Güzelce Köyü” başlıklı hikâyenin giriş bölümünde yağmur oluşumu anlatılmaktadır. “Rüya Bulutu” başlıklı hikâyede dünyanın kendi etrafında dönmesiyle gece-gündüz ve mevsimlerin oluşumu anlatılmaktadır. “Güzel Vatanım” başlıklı hikâyede de “canını feda etmek” deyimini kullanılmıştır. Özellikle 4 yaş grubu çocukları için bu hikâyelerin uygun olmadığı düşünülmektedir. Ana karakterlerin genellikle küçük çocuklardan oluşması, hikâyelerin sade bir dille yazılmış olması, görsellerde canlı ve parlak renklerin kullanılması bu setin avantajlarından.

Öğreticilerle yapılan görüşmelerde de en çok kullanılan ek materyalin *Hikâyeler ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti* olduğu belirlenmiştir. Bunu *Kıtır ile Pıtır Hikâye Seti* ile *Peygamberimizin Arkadaşları Serisi* takip etmektedir. Hikâyeler ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti’ni kullanmayan öğretmenler henüz bu seti inceleme fırsatı bulamadıklarını ifade etmiştir. Seti kullanan öğretmenler arasından yalnızca bir öğretmen bu setten tamamen memnun olduğunu dile getirmiştir. Geriye kalan öğretmenler ise seti kullandıklarını ancak içerisindeki hikâyelerin revize edilmesi gerektiğini bildirmişlerdir. Bazı öğretmenler hikâyelerin çok uzun ve ayrıntılı olduğunu dolayısıyla bunların sadeleştirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Buna rağmen görsellerin çocuklar tarafından kolayca görülmesi dolayısıyla bu seti kullandıklarını belirtmişlerdir.

Bunlara ilave olarak öğretmenlerin geneli 2018 yılında hazırlanan 4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursu Öğretim Programı’nda yer alan değerleri yeterli bulmaktadır. Öğretmenler tarafından eklenmesi en çok istenen empati değerinin 2022 yılı öğretim programında müfredata eklendiği belirlenmiştir. Bunun yanında bazı öğretmenler adalet ile doğruluk ve dürüstlük değerlerinde sıkıntı yaşadıklarını ifade etmiştir.

Sonuç olarak elde edilen bulgular ile literatürdeki bulguların örtüştüğü görülmüştür. 2014 yılında hazırlanan öğretim programı ve materyallerine dair yapılan çalışmalar incelenip karşılaştırma yapıldığında 2018 yılında hazırlanan program ve materyallerde değişiklikler yapıldığı görülmüştür. Ancak bu materyallerde düzenlenmesi gereken etkinlikler olduğu belirlenmiştir. 2023 yılında 4-6 Yaş Grubu Kur’an Kursu Öğretim Programı yenilenmişse de materyallere dönük bir güncelleme görülmemektedir. En kısa zamanda değerlere yönelik materyallerin de güncelleneceği ümit edilmektedir. Bu çalışmanın da hazırlanacak yeni materyallere ve öğretim faaliyetlerinin gelişmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Hazırlanacak yeni materyallere dair de çalışmalar yapılacağı ve din

eğitimi alanına kazandırılacağı umulmaktadır. Çalışmada ek materyallerden yalnızca *Hikâyeler ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti*'nin hikâyeleri incelenmiştir. Bu minvalde bahsi geçen setteki etkinliklere ve farklı ek materyallere dair çalışmalar yapılması beklenmektedir.

KAYNAKLAR

- 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Etkinlik Kitabı 1. (2021). (10. bs.). Ankara: DİB Yayınları.
- 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Öğretici Kitabı 1. (2019). (7. bs.). İzmir: DİB Yayınları.
- 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Öğretici Kitabı 2. (2019). (7. bs.). İzmir: DİB Yayınları.
- 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursu Etkinlik Kitabı 2. (2021). (10. bs.). Ankara: DİB Yayınları.
- Acar, U. (2020). *Çocuklarda Deyimsel Anlama Becerisinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Adıgüzel, Ö. (2020). Eğitimde Dramaya İlişkin Temel Kavramlar, Amaç ve Özellikler. Y. Aktaş Aras ve Ö. Adıgüzel (Ed.), *Erken Çocukluk Eğitiminde Drama* içinde. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Akbay, S. E. (2019). Kişilik Gelişimi. A. Kaya (Ed.), *Eğitim Psikolojisi* içinde (12. bs.). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Akıncı Coşgun, A. (2019). Matematik Etkinliklerini Planlama, Uygulama ve Değerlendirme. B. Durmaz (Ed.), *Erken Çocuklukta Matematik Eğitimi* içinde. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Aksoy, A. B. (2020). Oyunun Tarihçesi ve Oyun Kuramları. A. B. Aksoy ve H. Dere Çiftçi (Ed.), *Erken Çocukluk Döneminde Oyun* içinde (5. bs.). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Alpöge, G. (2003). Okul Öncesinde Çocuklara Kitap Okumanın ve Masal Anlatmanın Önemi. M. Sevinç (Ed.), *Erken Çocuklukta Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar* içinde (ss. 190-196). İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Altıntaş, M. E. (2016). İbn Miskeveyh. A. Koç ve M. Köylü (Ed.), *Klasik İslam Eğitimcileri* içinde (ss. 159-182). İstanbul: Rağbet Yayınları.
- Arıcı, İ. (2020). Çocukluk Dönemi Din Eğitimi. İ. Turan ve B. Nazıroğlu (Ed.), *Din Eğitimi* içinde (ss. 219-234). Ankara: Bilay Yayınları.
- Arslan, A. (2003). Erken Çocuklukta Müziğin Önemi ve Şarkı Öğretimi. M. Sevinç (Ed.), *Erken Çocuklukta Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar* içinde (ss. 291-296). İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Artut, K. (2017). *Okul Öncesinde Resim Eğitimi* (4. bs.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Aşlamacı, İ. (2022). Erken Çocuklukta Ahlak Gelişimi. A. Öz (Ed.), *Erken Çocuklukta Ahlak ve Değer Eğitimi* içinde. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Atik Kara, D. (2022). Okul Öncesi Eğitim, İlköğretim ve Ortaöğretimde Materyal Kullanımı. K. Selvi (Ed.), *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı* içinde (4. bs.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ay, M. E. (1987). *Çocuklarımıza Allah'ı Nasıl Anlatalım*; Ankara.
- Ay, M. E. (2013). Okul Öncesi Dönemde Din Eğitimi. *Yaygın Din Eğitimi Sempozyumu II* içinde (ss. 567-579). Ankara: DİB Yayınları.
- Aytekin, Ç. (2021). Fiziksel Büyüme ve Motor Gelişim. N. Baysal Metin (Ed.), *Doğum Öncesinden Ergenliğe Çocuk Gelişimi* içinde (4. bs.). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Bacanlı, H. (2003). *Gelişim ve Öğrenme*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Balbay, E. (2022). 4-6 Yaş Kur'an Kurslarının Öğretici Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Diyarbakır ve Batman Örneği). (Yayımlanmamış doktora tezi). Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.

- Baş, B. (2015). *Türkçe Öğretimi Açısından Çocuk Edebiyatı* (2. bs.). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Başal, H. A. (2020). *Okulöncesi Eğitime Giriş* (4. bs.). Bursa: Ekin Yayınevi.
- Başaran, İ. E. (2000). *Eğitim Psikolojisi: Eğitimin psikolojik temelleri*. Ankara: Feryal Matbaası.
- Bilgener, G. ve Özel, Ö. (2019). *Matematiğin Tanımı, Önemi ve Matematik Eğitiminde İlke ve Standartlar*. B. Durmaz (Ed.), *Erken Çocuklukta Matematik Eğitimi* içinde. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Bilgili, F. M. (2005). *Çocuğun Din Eğitimi ve Karşılaşılan Güçlükler*. İstanbul: Beyan Yayınları.
- Bilgin, B. (1981). Din Eğitiminin Genel Eğitimdeki Yeri. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 24(1-2), 469-484.
- Bilgin, B. (1997). *İslam ve Çocuk*. Ankara: DİB Yayınları.
- Bilici, A. B. (2014). *0-6 Yaş Grubu Çocuklarda Gelişim Süreci ve Din Eğitimi*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Çakmak Güleç, H. ve Geçgel, H. (2012). *Çocuk Edebiyatı: Okul Öncesinde Edebiyat ve Kitap* (2. bs.). İstanbul: Kriter Yayınevi.
- Çanakçı, A. A. (2018). Çocukluk Dönemi Gelişim Özellikleri ve Din Eğitimi: Sorunlar ve Çözüm Önerileri Üzerine Bir Araştırma. *Türkiye Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, (6), 51-93.
- Çelik, N. (2019). *4-6 Yaş Grubu Çocukların İnanç Esaslarını Algılayış Biçimleri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gümüşhane.
- Çoban, M. (2016). *Okul Öncesi (3-6 yaş) Din ve Ahlak Eğitimi*; Konya: Hüner Yayınevi.
- Dam, H. (2017). Çocukluk Dönemi Din Eğitimi. M. Köylü (Ed.), *Gelişimsel Basamaklara Göre Din Eğitimi* içinde (7. bs., ss. 51-96). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Dayan, M. (2022). *4-6 Yaş Kur'an Kursları Öğretim Programının Dini Bilgiler-1 Öğrenme Alanının Kazanımlar Açısından Değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.
- Demircan, H. Ö. ve Saçan, S. (2021). Fiziksel ve Motor Gelişim. A. D. Öğretir Özçelik (Ed.), *Çocuk Gelişimi* içinde (2. bs.). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Demirel, Ö., Başbay, A. ve Erdem, E. (2006). *Eğitimde Çoklu Zekâ Kuram ve Uygulama*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Deniz, S. (2020). *Din Eğitiminde Teknoloji ve Materyal Kullanımının Akademik Başarı ve Öğrenmede Kalıcılığa Etkisi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.
- Diyanet İşleri Başkanlığı. (2018). *Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu)*. Ankara: Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü.
- Diyanet İşleri Başkanlığı. (2022). *4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları Öğretim Programı*. Ankara: Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü.
- Diyanet İşleri Başkanlığı. (2023). *4-6 Yaş Grubu Değerler Eğitimi Programı*. Ankara: Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü.
- Diyanet İşleri Başkanlığı Hukuk Müşavirliği. (2019). *2019-2020 Eğitim-Öğretim Yılı Kur'an Kursları Uygulama Esasları*.
- Diyanet İşleri Başkanlığı Hukuk Müşavirliği. (2023). *2023-2024 Eğitim-Öğretim Yılı Kur'an Kursları Uygulama Esasları*.
- Dodurgalı, A. (1995). *İbni Sina Felsefesinde Eğitim*. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Vakfı Yayınları.

- Doğan, D. (2014). Diyanet İşleri Başkanlığı Kur'an Kursları Öğretim Programı (Okul Öncesi Dönemi) Dini Bilgiler-1 Öğrenme Alanı Kazanımları Üzerine Değerlendirme. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 12(24), 201-225.
- Dönmez Usta, N. (2016). Öğretim Materyalinin Seçimi, Hazırlanması ve Tasarımı. E. Ültay ve N. Ültay (Ed.), *Okul Öncesi Eğitimi İçin Öğretim Teknikleri ve Materyal Geliştirme* içinde (ss. 61-81). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- el-Gazzali. (1977). *İhyau Ulumi'd-Din*. (A. Serdaroğlu, Çev.). İstanbul: Bedir Yayınevi.
- Engin, M. ve Ayan, S. (2019). Temel Hareket Becerileri ve Etkinlik Örnekleri. S. Ayan (Ed.), *Hareket Eğitimi* içinde. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Ercan, G. S. (2021). Dil Gelişimi. D. M. Siyez (Ed.), *Çocuk ve Ergen Gelişimi Çok Boyutlu Bir Bakış* içinde. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Erken, D. (2003). *Üç-Altı Yaş Grubu Çocuklarında Din Eğitimi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Eti, İ. (2020). Eğitimde Dramanın Çocukların Gelişimine Etkisi. Y. Aktaş Aras ve Ö. Adıgüzel (Ed.), *Erken Çocukluk Eğitiminde Drama* içinde. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Gelici, Z. (2022). 4-6 Yaş Kur'an Kursu Etkinlik Kitaplarının Hikâye İçeriği ve Resimleme Özellikleri Açısından İncelenmesi. *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 24(45), 85-115.
- Genç, M. F. (2019). Diyanet İşleri Başkanlığı'na Bağlı 4-6 Yaş Grubu Kuran Kurslarında Din Eğitimi. *İhya Uluslararası İslam Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 506-521.
- Gözüm, A. İ. C. (2018). Bilişsel Gelişim. Ç. Gür (Ed.), *Erken Çocukluk Döneminde Gelişim (36-72 Ay)* içinde. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Gürmeşe, M. (2022). *4-6 Yaş Kuran Kursu Öğreticilerinin Değerler Eğitiminde Drama Yönteminin Kullanımına İlişkin Görüşleri (İzmir İl Örneği)*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Hikâyeler ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti*. (2019). (2. bs.). Ankara: DİB Yayınları.
- Hökelekli, H. (1993). Çocuk. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- İpşirli, S. (2011). *3-6 Yaş Çocuğun Genel ve Din Eğitiminde Temel Değerler*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- İsaoğlu, E. (2023). *Velilerin 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarından Beklentileri ve Memnuniyet Düzeyleri Üzerine Bir Araştırma (Trabzon İli Örneği)*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Trabzon Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Trabzon.
- Kandaz, U. (2016). Araç Gereç Geliştirme. E. Ültay ve N. Ültay (Ed.), *Okul Öncesi Eğitimi İçin Öğretim Teknikleri ve Materyal Geliştirme* içinde (ss. 24-40). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kaya, A. (2019). Edimsel (Operant) Koşullanma. A. Kaya (Ed.), *Eğitim Psikolojisi* içinde (12. bs.). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Kaya, H. (2018). *4-6 Yaş Arası Çocuklarda Dini İnancın İlkel Biçimleri ve Psikolojik Temelleri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Kaya, Z. (2006). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme* (2. bs.). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Kol, S. (2011). Erken Çocuklukta Bilişsel Gelişim ve Dil Gelişimi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(21), 1-21.

- Konuk, Y. (1994). *Okul Öncesi Çocuklarda (5-6 Yaş) Dini Duygunun Gelişimi ve Eğitimi: (Dini konularda anne çocuk iletişimi)*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Kopar, S. V. ve Arpa, S. (2020). 4-6 Yaş Kur'an Kursu Öğreticilerinin Okul Öncesi Dönem Müzik Eğitimine İlişkin Tutumları Üzerine Bir Araştırma. *Journal of Analytic Divinity*, 4(1), 86-103.
- Korkmaz, M. (2018). Kur'an Kurslarında Din Eğitimi ve Sorunları. *Türkiye'de Din Eğitimi ve Sorunları* içinde (ss. 319-368). İstanbul: Dem Yayınları.
- Korkmaz, M. (2019). *4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarında Din Eğitimi: (Sorunlar ve çözüm önerileri)*. Kayseri: Kimlik Yayınları.
- Köylü, M. (2004). Çocukluk Dönemi Dini İnanç Gelişimi ve Din Eğitimi. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 45(2), 137-154.
- Köylü, M. ve Oruç, C. (2020). *Çocukluk Dönemi Din Eğitimi* (2. bs.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kurt, İ. (2017). *Velilerin 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarından Memnuniyet Düzeyleri ve Beklentileri Üzerine Bir Araştırma (Ankara Örneği)*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çorum Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çorum.
- Memiş, E. (2015). Öğrenme ve Öğretme Sürecinde Araç-Gereç Kullanımının Önemi. M. Ö. Danacı (Ed.), *Eğitimde Araç-Gereç Geliştirme* içinde. Ankara: Eğiten Kitap Yayınları.
- Meydan, B. ve Soylu, Y. (2021). Duygusal Gelişim. D. M. Siyez (Ed.), *Çocuk ve Ergen Gelişimi Çok Boyutlu Bir Bakış* içinde. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2024). *Okul Öncesi Eğitim Programı*. Temel Eğitim Genel Müdürlüğü.
- Nas, M. (2018). Çocukluk Dönemi Gelişimi ve Din Eğitimi. *Talim*, 2(2), 289-325.
- Okumuş, E. (2020). Erken Çocuklukta Din Eğitiminin İnsan İçin Önemi ve Boyutları. M. Bayyığıt, M. Özkan, A. A. Çanakçı ve A. H. A. Abdelghany (Ed.), *Erken Çocukluk Dönemi Din-Ahlak-Değerler Eğitimi ve Sorunları* içinde (C. 2). Konya: Palet Yayınları.
- Oruç, C. (2014). *Okul Öncesi Dönemde Çocuğun Din Eğitimi* (2. bs.). İstanbul: Dem Yayınları.
- Önder, A. (2003). Eğitici Drama ve Uygulama Teknikleri. M. Sevinç (Ed.), *Erken Çocuklukta Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar* içinde (ss. 393-401). İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Özdemir, M. (2010). *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenlerinin DKAB Derslerinde Öğretim Materyali Hazırlama ve Kullanma Durumu Konya İl Merkezi Örneği*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- Özeri, Z. N. (2009). Okul Öncesi Çocuklarda Dinî ve Ahlâkî Değer Eğitimi. *Din ve Hayat: İstanbul Müftülüğü Dergisi*, (1), 92-94.
- Özeri, Z. N. (2014). *Okul Öncesi Din ve Ahlâk Eğitimi* (2. bs.). İstanbul: Dem Yayınları.
- Özgün, Ö. (2021). Ahlak Gelişimi. M. E. Deniz (Ed.), *Erken Çocukluk Döneminde Gelişim* içinde (11. bs.). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Özgüngör, S. (2021). Bilişsel Gelişim. D. M. Siyez (Ed.), *Çocuk ve Ergen Gelişimi Çok Boyutlu Bir Bakış* içinde. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Pehlivan, H. (2014). *Oyun ve Öğrenme* (4. bs.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sancak, A. (2022). *Okul Öncesi Din Eğitimi Açısından 4-6 YAŞ Kur'an Kursları Öğretici Kitabı (1-2) Değerlendirmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Bolu.

- Sarı, B. (2019). *Kur'an Kursları Öğretici Kitabındaki Uygulamaların İncelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Sarıtaş, M. (2013). Öğretimde Yararlanılan Araç-Gereçler ve Etkili Kullanımı. M. Sarıtaş (Ed.), *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı* içinde (3. bs.). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Selçuk, M. (1991). *Çocuğun Eğitiminde Dini Motifler* (2. bs.). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Siyez, D. M. (2019). Fiziksel Gelişim. A. Kaya (Ed.), *Eğitim Psikolojisi* içinde (12. bs.). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Şener, N. ve Çınar, F. (2016). Erken Çocukluk Dönemi Dinî Gelişim Özelliklerine Uygun Ailede Din Eğitimi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(47), 607-615.
- Şirin, M. R. (1998). *99 Soruda Çocuk Edebiyatı* (2. bs.). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Tavukçuoğlu, M. (2002). Okulöncesi Çocuğunun Eğitiminde Din Duygusu ve Din Eğitimi. *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 14(14), 51-63.
- Tekke, M., Özer, B. ve Taş, E. (2018). Türkiye’de Sınıf İçi Eğitimde Cezanın Etkisi: Disiplin Kurallarının Bilimsel Uygulanması. *Disiplinlerarası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 2(4), 19-27.
- Tekmen, B. (2016). Öğretim Araç Gereçlerin Teorik Temelleri. E. Ültay ve N. Ültay (Ed.), *Okul Öncesi Eğitimi İçin Öğretim Teknikleri ve Materyal Geliştirme* içinde (ss. 42-59). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Tosun, C. ve Çapcıoğlu, F. (2015). 4-6 Yaş Kur'an Kursları Öğretim Programının Dini Gelişim Kuramları Çerçevesinde İncelenmesi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 5(5), 705-720.
- Türk, E. (2014). Çocukluk Döneminde Duygusal Gelişim ve Din Eğitimi. *Marife Dini Araştırmalar Dergisi*, 14(3), 143-158.
- Uşun, S. (2006). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Uzun, S. (2022). *Okul Öncesi Din Eğitiminde Program Geliştirme Süreçlerinde İlke ve Yaklaşımlar*. (Yayımlanmamış doktora tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ültay, E. (2016). Temel Kavramlar. E. Ültay ve N. Ültay (Ed.), *Okul Öncesi Eğitimi İçin Öğretim Teknikleri ve Materyal Geliştirme* içinde. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Yalçın, A. ve Aytaş, G. (2002). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yalın, H. İ. (2012). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme* (24. bs.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Yanpar, T. (2005). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yavuz, K. (1987). *Çocukta Dini Duygu ve Düşüncenin Gelişmesi: (7-12 yaş)*. Ankara: DİB Yayınları.
- Yavuzer, H. (1982). *Çocuk Psikolojisi: Duygusal ve Toplumsal Gelişim*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Yavuzer, H. (1997). *Çocuğunuzun İlk 6 Yılı*; İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2021). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (12. bs.). Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yıldırım, B. (2015). *Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 4-6 Yaş Arası Çocuklara Din Eğitimi (Sivas İli Örneği)*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- Yıldız, G. (2019). *Okul Öncesi Dönemde Müzik Eğitimi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yılmaz, N. (2003). Türkiye’de Okul Öncesi Eğitim. M. Sevinç (Ed.), *Erken Çocuklukta Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar* içinde. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

Zırh, S. (2023). *Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları 4-6 Yaş Hikâye Kitaplarının Biçim, İçerik ve Görseller Açısından İncelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

EKLER

Ek 1: Mülakat Soruları

İsim- Soyisim:

Görev Yapılan Kurum:

4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarında Çalışma Süresi:

- 1) Kur'an Kursları Öğretici Kitaplarındaki etkinliklerden verim aldığınızı düşündüğünüz beşini söyleyebilir misiniz?
- 2) Kur'an Kursları Öğretici Kitaplarında verimli olmadığını düşündüğünüz etkinlikler var mı? Varsa neler?
- 3) Size göre müfredatta belirtilen değerler 4-6 yaşa uygun mu?
 - a) Eklenmesi ya da çıkarılmasını düşündüğünüz değerler varsa söyler misiniz?
- 4) Kur'an Kursu Öğretici Kitapları içerisinde yer alan etkinlikleri uygularken ne gibi yöntem ve tekniklere başvuruyorsunuz?
 - a) Kitaplarda yer alan drama etkinliklerini aktif şekilde kullanabiliyor musunuz?

Kullanabiliyorsanız uygulamasını ne şekilde gerçekleştiriyorsunuz?
 - b) Kitaplarda yer alan drama etkinliklerini verimli şekilde kullanamıyorsanız nedenini açıklar mısınız?
 - c) Öğretici Kitaplarında öğrencilerden verilen şiirlerin melodili bir şekilde öğrencilere öğretilmesi istenmektedir. Bu etkinlikleri nasıl uyguluyorsunuz? Uygulama esnasında karşılaştığınız zorluklar varsa nedenleriyle açıklayabilir misiniz?
- 5) Kur'an Kursu Öğretici Kitapları içerisinde yer alan ayet ve hadisleri derslerinizde öğretiyor musunuz? Öğretiyorsanız çocuklara etkisi konusunda ne düşünüyorsunuz?
 - a) Hangi değerler kapsamında verilen ayet ve hadislerin çocuklara uygun olduğunu, hangilerinin uygun olmadığını düşünüyorsunuz?
- 6) Kur'an Kursu Öğretici Kitapları müfredatı içerisinde yer alan "Değer Ağacı" ve "Damlaya Damlaya Göl Olur" projelerini aktif olarak uyguluyor musunuz? Uyguluyorsanız daha çok hangi değerlerde verim alıyorsunuz?
 - a) Uygulayamıyorsanız sebeplerini açıklayabilir misiniz?
- 7) Müfredatta yer alan kazanımlar hakkında ne düşünüyorsunuz? Bu kazanımlar 4-6 yaş grubuna uygun mu?
- 8) <https://cocuk.diyaret.gov.tr/multimedya/muzik-kutusu.html#muzik> adresindeki çocuk şarkılarını kullanıyor musunuz? Kullanıyorsanız beğendiğiniz ve beğenmediğiniz şarkılara, nedenini açıklayarak, üç örnek verir misiniz?
- 9) Öğretici ve Etkinlik Kitaplarına ek olarak kullandığınız, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın önerdiği başka materyaller var mı? Varsa bu materyalleri tercih etme nedeninizi söyler misiniz?
 - a) Ek olarak başka materyal tercih etmediyseniz bunun sebebini söyler misiniz?
- 10) "Okul Öncesine Yönelik Hikâye ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi" setini aktif olarak kullanıyor musunuz?
 - a) Kullanıyorsanız setteki hikâyeleri çocukların gelişim düzeylerine uygun buluyor musunuz? En fazla verim aldığınız ve verim alamadığınız hikâyeler hangileridir?
 - b) Kullanmıyorsanız neden bu seti tercih etmediğinizi açıklar mısınız?

Ek 2: Diyanet İşleri Başkanlığı Eğitim Hizmetleri Müdürlüğü Mülakat İzin Belgesi

T.C.
CUMHURBAŞKANLIĞI
Diyanet İşleri Başkanlığı

Sayı : E-45796484-254.04-1090367
Konu : Tez Çalışması

26.02.2021

MARMARA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)
Marmara Üniversitesi Rektörlük Binası Göztepe Kampüsü Kadıköy - İstanbul

İlgi : 19.02.2021 tarih ve 2100046323 sayılı yazı.

İlgi yazı ile Üniversiteniz Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, Din Eğitimi Bilim Dalı tezli yüksek lisans programı öğrencisi Hatice Süeda YAVUZ'un "Diyanet İşleri Başkanlığı 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kurslarında Kullanılan Eğitim Materyallerinin İncelenmesi"ne yönelik çalışmayı düşündüğü tez çalışması Genel Müdürlüğümüzce değerlendirilmiş ve söz konusu çalışma uygun görülmüştür.

Bilgilerinize arz ederim.

Kadir DİNÇ
Başkan a.
Eğitim Hizmetleri Genel Müdürü

T.C. MARMARA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ	
Tarih	01-03-2021
Sayı	2100052254
Bürosu	302.08.02

Öğr. İşl. Daire Başkanı
01.03.2021
M.B.

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Doğrulama Kodu: 2BAD3411-E7B2-490C-85E4-66A9A067DA03 Doğrulama Adresi: <https://www.turkiye.gov.tr/ebd>
Üniversiteler Mah. Dumlupınar Bulv. No : 147/A 06800 Çankaya/Ankara Bilgi için: Firdavs KISIM
0 312 295 8105 - 8102 Diyanet İşleri Uzman Yardımcısı
Faks: 0 312 287 68 59

(KEP)

Ek 3: DİB Tarafından Kurslarda Kullanılmak Üzere Tavsiye Edilen Ek Materyal Listesi**Tablo 10: 2023-2024 Eğitim-Öğretim Yılı İçin Tavsiye Edilen Ek Materyal Listesi**

4-6 YAŞ GRUBU ÖĞRENCİLER İÇİN TAVSİYE KİTAP LİSTESİ				
S.N.	KİTAP ADI	YAZAR	BASKI	KATEGORİ
1	Tahin ile Pekmez Tatil Kitabı	Menşure Şuşuoğlu, Nigar Büşra Bahçeci, Kevser Ataseven	TDV	Okul Öncesi Etkinlik
2	Çocuklar İçin Sanat Etkinlikleri	Esra Çuhadar, Aslıhan Altuntaş Girayhan	TDV	Okul Öncesi Etkinlik
3	Meraklı Çocuklar 1 Okul Öncesi Eğitim Seti Uzay	Gülnehal Özkan	TDV	Okul Öncesi Etkinlik
4	Meraklı Çocuklar 2 Okul Öncesi Eğitim Seti Doğa	Gülnehal Özkan	TDV	Okul Öncesi Etkinlik
5	Meraklı Çocuklar 3 Okul Öncesi Eğitim Seti Bilim Sanat	Gülnehal Özkan	TDV	Okul Öncesi Etkinlik
6	40 Hadis Boyama Kitabı	Amine Kevser Karaca, Ayşe Yıldız Yıldırım	TDV	Okul Öncesi Hikâye
7	Hiz. Ömer Peygamberimizin Arkadaşları 7	Amine Kevser Karaca, Ayşe Yıldız Yıldırım	TDV	Okul Öncesi Hikâye
8	Hiz. Ebubekir Peygamberimizin Arkadaşları 3	Amine Kevser Karaca, Ayşe Yıldız Yıldırım	TDV	Okul Öncesi Hikâye
9	Hiz. Ali Peygamberimizin Arkadaşları 1	Amine Kevser Karaca, Ayşe Yıldız Yıldırım	TDV	Okul Öncesi Hikâye
10	Hiz. Osman Peygamberimizin Arkadaşları 8	Amine Kevser Karaca, Ayşe Yıldız Yıldırım	TDV	Okul Öncesi Hikâye
11	Hiz. Hamza Peygamberimizin Arkadaşları 6	Amine Kevser Karaca, Ayşe Yıldız Yıldırım	TDV	Okul Öncesi Hikâye
12	Hiz. Erkam Peygamberimizin Arkadaşları 5	Amine Kevser Karaca, Ayşe Yıldız Yıldırım	TDV	Okul Öncesi Hikâye

13	Enes Bin Malik Peygamberimizin Arkadaşları 4	Amine Kevser Karaca, Ayşe Yıldız Yıldırım	TDV	Okul Öncesi Hikâye
14	Bilal-i Habeşi Peygamberimizin Arkadaşları 2	Amine Kevser Karaca, Ayşe Yıldız Yıldırım	TDV	Okul Öncesi Hikâye
15	Okul Öncesi Eğitim Materyali Posterler	Kolektif	TDV	Okul Öncesi Eğitim Materyali
16	Harika Harfler Etkinlik Kitabı	Amine Kevser Karaca, Ayşe Yıldız Yıldırım	TDV	Okul Öncesi Etkinlik
17	Sağlık Dedektifleri	Zeynep Bulut Akyıldız	TDV	Okul Öncesi Hikâye
18	Çevre Dedektifleri	Zeynep Bulut Akyıldız	TDV	Okul Öncesi Hikâye
19	Trafik Dedektifleri	Zeynep Bulut Akyıldız	TDV	Okul Öncesi Hikâye
20	İsraf Dedektifleri	Zeynep Bulut Akyıldız	TDV	Okul Öncesi Hikâye
21	Allah'ın Güzel İsimleri 1 Seri 5 Kitap Takım	Zeynep Sevinç Eren	TDV	Okul Öncesi Hikâye
22	Allah'ın Güzel İsimleri 2 Seri 5 Kitap Takım	Zeynep Sevinç Eren	TDV	Okul Öncesi Hikâye
23	Allah'ın Güzel İsimleri 3 Seri 5 Kitap Takım	Ayşe Adan	TDV	Okul Öncesi Hikâye
24	Allah'ın Güzel İsimleri 4 Seri 5 Kitap Takım	Ayşe Adan	TDV	Okul Öncesi Hikâye
25	Değerli Masallar 1. Seri 5 Kitap	Komisyon	TDV	Okul Öncesi Hikâye
26	Değerli Masallar 2. Seri 5 Kitap	Komisyon	TDV	Okul Öncesi Hikâye
27	Değerli Masallar 3. Seri 5 Kitap	Komisyon	TDV	Okul Öncesi Hikâye
28	Manilerle Ramazan Boyama Kitabı	Rukiye Oklan	TDV	Okul Öncesi Etkinlik
29	Namaz Dualarına Masallar	İbrahim Arpacı	TDV	Okul Öncesi Hikâye
30	İyilik Bildirisi	Vural Kaya	TDV	Okul Öncesi Hikâye
31	Merhamet Bildirisi	Vural Kaya	TDV	Okul Öncesi Hikâye
32	Çevre Bildirisi	Vural Kaya	TDV	Okul Öncesi Hikâye
33	Ramazan Bildirisi	Vural Kaya	TDV	Okul Öncesi Hikâye

34	İbrahim Peygamber Cimcirik ve Şimşirikten Bulmacalarla	Bilgenur Çorlu	TDV	Okul Öncesi Hikâye
35	Musa Peygamber Cimcirik ve Şimşirikten Bulmacalarla	Bilgenur Çorlu	TDV	Okul Öncesi Hikâye
36	Nuh Peygamber Cimcirik ve Şimşirikten Bulmacalarla	Bilgenur Çorlu	TDV	Okul Öncesi Hikâye
37	Çocuklar İçin Şiirler Kalbimin Resmi	Fatma Nur Yılmaz Evcim	TDV	Okul Öncesi Şiir
38	Kur'an Bana Ne Diyor Yaşa Diyor	İbrahim Arpacı	TDV	Okul Öncesi Hikâye
39	Kur'an Bana Ne Diyor Anla Diyor	İbrahim Arpacı	TDV	Okul Öncesi Hikâye
40	Dedemden Hikâyeler	Ayşe Parlakkılıç Mucan	TDV	Okul Öncesi Hikâye
41	Peygamberim ve Ben Şiirli Boyama Kitabı	Fatma Nur Yılmaz Evcim	TDV	Okul Öncesi Şiir
42	Etkinliklerle Neşeli Ramazan Günlüğü	Arife Gökmen	TDV	Okul Öncesi Etkinlik
43	Vefa Boyama Kitabı	Kolektif	TDV	Okul Öncesi Etkinlik
44	Özel Gün ve Geceler	Amine Kevser Karaca, Ayşe Yıldız Yıldırım	TDV	Okul Öncesi Etkinlik
45	İyilik Bahçesi Peygamberimizin Anlattığı Hikâyeler	Vural Kaya	TDV	Okul Öncesi Hikâye
46	Kurban Bayramı Boyama Kitabı	Serpil Yıldırım	TDV	Okul Öncesi Etkinlik
47	Harika Harfler Cüz Kitabı	Amine Kevser Karaca, Ayşe Yıldız Yıldırım	TDV	Okul Öncesi Etkinlik
48	İyilik Boyama Kitabı	Serpil Yıldırım	TDV	Okul Öncesi Etkinlik
49	Kur'anda Adı Geçen Varlıklar Boyama Kitabı	Arzu Akgün	TDV	Okul Öncesi Etkinlik
50	Kur'anda Adı Geçen Bitkiler Boyama Kitabı	Arzu Akgün	TDV	Okul Öncesi Etkinlik
51	Kur'anda Adı Geçen Hayvanlar Boyama Kitabı	Arzu Akgün	TDV	Okul Öncesi Etkinlik

52	Değerlerimizle Boyama Kitabı Paylaşma Yardımlaşma Hoşgörü	Arzu Akgün	TDV	Okul Öncesi Etkinlik
53	Değerlerimizle Boyama Kitabı Sevgi Saygı Dürüstlük	Arzu Akgün	TDV	Okul Öncesi Etkinlik
54	Değerlerimizle Boyama Kitabı Temizlik Çevre Bilinci Sorumluluk	Arzu Akgün	TDV	Okul Öncesi Etkinlik
55	Duygularımı Tanıyorum Boyama Kitabı	Hafsa Fidan Vidinli	TDV	Okul Öncesi Etkinlik
56	Arkadaş Arayan Köpek	Yaşar Koca	TDV	Okul Öncesi Hikâye
57	Çim Baba	Yaşar Koca	TDV	Okul Öncesi Hikâye
58	Dini Terimler Sözlüğü	Amine Kevser Karaca, Ayşe Yıldız Yıldırım	TDV	Okul Öncesi Etkinlik
59	Abdest ve Namaz Boyama Kitabı	Durdu Mehmet Yakar	TDV	Okul Öncesi Etkinlik
60	Peygamberimiz Hz. Muhammed'in Hayatı	Amine Kevser Karaca, Ayşe Yıldız Yıldırım	TDV	Okul Öncesi Hikâye
61	Kimdir Bu Minik Dev 1	Nur Tok Yegin	TDV	Okul Öncesi Hikâye
62	Uzay Asansörü Nereye Çıkar 2	Nur Tok Yegin	TDV	Okul Öncesi Hikâye
63	Kim Yener Şampiyon Dumbo'yu 3	Nur Tok Yegin	TDV	Okul Öncesi Hikâye
64	Kömür Gözlü Kardan Adam	Ahmet Efe	TDV	Okul Öncesi Hikâye
65	Kalbime Bir Kuş Kondu	İbrahim Arpacı	TDV	Okul Öncesi Şiir
66	Mahremiyet Bilinci	Huriye Martı, Zehra Tuncel	TDV	Okul Öncesi Hikâye
67	Tahin ile Pekmez Öğrenci Seti Karton	Kolektif	TDV	Okul Öncesi Eğitim Materyali
68	Öğretici Oyunlar Hafıza Kartları Arkadaşlarımı Seviyorum	Kolektif	TDV	Okul Öncesi Eğitim Materyali
69	Öğretici Oyunlar Hafıza Kartları Abdest ve Namaz 42 Kart	Kolektif	TDV	Okul Öncesi Eğitim Materyali

70	Öğretici Oyunlar Hafıza Kartları Hayvanları Öğreniyorum 48 Kart	Kolektif	TDV	Okul Öncesi Eğitim Materyali
71	Öğretici Oyunlar Hafıza Kartları Elif Ba 58 Kart	Kolektif	TDV	Okul Öncesi Eğitim Materyali
72	Öğretici Oyunlar Hafıza Kartları Tabiatı Tanıyorum	Kolektif	TDV	Okul Öncesi Eğitim Materyali
73	Anlat Bakalım 1 Hikâye Anlatma ve Oyun Kartları Değer Kazanımlı 20 Kart	Kolektif	TDV	Okul Öncesi Eğitim Materyali
74	Anlat Bakalım 2 Hikâye Anlatma ve Oyun Kartları Değer Kazanımlı 20 Kart	Kolektif	TDV	Okul Öncesi Eğitim Materyali
75	Akıllı Köpek ve Dostları	Engin Nigar	DİB	Okul Öncesi Hikâye
76	Hikâyelerle Değerlerim Utangaç Bülbül ve Dostları	Engin Nigar	DİB	Okul Öncesi Hikâye
77	Hikâyelerle Değerlerim Sabırlı Ayı ve Dostları	Engin Nigar	DİB	Okul Öncesi Hikâye
78	Kısa Boylu Zürafa ve Dostları	Engin Nigar	DİB	Okul Öncesi Hikâye
79	Vitamin Sofrası	Hilal Beşik	DİB	Okul Öncesi Hikâye
80	Selam Ülkesi	Hilal Beşik	DİB	Okul Öncesi Hikâye
81	Süt Şişeleri	Hilal Beşik	DİB	Okul Öncesi Hikâye
82	Bambu Dev ile Gökçe Kız	Hilal Beşik	DİB	Okul Öncesi Hikâye
83	Arkadaşlık Adası	Hilal Beşik	DİB	Okul Öncesi Hikâye
84	Misafirperver Orman	Hilal Beşik	DİB	Okul Öncesi Hikâye
85	Etkinliklerle Dinimi Öğreniyorum	Kolektif	DİB	Okul Öncesi Etkinlik
86	Kukla Misket Ekmeğin Yolculuğu	Pınar Başar Ünlüer	DİB	Okul Öncesi Hikâye
87	Kukla Misket Kabak Dalda Ceviz Yerde	Pınar Başar Ünlüer	DİB	Okul Öncesi Hikâye
88	Kukla Misket Balı Şifa	Pınar Başar Ünlüer	DİB	Okul Öncesi Hikâye
89	Kukla Misket Yumurtaların Peşinde	Pınar Başar Ünlüer	DİB	Okul Öncesi Hikâye

90	Kukla Misket İneklerin Gösterisi	Pınar Başar Ünlüer	DİB	Okul Öncesi Hikâye
91	Ramazan Günlüğü	Kolektif	DİB	Okul Öncesi Etkinlik
92	Masal Kitabım	Nehir Aydın Gökduman	DİB	Okul Öncesi Hikâye
93	40 Hadis Düşler Adası Boyamalı Hikâyeli	Zeynep Demirtaş Eren	DİB	Okul Öncesi Etkinlik
94	Canım Ailem	Arife Gökmen	DİB	Okul Öncesi Hikâye
95	Kıtır ile Pıtır Hikâye Seti	Arife Aydın	DİB	Okul Öncesi Hikâye
96	Alemlere Rahmet Son Peygamber Hz. Muhammed (s.a.s.)	Esra Erken Günay	DİB	Okul Öncesi Hikâye
97	Okul Öncesi Hikâyeler ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti I-II Takım	Yasemin Çağlar	DİB	Okul Öncesi Eğitim Materyali
98	Benim Güzel Kelimelerim 6 Adet Kitap	Sema Çelem	DİB	Okul Öncesi Hikâye
99	Değerlerimle Büyüyorum Havuç Kurdu Bi Di Ki (4 Kitap)	Gülşen Ünüvar	DİB	Okul Öncesi Hikâye
100	Güneş ile Kovalamaca	Arife Gökmen	DİB	Okul Öncesi Hikâye
101	Çıkartma Kitabım Çocuk Kitapları Seti	Elif Eda Tartar	DİB	Okul Öncesi Hikâye
102	Cikcikinın Sevinci Cikciki ile Küçük Ördek 6 Kitap	Sevim Ekinci	DİB	Okul Öncesi Hikâye
103	Mutluluk İncileri Beyaz Yelken	Zeynep Demirtaş Eren	DİB	Okul Öncesi Etkinlik